

مَرْيُومَ عَلَيْهَا السَّلَامُ وَاللَّهُ فَضْلُهُ

بِخَلْقِهَا فِي دَهَانٍ زَرْعِيٍّ شَرِيفٍ بِأَيْفِ نَيْفِ خَالِئَةٍ فَادَانٍ مَطْفُوفِي

الْمُصَلَّى الْكَافِي الْآ مَا جَمِيدِ آدِ

www.maktabah.org

www.maktabah.org

www.maktabah.org

مَرْبُوبُكَ كُلِّ عَلَى اللَّهِ وَهُوَ حَسْبُهُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِمَنْزِلِ الْوَحْيِ الْوَحِيدِ شَرِيفِ الْبَيْتِ الْوَحِيدِ خَلِصِ الْوَحْدَانِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

۱۳۰۸ هـ مطابق ۱۹۸۸ ع

المصطفیٰ اکادمی لکھنؤ

فہرست

صفحہ		
۳	از جناب ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب	۱: عرض حال
۱۳	از حضرت میرزا مظہر جان جاناں رحمۃ اللہ علیہ	۲: فارسی دیوان
۹۸	مختلف شعراء کا کلام	۳: خریطہ جواہر
۱۷۹	از حضرت میرزا مظہر جان جاناں علیہ الرحمۃ	۴: اردو کلام
۱۸۵ تا ۱۹۲	از جناب ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب	۵: حضرت مظہر کی فارسی شاعری

۱۹۸۸ء

ناشر

المصطفیٰ اکادمی، لطیف آباد، حیدرآباد

عرض حال

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت منظر رحمۃ اللہ علیہ کا فارسی دیوان مع خریطہ جواہر پہلی بار ۱۲۴۱ھ میں مطبع مصطفائی کائنور سے شائع ہوا تھا اور عرصے سے نایاب تھا۔ راقم الحروف کو اس مطبوعہ دیوان کا ایک نسخہ مولانا حشمت علی خاں مرحوم (محلہ تھانہ پاکٹر۔ رام پٹی) نے عنایت فرمایا تھا۔ بارہا ارادہ کیا کہ اسے شائع کیا جائے۔ بارے اب موقع نصیب ہوا ہے اور اسے من و عن (فوٹو لے کر) شائع کیا جا رہا ہے، کیونکہ ایسی کتابت موجودہ دور میں بہت مشکل ہے۔

عبدالمزاق قریشی مرحوم نے ”مرزا منظر جان جانان“ اور ان کا اردو کلام (مطبوعہ بمبئی ۱۹۶۱ء) میں حضرت منظرؒ کے اردو اشعار مختلف تذکرہ جوں میں سے جمع کر کے شائع کیے تھے۔ وہ بھی یہاں شامل کیے جا رہے ہیں اور آخر میں خریطہ جواہر کو بھی شامل کیا جا رہا ہے جو حضرت منظرؒ کے انتخاب کردہ فارسی اشعار کا مشہور مجموعہ ہے۔ اس مجموعے میں حضرتؒ نے قریب پانچ سو معروف اور غیر معروف شعراء کے ایسے اشعار کو شامل کیا ہے جو وہی کر سکتے تھے۔ اس انتخاب سے ان کے بلند مذاق و مزاج کا اندازہ ہو سکتا ہے جو اللہ تعالیٰ نے اُس دور میں انہی کو عطا فرمایا تھا اور حقیقت ہے کہ اس انتخاب کا جواب نہیں۔

دیوانِ مظہر کا مخطوطہ (۳۴/ ۹۹-۱۰۰ صفحہ) جو انجمن ترقی اردو سے منتقل ہو کر قومی عجائب گھر کراچی میں محفوظ ہے وہ اس طرح شروع ہوتا ہے:-

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين، والصلوة والسلام على رسول محمد وآله واصحابه اجمعين۔ اما بعد آنکہ فقیر جانِ جلال متخلص بہ مظہر سپہ جان جانی تخلص علی نسب بخاری وطن خفی مذہب نقشبندی مشرب، نشوونما در خاک ہندوستان یافتہ، در اطراف عمر بیت سائلی، گدائی در فقر اختیار کردہ، امروز کہ ہزار و صد و پنجاہ ہجریست، عمر ضالعش نزدیک پچاس رسیدہ۔ چوں از قضا ضعف دماغ، تاب تدبیر اسباب نمی آرد تخر و خانہ بدرویشیہا بسر می برد۔ ہر چند

۱۔ حضرت مظہر نے یہاں اور بعد والے ساٹھ سال کی عمر والے دیوان کے شروع میں اپنا نام جانِ جاناں ہی لکھا ہے ریاست دیر اور جے میں جو مکتوبات آپ کے دست مبارک کے لکھے ہوئے موجود ہیں ان میں بھی "جانِ جلال" ہے۔ دیکھیں مجموعہ "لوائج خالقا" مظہر (جدید بابا) ۱۹۵۷ء بصرہ ۳۶ کے مقابل کا عکس (میری میر نے نکات الشعرا میں صحیح لکھا ہے کہ پدیرا میرزا جان نام داشت۔ از قضا شفقت مرزا جان جان می گفت: لیکن بعد میں حضرت خود ہی جانِ جاناں لکھنے لگے تھے۔

بھگوان طاس ہندی نے ۱۲۱۹ھ میں تذکرہ سفینہ ہندی لکھا تھا۔ پروفیسر عطاء الرحمن کا کوئی نے ۱۹۵۸ء میں سن لکھا ہے اس کے صفحہ ۸۷ میں حضرت مظہر کے متعلق اس طرح ہے:- "والدش میرزا جان نام داشت نظر برآں میرزا جان نام نہادہ بود۔ بجانِ جاناں شہرت یافت۔ میرزا غلام علی مظہر تخلص مباحثہ کرد کہ من پیرم و این تخلص ازابتدا اختیار کردم۔ شما و جوان اید تخلص من بگذارید۔ میرزا جواب گفت: این تخلص مرا ملوی ہوگا عطا کردہ، آخر قرار یافت کہ در شہر ملوی ملوی قال ہمیندوہرچہ ہر اید برآں عمل کردہ اید چنانچہ میرزا غلام علی، شہر ملوی را بطور فال بکشاد۔ این بیت برآمد:-

جانِ اول مظہر در گاہ شد جانِ جان خود مظہر اللہ شد

آخر ہر دو صاحب تخلص بحال داشتند۔ اسی تذکرہ میں حضرت مظہر کے بعض شاگردوں کے نام آتے ہیں: جمید بیک انظر (صفحہ ۱۹)۔ محمد رفیعہ (دومند صفحہ ۷۷)۔ سلیم لعل عزت (صفحہ ۱۳۸)۔ شیخ غلام علی شہی (صفحہ ۲۱۳)۔

عمرے دیر فن شعر صرف کردہ است آنا بہ یقین دانستہ آدمی را کہ اشرف انواع مخلوقات است
از برے کار ہا شریف تر از نظم و نثر فریدہ اند کہ اس کمال سرمایہ افتخار بلند ہمتاں، گرد و در بعضے
اوقات کہ از خدمت مدرسہ و خانقاہ فرستش ہم رسد تخریک شورے کہ نمک خمیر اوست بے بغیراً
وامی کند چون نالہ اش اکثر موزوں واقع می شود و عزیزان از راہ جوہر شناسی و قدر دانی بمیزان
[ادب] اشعارش می بخجند۔ و گرنہ اونوحہ گردل مرده خواست، از بس نظر نیرکاں یافتہ حسن قلبی
بہم رسیدہ است۔ اویحانہ تعالیٰ، حسن خاتمہ ہم نصیبش کند چون آدمی نسبت بد دیگران بحقیقت حال،
عالم تراست محلّ از احوالی سراپا و بال، بر عنوان دیوان خود تخریر نمود۔ الہی نجر باد مکرّب العباد۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خدا در انتظار حمد یا نیست محمد چشم بر راہِ ثنا نیست
خدا در آفرین مصطفیٰ بس محمد حامد حمد خدا بس
مناجاتے اگر باید بیان کرد بہ بیتے ہم قناعت می توان کرد
محمد از قومی خواہم خدا را الہی از تو عشق مصطفیٰ را
در گلب واکن منظر فضولیت طلب از حاجت افزوں ترفضولیت
ز تحریم غرض عرض ہنر نیست و با غم را ازین بوہا خبر نیست

اس مخطوطے کے ابتدائی دو صفحے یہاں ختم ہو جاتے ہیں۔ اس مخطوطے کے
مقدمے سے معلوم ہوتا ہے کہ آپ کا دیوان پہلی بار ۱۱۵۷ھ میں (چالیس سال کی
عمر میں) مرتب ہوا تھا۔

مطبوع مصطفائی کا پتور کے شائع کردہ دیوان منظر (۱۲۸۷ھ) کے شروع میں
حضرت منظر کا مقدمہ اور ناشر محمد عبد الرحمن بن حاجی روشن کا دیباچہ اس طرح ہے۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بعد اعتراف عجز و تقصیر از تحریر و تقریر مجدد شامی بقدیر و نعت حضرت
بشیر و نذیر علیہ آله و صحابہ آلاف الصلوات و التحیات من العظیم انجیر غرق بحجر عصیا
محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد و شن خان بخدمات ارباب صدق و صفا
حضرات اصحاب خلوص و مصطفیٰ گزارش میداد که شیفته رضا جوئی الی اتحاد و الہ
خصیافت طبع صاحبان فہم و رشاد و اقا طبع بصیرت قلب داعیہ آن می باشد کہ
خدمتی پسندیدہ آرد و ہدیہ جدید در حضور حضرت ابرازین گزارد و بواسطہ آن مایہ مہارت
و ذخیرہ مشروبات اندوزد و دیگر دنیا ز بگلگونہ نازش و فخار برافروزد و درین قریب
کہ قائد تقدیر و سائق شہیت ایزد سمیع و بصیر از وقت حقیر را بہ بلعدہ وصلی کشید و را

خیر البقاء بخدمت ارباب فضل و کمال و زیارات اهل قال حال نیز رسیدم و خانقاه
منظهره را بدیده راوت دیدم و شرف ملازمت جناب مولانا بفضل و لنا شاه
احمد سعید رضا شاه مولوی عبد الغنی صا لا زالت شمسین کا اہم
بازنہ دریافت دران مکان برکت تو اماں نبھای لطیفہ و نقائس منیفہ نظر آمد
اگرچہ آل خوان کرم پرازالون نعم بود و من اگر سہ و آن حوض فیوض البریز ازیاد
مُعین بود و من تشنہ فاما زمان مکث قصیر بود و مشیت تقدیر بر خلاف تہیر
آخرا لامر حکم ما لایذک کلمہ لا یرک کلمہ مباعی کثیرہ دیوان غزل جناب
واقف اسرار ملکوتی کاشف اسرار جبروتی عارف کامل محقق و اصل مظہر حقائق ربانی
مصدر و فائق غیبی حضرت شمس الدین حبیب اللہ مظہر حقیقی مذہب تہابیی نقشبندی
مجدوی مشربا المعروف بمیزان مظہر حاشیہ ناال اسکنہ اللہ فی فراوس
ابجنان بحر طیبہ جو اسرار کہ جناب شان در ایام شباب از دواوین استا

التماس فرموده بودند و کمال طمع و رغبت علی اللہ دوم نصب العین میداشتند
 و نسخہ مذکورہ اکثر با بخت مت شاہ غلام علی حسامی بواسطہ تعارف بدست
 آورده فوز عظیم بداشت و رقم مراد بر لوح دل نگاشت چون اشاعت آن گوهر
 برای احتیاط ابواب اق مضمون مصراع که علوایہ تنہا بنایت خورد
 مرکز فاطمہ فائز گردید بعنایت الہی آن تنہا ہم آغوش حصول گشت و دیوانہ
 مع ضمیمہ آن باہتمام حقیر طبع و پوشید اکنون چشم توقع و رقبہ ناظرین بعبادت
 و مبصرین دواز اعتساف چنانست کہ ہر گاہ بمطالعہ این گلستانِ نجران گنج شایگان
 خطی و لطفی بردارند برائی خاتمہ نجران امیدار منفرد و کار جہتہ شد دست عماران
 فرمایند کہ ان اللہ سبحانہ و تعالیٰ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 بعد حمد و صلوة فقیر جانشانان متمکّن بمنظر پیر جان جانی تخلص کہ

علوی نسب هندی مولد خفنی مذہب و نقشبندی مشربست احوال خود را بعض
 اجاب میرساند که در سال شانزده از عمر بروی این خاک راغباً تمیمی نشست و دست
 مشت خاک خود را بدان رویش است بست و بیست سال بر در سر و خانقاہ روم
 کشید ایام گزیده عمر درین شغل شریف گذرانید بحول الله و توہ در طول مدت زندگی
 دست طلب بلوٹ میانیا کو دو پاسی درین اہ نضر و دامروز کہ ہزار و صد ہفتاد
 ہجریست و عمر شصت رسیدہ از بیست سال بکنج عزت آرمیدہ او بامیر حضرت ۴
 مشائخ رضوان الله علیہم جمعین تبصیح نسخہ وجودی نوع مشنولست بآنکہ فردا بطل
 شخص او ہنوز ہزاران غلط دارد و در ہنگام جوانی تجربیک شو عشقی کہ نمک خمیرش
 بود و اہامی ہزل میکرد باین تقریب نام خود را بشاعری بود و از و الا ہستی
 سر جمع اجزای مسودہ و مواد کلیات نہ داشت بیشتر سرمایہ بخشش بباد رفت و در
 باقی ارباب نقل و روایت تصرفہائی نایاں کردہ سہم غلط و رواج دادند و گویند

چشمیکہ نہ داشتند از انصاف پوشیدہ نقصان ماند بشان قائل گردند و منفر سخن
 نارسیدہ در پوست این ناتوان افتادند و دریں کم فرصتہا کہ اندیشہ مردن پیش از
 و تدبیر فرغی در شپست با اختیار خود بجز این نقصان پر وقتن معلوم نوجوانی است
 جانی جمع و تصحیح این کلمات تکلیفم کرد و بعد از آن از صفینہا می بسیار از بیت ہر
 بیت قریب بیکہزار آل ہم بی ترتیب و لطف و اکثر شش لہای نامت است و از
 نظر گذشت ہر چہ خارج ازین جمع است طرح دانند مگر از وارت آوازہ کہ بسیار محم
 ۱۰ اتفاق می افتد یا از مسودات کہن آنچه میسر می آید و از نظر میگزرد و درج نمودہ
 میشود مسلم است و پیش ازین بیت سال عزیز بکشتی از اشعار فقیر فراہم آوردہ
 بعض فقر رسانیدہ تمنائی تحریر عنوانش کردہ بود سطر ی چند از قلم رنجہ حالاً
 از اعتبار نشانند کہ آن مطالب در ضمن این عبارت داخل است والسلام
 علی من اتبع الهدی

معہ در پوست افتاد و در عیب کے غور نمودن و ظاہر کردن عیب کے ۱۲ بہار غم

اس مقدمے کے آخر میں آپ نے فرمایا ہے کہ آج سے بیس سال پہلے ایک عزیز نے میرے کچھ اشعار کا مجموعہ تیار کیا تھا اور اس کے شروع میں کچھ حالات مجھ سے لکھوائے تھے، لیکن اب یہ مجموعہ (۱۰۰۰ سالہ میں) دوبارہ تیار ہو رہا ہے اس میں میرے بیس ہزار سے زائد اشعار میں سے قریب ایک ہزار اشعار ہیں۔

دیوان کے ناشر محمد عبدالرحمن کے دیاچے سے معلوم ہوتا ہے کہ حضرت مظہر رحمۃ اللہ علیہ کے خلیفہ حضرت شاہ غلام علی رحمۃ اللہ علیہ (م ۱۲۴۰ھ) کے پاس یہ دیوان محفوظ تھا اور اس کی اشاعت کے وقت (یعنی ۱۲۴۰ھ میں) حضرت شاہ احمد سعید علیہ الرحمہ (م ۱۲۴۰ھ) اور ان کے چھوٹے بھائی شاہ عبد الغنی علیہ الرحمہ (م ۱۲۹۶ھ) ابھی دہلی ہی میں تھے ①

دیوان مظہر کے ایک ② اور مخطوطہ (۴/۹۸-۳۴۸-۳۴۸) مملوکہ انجمن ترقی اردو۔ مخزنہ قومی عجائب گھر۔ کراچی کے مقدمے میں حضرت مظہرؒ نے یہ بھی بتایا ہے کہ حضرت محمد حنفیہؒ کے توسط سے (۱ اور ۲۸ واسطوں سے) وہ حضرت علی رضی اللہ عنہ کی اولاد ہیں۔ وہ مقدمہ اس طرح شروع ہوتا ہے:-

① یہ دونوں بزرگ ۱۲۴۰ھ کے غدر کے زمانے میں دہلی سے ہجرت کر کے مدینہ منورہ تشریف لے گئے تھے۔ وہاں رباط مظہرؒ انہی کی ہے

② قومی عجائب گھر کراچی میں ایک مخطوطہ ۱۶۹-۱۶۸/۱۹۶۲ N.M. ہے۔ اس کے آخر میں حضرت مظہرؒ کی تاریخ وفات سن ۱۱۹۵ھ درج ہے اور یہ کہ انھوں نے شہادت کے وقت یہ شعر کہا تھا:-

بلوچ تو تم میں نقش باید ساخت تحریرش کہ اس مقبول را چوبے گاہی نیست تقصیرش
 ۱۲۴۰ھ کے مطبوعہ دیوان مع خطبہ جواہر کے بالکل آخر میں حضرت قاضی سید اللہ پانی پتیؒ کی کہی ہوئی
 یہ تاریخ درج ہے:- اولئك مع الذين انعم الله (۱۱۹۵ھ)۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعد از حمد و صلوة فقیر جانِ جاہانِ مخلص بہ مظہر سیرِ ناجانِ جانی تخلص کہ
علوی نسب، ہندی مولد، حنفی مذہب، نقشبندی مشرب است، نسب اس خاکسار بہ
پست و ہشت واسطہ توسط محمد حنفیہ، بشیر پیشہ کبریٰ علی مرتضیٰ علیہ النعمۃ والسلام می رسد
احوال خود را بعرض اجاب می رساند کہ در سال شانزہ از عمر پرورے اس خاکسار غبارِ یمنی
نشست و در میت، مثبت خاکِ خود را بدامن درویشاں بست.....

① اس مقدمے میں بھی یہی بات ہے کہ وہ ان کی ۶۰ سالہ عمر میں غلام بنی مرتب ہو رہا ہے۔
حضرت مظہرؒ کے حالات مختصر تذکروں میں تفصیل سے موجود ہیں اس لئے یہاں نہیں لکھے گئے۔

احقر غلام مصطفیٰ خاں

۱۲

اعتذار | اب چونکہ دیوان مظہرؒ اور خریطہ جواہر دونوں کا عکس شائع کیا جا رہا ہے اس لئے ان
دونوں کے اصل صفحات کو قائم رکھا گیا ہے۔ لہذا دیوان کے پہلے صفحہ کا نمبر ۵ ہو گا لیکن تسلسل کے
محافظ سے متا ہو گا۔ اس کے لئے معذرت خواہ ہوں۔

① سن ۱۳۱۱ھ میں حضرت مظہرؒ نے اپنی عمر ۶۰ سال کی بتائی ہے۔ لچھی رائے شفیق نے چغتائی شہر میں حضرت کی،
ایک تحریر نقل کی ہے جس میں حضرت کے اسلاف کا ذکر ہے اور شروع میں اس طرح ہے کہ ”در عشرہ اولیٰ مائتہ ثانیہ بعد
الف ولادتش (در اکبر آباد) اتفاق افتاد“ ڈاکٹر جیل جالبی صاحب نے تاریخ ادب اردو، جلد دوم، حصہ اول
صفحہ ۳۶۱-۳۶۲ (لاہور ۱۹۸۲ء) حضرت مظہرؒ کی اس تحریر کا حوالہ بھی دیا ہے کہ شب جمعہ ۱۱ رمضان المبارک ۱۳۱۱ھ
کو پیدا ہوئے تھے۔ لیکن حضرتؒ نے ایک خط میں اپنا سال ولادت ۱۳۱۳ھ بھی لکھا ہے۔ ڈاکٹر صاحب و صوف
کا خیال ہے کہ چونکہ ۱۳۱۳ھ میں ۱۱ رمضان المبارک جمعرات کو تھا۔ جمعہ کو نہیں تھا، اس لئے ۱۳۱۱ھ ہی صحیح
ہو گا۔ حالانکہ تقویم میں ایک دن کا فرق کوئی فرق نہیں۔ ڈاکٹر صاحب کا کرم ہے کہ انھوں نے مذکورہ بالا
ظنی مقدموں کے عکس غایت فرمائے تھے۔

امید به کل بی قیاد از خود فراموشی مرا
 طلبی میگفت با صیاد که ز بهر خدا
 قسمتم این بود که ز بیم طرب گرد و صیاب
 دلبران بهر از او اندامانازک است
 کی توان شد صحیفه ی لعل کف نیست
 ناله رخ عین گم کرده سیر بهنگ نیست

شو بهل ميکنه تعليم خاموشي مرا
 جزيست طفل لک خمار نفوشي مرا
 زان کسو ناز گل خون جگر نفوشي مرا
 باک گل اين کسکه ميگويد بسرگشي مرا
 ياد دور از لک خان غياز نفوشي مرا
 داگزاريداي نو بهجان نجاشي مرا

عظیم خود دولت قمر و فنا منظم کریمت

جزوق چون صورتِ قالی خندپشی را

از آن بملوی خود جا بیدار این رخ نمیشد
نصا از شهید داشت خونی و دم میگردد
بناگر دزد خوش قسمتی چون خاک غلطید
نمیکرد باطن اهل صفای رنگ از نظر باز
و باغ دل دینجا گاه گاهی چاق میگردد
تغفر کردست این دل حق سبها و نیم
بجای سنگ طفلان پاشیده بازید

که غیاز من پناهی نیست دعا کنم محبت
که تا نگین کند بهنگامه روز قیامت را
خدا رحمت کند این عاشقانِ اکِ طهرت را
تصرف نیست برگز در آلِ امیه صورت را
خدا آباد در ساز و خواباتِ محبت را
بزم خود بخوابی و او جانِ حیرت را

بجای سنگ طفلان را نشسته بایزد

چونکه میزادیه انرا که طبیعت را

۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

عشق نوبی شدت شراب کهن مرا	جشمنی نمود بجز از جان و تن مرا
یک گفت چون جاب بین پیر مرا	تا محو جانم تنگ و تنگ او شد مرا
چون شش پاست کام شستن وطن مرا	از کوی دوست فتنه ام المازنه ام
باشد غبار خویش عبیر و کفن مرا	از منقلب جود و ناکش لب از وفات

منظر تنگ غنچه ز کس شوق می	
گرقت شغل جام زبان در دهن مرا	

اکو کهن از آب شیرین یادی آید مرا	هر دم از یاران دیرین یادی آید مرا
دوران دلمان نگین یادی آید مرا	لایزال ازون چومی بنیم گریبان میم
ساده و ساق بلورین یادی آید مرا	گردن مینا چو گیرم لب میگردد دلم
آن خرام نامزد نگین یادی آید مرا	سر و چون هسته می بندد بجز یکدیگر
جوشش یاران نگین یادی آید مرا	و آتش گدای باغ از شکوه غم میکند

تا هر یک گل مبر منظره کردل خن میشود	
ناخن بای بخاین یادی آید مرا	

مانند غنچه بر زبانا دبان ما	باشد بوسف لعل لب لستان ما
چون دو شمع گشته تصدیر جان ما	از سینه نارید لب ضعف کرد و ماند

۱۰
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

در بابی بود فانی بر فانی بودی مرا
 ۱۲

چون فانی نیست خواب را چه خوش بودی	در بابی بود فانی بر فانی بودی مرا
تا زنج خود پرستیدامی آلودی	۵ بهمر منظر کاشی ای باده بودی مرا
آب پیش کسی نیست کف خاک مرا تبه مردم حرمان زده ام و ز نسیم یک سرخه بدست من یک دکناد چون شود در سخن گرم توان خندیدم	شعله بر از نظر انداخته خاک مرا میکند یاس پیش دل فشاناک مرا نشانه همرفت بودی صد چاک مرا او چنین شمع صفت شعله ادراک مرا
هست چرخ بر آینه منظر آنا می بسته بخدا فی نظر پاک مرا	
از سر فرازی نشان یارب که سیدای نامادی نیست دعالم چون کنایان در غن دیو انگیم طر خا صم دادند بنده تجریر تقدیر مر که دوزی کرده است	کار با افتادگیها گرفتادی مرا تا بنیخ گل رسم بگرفت صیادی مرا اقتدای نیست با همچون فزادی مرا خاطر بغیر ترا و جان ناشادی مرا
نام از منظر آردم بنشای فخریت کاش خواندند خود را آردی	

باده بود فانی بر فانی بودی مرا
 ۲۰
 در بابی بود فانی بر فانی بودی مرا
 ۱۲
 تا زنج خود پرستیدامی آلودی
 ۵
 بهمر منظر کاشی ای باده بودی مرا
 شعله بر از نظر انداخته خاک مرا
 میکند یاس پیش دل فشاناک مرا
 نشانه همرفت بودی صد چاک مرا
 او چنین شمع صفت شعله ادراک مرا
 هست چرخ بر آینه منظر آنا
 می بسته بخدا فی نظر پاک مرا
 از سر فرازی نشان یارب که سیدای
 نامادی نیست دعالم چون کنایان
 در غن دیو انگیم طر خا صم دادند
 بنده تجریر تقدیر مر که دوزی کرده است
 کار با افتادگیها گرفتادی مرا
 تا بنیخ گل رسم بگرفت صیادی مرا
 اقتدای نیست با همچون فزادی مرا
 خاطر بغیر ترا و جان ناشادی مرا
 نام از منظر آردم بنشای فخریت
 کاش خواندند خود را آردی

تافس قیمت چون فی الناسانیم
کرده اند این شیوع چشمان را از اثر اخلاص
برنجیداریم دست از دهن بریدارگی
برنج و چشمترا در مبدای باغبان

زنده بکسیرم همچون شمع گرانیم ما
نفسجو او او و شمشیر از اناسیم ما
همچو گل بستانش خون گرانیم ما
بهر گل ابرویم به سبز و باز اناسیم ما

فیتہ امکا منظر از فن آوارگی
ہجڑ موی بل ماتم نو پریشانیسم

بهار آمد که دانش نمایم فصل گل را
بناظر هست که دیوان گلشن نقاب زده
ز پیری قامت چو خرم شود با خوش قد آمد

که هرگز اعتقاد نمیست بخود و سیرل را

انسان بر دم بتنا خودی نمی بیند و مظهر
که ناحی بر فاعل است و سبب کمال

بیا و فرست شوخی و زبان مرا
مباد و بگویند جرم پست کینه نم
چرا قسم زانی ای یونهار اگر دوست
اگر چنین می کشند خوشتر منظر

مکن بلند مکن شعله افشان مرا
بیا و مهر چو خاتم مکن دیان مرا
بزن گلاب چو سخا نه آشیان مرا
که سبکد بو نایارستان مرا

۵۴
کمر استیلا
میلین خلیفہ
نہایت کربان
۲۱
"اغ می نمون"

<p>عرض دل بعد از سخن سوختی هر آنی را اگر این باد در دیرین نامین دلش داند نه با گل داند مگر با بی گدوشش کردیم</p>	<p>ز دی طالم کی یک تیره تر نشانی را بگل خواهم گرفت ای طبلان هر آنی را چه داند شد که ز دی جوی آندو حالی را</p>
<p>شدنی تنه باغ از دانه گلها در خن چرا با خود در مجو مظهر بگانی را</p>	
<p>تا بنا محرم گویم نام جان خویش را پادشاه عالم جز نام نامیکه سیل دیگر بگل هم مراغ باغبان بازگشت</p>	<p>مهر خدام که در چون خاتم دمان خویش را اگر دانه است روان طبع و آن خویش را از چمن بر داشت بلبل شایان خویش را</p>
<p>هر که مظهر حال کی سزدن این باد چون کی بجهت گویم دستان خویش را</p>	<p>کند این باد که در دانه گلها در خن چون کی بجهت گویم دستان خویش را</p>
<p>و همین مرد و الم که دست ز ناتوان را نفس دانه و بس را چمن اناچه پرسی نفس چون بکشد ازین صدها بکشد</p>	<p>تو باشی مایه تزاری که دانه جان ما را که پیش از دانه پر شد شعله آتشان را چیز از ناتوان کردستان کوسان را</p>
<p>ز تیره محبت در دوش کردیم مظهر بجا باشد اگر خاندان جان ما را</p>	

مظهر حال کی سزدن این باد
چون کی بجهت گویم دستان خویش را
کند این باد که در دانه گلها در خن
چون کی بجهت گویم دستان خویش را
تو باشی مایه تزاری که دانه جان ما را
که پیش از دانه پر شد شعله آتشان را
چیز از ناتوان کردستان کوسان را
ز تیره محبت در دوش کردیم مظهر
بجا باشد اگر خاندان جان ما را

نسبت دست کند گر میان باری ما	همین سبب است پس از مرگ خیر جاری ما
بنیر موج هوس نیست ز زبان غیب	رساند ناله معسراج خاکساری ما
چه خوش بودی دل تنگ داری و کار	خدا داد ز کند عمر ز خرم کار ما
ز طفلی ایم اسیر چون کز چون گرس	بگل زمین همین بودنی سواری ما
همه در شبهای تنهایی میانی مرا	گوئی از بیداری بخت ستنجوایی مرا
در بدر چند آنکه گردیدم بسودا سیستان	تیمت از خون شد چو خنجر گدازایی مرا
چیت آسایش نمیدارم که از طفل جل	در کنار خویش پیور دست بیتابی مرا
غنچه سان منظر خوان از من بنوا	
یاری آی چون لبهای عتابی مرا	
گردیدی چو گریه در گلو مرا	دل میزگشته ز دست بدم مرا
خونم چو دانه های آسرت قطره بند	از بس گریه شدت بل آرزو مرا
منظر بحر منجم گاهم میکشد	
یجا خور کند با و در و مرا	
سخت شد برصل تو ز خاکسرا	محل کند فصل بهاران چو زمین جوهر مرا

۴۰
 نسبت دست کند گر میان باری ما
 همین سبب است پس از مرگ خیر جاری ما
 ۴۱
 بنیر موج هوس نیست ز زبان غیب
 رساند ناله معسراج خاکساری ما
 ۴۲
 چه خوش بودی دل تنگ داری و کار
 خدا داد ز کند عمر ز خرم کار ما
 ۴۳
 ز طفلی ایم اسیر چون کز چون گرس
 بگل زمین همین بودنی سواری ما
 ۴۴
 همه در شبهای تنهایی میانی مرا
 گوئی از بیداری بخت ستنجوایی مرا
 ۴۵
 در بدر چند آنکه گردیدم بسودا سیستان
 تیمت از خون شد چو خنجر گدازایی مرا
 ۴۶
 چیت آسایش نمیدارم که از طفل جل
 در کنار خویش پیور دست بیتابی مرا
 ۴۷
 غنچه سان منظر خوان از من بنوا
 یاری آی چون لبهای عتابی مرا
 ۴۸
 گردیدی چو گریه در گلو مرا
 دل میزگشته ز دست بدم مرا
 ۴۹
 خونم چو دانه های آسرت قطره بند
 از بس گریه شدت بل آرزو مرا
 ۵۰
 منظر بحر منجم گاهم میکشد
 یجا خور کند با و در و مرا
 ۵۱
 سخت شد برصل تو ز خاکسرا
 محل کند فصل بهاران چو زمین جوهر مرا

ردیف تایی فوقانی

<p>در چشم من که بیدارم را در آن نیست جان داده اند بسکه عیان بدین یار حسن ایوب که در بخت بختم هر چه بر روی دست من نارم هفتش که در خوش نمی کند زین به چه بگذرد و تشنه ز بیم غیر مرگ آرزو کنم چو شوی مهربان من</p>	<p>آتش بلند گشته ز گلشن بهار نیست یک سنگ اونیست که لوح فرا نیست اشکی که در شک صد گریه اونیست آن دل که هیچ پیش تو اش اعتبار نیست سوزی که با بنزاجم دو جدیت در رفتش جوهر عزیز اعتبار نیست عیسای در بخت خود دم شباهت</p>
<p>مظهر بشیر از حال اشک من لعنت است ای که در هر روز گاهیت</p>	
<p>علاقم شتم و لطف و کرم بهایی نیست بزار عمر فدای دمی که من از شوق خدا نکرده بر من نیت کند سر یاد بخزای آنکه همچون لوتی مفاردم برای خاطر بی لبتوان آرد</p>	<p>کسی که بنده و بنوازد مرا خدا نیست بخاک مغون طبعم گوئی از بهایی نیست تو واقفی که چه از االدعا نیست بهر چنانکه دلت خوش شود و نه نیست فراق یار که در برینه اش نامی نیست</p>

ای جان من
نارم هفتش
سوزی که با بنزاجم
در رفتش جوهر عزیز
عیسای در بخت خود

ای جان من
نارم هفتش
سوزی که با بنزاجم
در رفتش جوهر عزیز
عیسای در بخت خود
دم شباهت

کثرت این تشنه عرض تمیهای است
ذوق آلودی ندارم ز بدیدارم سجت
لذت صد رنگ و زینت شستن میداد
در دو عالم غیر یک نغاس کن فرجوست

در بساط من سحر نال شش فرجوست
تیر خرگان جهان بکایان هرگز نیست

عمر داشت خوش بکنش سی سوده است
میرزا مظفر رفیع بن بهمن است بود

یک دلچسپم زوستان است
 مار از لقمه محبت
 لیسد کف پای یار گویا
 یارب چه فتا و بیلان
 ای باد صبا ادب ضرورت
 این است فنا که بعد قلم
 فریاد که داد جهان نیست
 پیش لبک شدن زبان است
 برگی ز خاستن زبان است
 در باغ نشان آستان است
 این مشهد گلستان است
 از کوی تو خون من روان است

جان کنپی مایه رفت مظهر
گویند که غنیمت تر از آن نیست

<p> فلیست قدم دخت جگر بخوانست آه دریا طیب مرا جدا نداشت </p>	<p> بر کجا که غمی هست میمانست سرمه دار و در دمان چرا فروید </p>
---	--

توسعه یافتن و
کشف و کشف
در این زمینه
در این زمینه
در این زمینه

٢٤

۵۲
 در میان اینها
 با صلاحت
 از آن که در
 با آنکه در
 محقق
 در میان
 در میان

در این کتاب
بسیار از
نظم و نثر
موجود است

در این کتاب
بسیار از
نظم و نثر
موجود است

در این کتاب
بسیار از
نظم و نثر
موجود است

<p>که این تپ است که مخصوص جوانانست که حاکم من آه و فغان باین منست چو دود سرکش از برتی نشانست</p>	<p>امکن باین شکلی ای تقیب دعوتی ز ناله شکوه غرضت این گان ببر مرا سوز گان را فطخ خواهی کرد</p>
<p>چو بوی گل دل غنچه شایانست که غم فرین من در مهر باین منست</p>	<p>شدم غم ز من مظهر از بگوئی اگر گفته است که تنها یک مظهر</p>
<p>از برای داغ دل آتش طور آورده است تا پیشانی چرخ برین را شور آورده است بر سر نازش نیاید باز آورده است آن پی و داورین وادی غم آورده است ناز مرا بچرخش که طوفان ز نور آورده است از عدم زگر عصا بچشم کو آورده است</p>	<p>تا جگر من در دوازده دود آورده است در دود می افروزد که مرگ کو آورده است کی بمشوقی سر آن شمع می آمد فرو تا ز خاکم بگذرد و گشتان چون کرده سپیل خون از سینه که هم در آن غنچه است بی طلب پیرگی می باید بهر کس میرسد</p>
	<p>مژده مظهر سر ز خاک بخت دوم کاروان را باین بار آورده است</p>
<p>صورت آینه سان انقشی باین بود است سینه زاج بک خاک باین بود است</p>	<p>خوب چون دیدیم بود با سر این بود است شعله داغی ز دایره بیخ افاده است</p>

نارنگی به پیشانی آید
مهر و مصلحت در پیشانی آید
زلف زینت آید

عشق در آید
از پیشانی آید
گویی که پیشانی آید
پای آید
پیشانی آید

عشق در آید
پیشانی آید
عشق در آید
پیشانی آید
عشق در آید
پیشانی آید

کنون طریح بلند خودم لقمه گیرید
که بزرگین غزل نیز آسمانی هست
مکید و لب تیغی که امش و صبحی دل
که باز برب زخم و رنگ بانی است

و اگر چگونه توان کرد یاد و نظر
الطیلس عاشق نوجوانی است

سوغتن چون کمال افتد قابل نیست
خاک افراشته آرد غر و تغییر نیست
آن قدر پیوسته با هم خانه دارد که
کوچه آباد و تر از کوچه و بنیر نیست
یک طبع بین کار دارد و انداختن
همچو بای بر سر داشت و تغییر نیست
کشتن با تو امان نیست چندان جان
خون ما چون رنگ گل ساز و رنگ نیست
از دل سنگ آتش آتش خورشید
از هر چه بود و نبود و بود نیست

منظر از دو جدای میامی با هم چو
حالتی فام که بر گزاف ان نیست

یکی بیابان خاک ماکه جایی نیست
خداوند هسته چون وصل برینا باشد
سر و کفایت عیسی چه از و آید
برای جان من این به دل و دلی نیست
شکل بنجاک با بر چه کیهانی نیست
ممن و جو دلا می شود و عجز و نیاز

بیداریت ز خواب مدد شود بیدار
بچشم گشته سپردن جهان خمیست

نکو و بدینا می فاخته منظمه

اگر چه بخت بدست پارسا خمیست

چشم من بکبر و محرومی بیدار گشت	گری از حم برین دیده خونبار گشت
و یک ناله شده از لبی یه وید	اگر استاد برین مزرع و بیا گشت
چون بخت بدست گریه بیا دت آمد	دست بر سر زو و بر حالت مرنا گشت
سکاه زبان تو روزی بنیاد گشت	بعد از آن دیده من گوشت و ار گشت
منیت این بر که باریه بفهمانده	بر سر زدی غمت و بیا گشت

کیمت امروز بجز منظمه براندا

اگر چه بخت بدست پارسا خمیست

تا بخت بدست تو خندان گشت	زخم پنهان لاله سینه نمایان گشت
شک و طفلان که بر تریوت ویراندا	از هجوم شر سنگ چو افغان گشت
تا کجا شکند آخر گل دیوان گیم	طرحش از دستار نمایان گشت
غیرت و لبریت که گرفت بیا	سینه و تریوت بر دقت غزالان گشت
عشق و صد که از منظمه ویراندا	دانش و عشق و بخت پنهان گشت

بچشم گشته سپردن جهان خمیست
بخت بدست پارسا خمیست
بخت بدست پارسا خمیست
بخت بدست پارسا خمیست

بخت بدست پارسا خمیست
بخت بدست پارسا خمیست
بخت بدست پارسا خمیست
بخت بدست پارسا خمیست

این دل که مثل داغ محبت بر او است
یعقوب نه مجوری خود شکوه چرا داد
بیابانی دل کار بجای نرسانید
این هستی ناستی هست نه است

انگشده هست که دوزخ شراد است
این دولت کم نیست که یوسف پسر است
جست بر غیکه طیش بال برادر است
وین دعوی حق است گوهر کمر است

این است محبت که مراد بود بظن
کو مرده و سوگند هنوزم برادر

قند عطر گریان تو بی چیزی نیست
سبز بر چاه زرخان تو بی چیزی نیست
این هندی مخران تو بی چیزی نیست
آه این موسی پریشان تو بی چیزی نیست

مست گر و دشنامان تو بی چیزی نیست
از برای دلم آبی تر کا هی داس
کرد تو بی رنگ دل مانند خودی
مرد و مجنون مگر ای بید که ماتم کردی

باز شاید شده عاشق گل چینی
مظهر این حال گریان تو بی چیزی نیست

خارج شکم که بجز شعله خیر از نم نیست
مسکه محراب بزر خنده دیوار نم نیست
غیر آرام کسی در پی آزار نم نیست

قدر دانی بهمان غیر غم از نم نیست
پیش گل سجده گراز دور نیارم چمن
بخشش آرد میان من و بیانی من

۳۲
سین یا زنیست

۵۵
سین یا زنیست

گرچه پرستم در سر از خشم نشانی مانده است	کنند دغی یاد کار از تو دلی مانده است
خشت در گهالی جالیت از خشمم	جو خمن کن از خست سر دلی مانده است
مرد اخلاز خاک بن بیخودت آید	بسکاسن الفت شیرین بانی مانده است
خار عارضه می ازین برون فیک	در جگر بیکانی از ابرو بیکانی مانده است
تا شوم آزار از دام و درم غلبه باغ	
نی گل زلیلی نی شبانی مانده است	
تا بهوش آید صبح چاکل از دست	دام تا از خود بگریه شکار از دست
تا بزم عشق خود را هم در خطش درمید	تا در این باغ و اردو بهار از دست
یار از اظهار حسرت های بسیار می سپید	از خفت بسکافت سودم محلا از دست
ای بقرانیت و در آن گریه ارم مرج	خنده کردی که کیا از صدق از دست
خون غلظت از قاتل رحمت بی بجزا	
پایا بدش نه آن که کلا از دست	
نوبه سر عرفت جو نیم لری مانده است	باغ و دیوان خندش نشانی مانده است
بر بهار فتنه عمر خودم جالیت شک	یادگار آن گلستان بیکار مانده است
انتقابی رفت از غم شمعین رخ چون مال	آن که در کاهید هر کس کنای مانده است

۳۴

بیا بیا بیا
آزاد شده به
روشنی آید
استان خاکی
مسدود شد
کوه و دشت

<p>یا دکلان من جیست غباری نهدست</p>	<p>جای است آه وای سید اشک</p>
<p>خدا پریشان محبت تهاگشت ظلمه از آن فرد مظلمه ماری نهدست</p>	
<p>چهره از می این کردن کجا بر کرده است جلوه این خانه آبادان خبر بر کرده است رحمت بی و لطف جی حسابم کرده است در سبکای خجل وضع جابم کرده است</p>	<p>رفت دیرم شان بره که بر کرده است یکم از من شان صد بارم از جابم کرده است این قدر با غافل از اندیشه در جاب رخت و آوردن همان خست از جابم کرده است</p>
<p>سوسن از قید خودی مظلمه بی چون قطره بود بر جوی کشتی شر بر کرده است</p>	
<p>سیر خرم از سایه پروان دیو نهدست روز محشره العین شایر نهدست بچشم این نگرانی امم را نهدست شعله زبید باغبیای بسیار نهدست</p>	<p>سرخ روی گریه از مرغان غم نهدست شام من پرورده را غم صبح فتنه را نفس سیاهم در غم تلخ تازه سوخت اینکه تو انم که دور از یاد گل بابو کنم</p>
<p>آن صدمه رانده ام مظلمه را نهدست آنگاه با ناله بفرود شد خیر نهدست</p>	

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

دلبری نیست که دل داده دیدار تو نیست	یک خداوند ندیدم که پستان تو نیست
غالب آن است که کارم شود این با تمام	بجز این مرتبه چون فرقت برادر تو نیست
تبع بردار کن نشسته گلوی سیراب	با چنین دست و دلی نخل سزاوار تو نیست
بموس عشق مکن دل بی صبر و قرار	عاشقی تو نیست و دلی کار تو نیست

یکی را چه براج رساندی مظهر
جز غم یا کسی توانست و غم تو نیست

۳۶

حیف دردی که بخود ناک آید و ابرو داشت	هر جانی نتوان نازیسم با بر داشت
همچو آن ابر که بر سر خور و از صند باد	کوه را مال از دور آردم از جابر داشت
دیگر کس قدر غمهای تو افتاد و دوا	زمین تا شاگم حفظ دو بالا بر داشت
ابرام و زبیر و غریبه دارد	مشت آبی مرا از چشم تر با بر داشت

منظره که در دل این کسیت مگر
فیض از سلسله زینت چایا بر داشت

آفتاب از سجده صبح و کربان است	آرزو در شب گردون که نیکو در با گشت
ای جنون حبیب من شوخی کن با بر داشت	کبریا کیان سایه پر در زده و مان است
دیدار و عنائین مجاز حیرت مانده است	با هر آندگی سوز از گشتاران است

تقدیر و کائنات
تو خدای من
تو خدای من
تو خدای من
تو خدای من

مفت و پیرنه کار آید به خوش نگار	یار محو خوش و عکس او حیران است
---------------------------------	--------------------------------

زخم دل منظر سواد بشود شیا باش	کین جرت یار کارا دل مکان است
-------------------------------	------------------------------

اشک من گشت آب سیرت	قطره سیلاب برای چمن تصویرت
چشم چشم چو افلاک قناریست	حلقه حلقه چو افلاک در گریخت
امشب این ماه و کسان سخت خستند	نکس دهرت به چو شکو در سیرت
دست ناکش عشق زگر پر شویم	صبح را چو خورشید گریبان گسرت

ایضا

بر کلام دلم جام مصالحت است	عمریت که ناکامی من طرف حکامت
ساقی بدو آن می گزستی نشستم	بیانه کدام دلب جانا که دامت
چون کس بیدار تو ام زنده خود	رو تافتی و کار من زار تمامت

منظر طلبی گر بجهان نزل است	بگذر تو ز خود و پیش این به بخت
----------------------------	--------------------------------

از شش و شش ز شش عشق بخدا خود	انچه من میافتم او هم گرفتار خود
ایستاد و داد آید به عرض من مصر	حسن با این خود فروشیها خیر است

۱
فکر بکلام از کلام
چون صد سخن در کلام
که باز نماند هیچ چه بگوید
۲
فکر از منظر طلبی
هر آن افلاک که در جوار
باید که با تو خفاست کار

۳۷

۳
فکر از منظر جود
بسته آن سخن که در جود
و در سبب این سخن
که در سبب این سخن
ببین که در سبب این سخن
و بکس بپایانده است
۴
فکر از منظر جود
بسته آن سخن که در جود
و در سبب این سخن
که در سبب این سخن
ببین که در سبب این سخن
و بکس بپایانده است

از پی آزار ناحق دکانِ خودست	ز دهنارالینت پادشاهِ ابراجالینت
-----------------------------	---------------------------------

میرزا منظر بهر دمانِ احتیاج	همچو نور در دشتِ شب تابِ جودت
-----------------------------	-------------------------------

جلو پیفت اگر دیده بینای هست	کین جهان آینه تیریه میامی هست
محرور بر ارض سما آینه شکل اندیشه	میتوان یافت که در پوزه خود کای هست
عشق میگفت درمِ خصیت پیوند پیدا	خبر شن نیست که در غزلِ تجلی هست
طرفه حالیت که دال این جگیت موز	از برای غم و درد تو دو دو جاسیت

۳۸

دلِ کافران آفتاب آتش است	اشک هم بهر غوغا و دمان آتش است
با دندان بر طیرست از برای شعله آ	ناله آبا گشته آتش است
هر که دارد سوز و ساری ز لیل آ	این دل لاله دلی گشته آتش است
دل ندارد در چیه تاب و خشن آه خور	همچو خاکستر خبا آتش است

لعل
دل کافران آفتاب آتش است
با دندان بر طیرست از برای شعله آ
هر که دارد سوز و ساری ز لیل آ
دل ندارد در چیه تاب و خشن آه خور

ز عمر با دل ما شکست خور بدست	چو غنچه شیشه مارا هزار پیوند است
بود خامه موزند گاهی در تصویر	حیات ما بر نعل و دلبان بند است

کدام آن برایتان نیکتر است	قبیله است نمکپاش سینه بر شرم
همچوشت خاک را از چشمم آلوده است رخت پاکان خشک چون بر لب افتاده است هر طرف غناغالی مستی افشاده است	اکشت با ای از خشک تر از آب نماد ما کی رسد و آشی را دست نادمان ما دشت را با بهاری شکست میخیزد
بزرگ من تو اگر شاد میشوی چه غم است اگرستم گمنی چنین کسی قسم است ترا بچاک گیر یا غم ای رفو قسم است	اگر چه بر دل و جانم جدایت است نسزم که شکریه از وفا زیاده کنم کسی چون بنده او اگر ده است تو چون
ای بقربانت دم آخر دست اینو بست جز تماشا سر مرد های دیده یعقوب نیست تازه تصویر را جز و قلم جادو نیست محضر خرمناست این ای نامه بر کعبه نیست خط عجز و ب را زده کرد و غنم نیست	استحاج صبر عاشق این قفس با غنم نیست ای تلخا شرم چرمی کا مقدس پیر بن کارگاه حسن از فیض خاگانه صفت می نویسم خط آن بدخودی گویند چون فلک شریعتی خود را در غنم نیست

۴۰
 کسی که مستی
 جان نیست
 سرشک از چشمت
 با تو که کی را
 شکست با غنم نیست
 راه حق نیست
 منم که نشاند
 ۳۹
 ۴۱
 کسی که غمناک
 زود برون آید
 که ز بهر دهی
 بعین خنده
 است

نقش قدم ماه رخاں مهر نماز است	پا برین تان طاعت ارباب نیاز است
بابا که خداوند کسی بنده نواز است	خویشید که از رشک نمیبیم گوید
رعنائی معشوق ز دوا مان در است	ای سر و این جاذبه کونا نه نادی
این معشوق و شمع و سبزه تان	بیدار و تان را آتم و جور نمند
بر روی بد و نیک در آینه باز است	ارباب معنای دست زد و شمشیر شناند
گردنکش شمع آبان سوز و گداز است	ناسازی تنها بهر بیم تان نیست

ایضاً

رشته در گردنم چون گنج افتاده است	تا مراد و طلقه گوشش نظر افتاده است
بر یابی خانه ام بر این افتاده است	نیت مغل سبب اینجا که چون گنج افتاده است
هر طرف در باغ مشت مال پر افتاده است	تخم بلبل کاشت جایی گل که این باغیان

ایضاً

شب با سایه زلف دراز است	نیاز مانم که پر در دنا رست
که معشوق کسی عاشق نواز است	ما گوید آه پیش ما گوید

ایضاً

ای شمع بزم خاطر پر وانه ناگ	هر پرده جلوه کن دل دیوانه ناگ
-----------------------------	-------------------------------

الام بل سستار گلای شده است	ایضا	انگین شکم من از عباد آبی شده است
خشکی سینه ادرس فرساید بهم	ایضا	زاهد آخر بچه تعریف شرابی شده است
آن شمع را گداز ببارم فدا ده است	ایضا	برده مانده چون حسن بزرگرم فدا ده است
بی تو ای گل گلچین بلین بر خار افتاده است	ایضا	باغ بی دوی تو از خشم بهار افتاده است
این جنیت کز شیر بجران سیده است	ایضا	در تمام زمانه گریبان سیده است
لکشمیرین بانان از روانی خوشتر	ایضا	بیت لبهای تو این کشته خوان خوشتر
متاب و شراب انتظار است	ایضا	این روز قیامت مست شب نیست
یار از گریه شبهای غم می پرسید	ایضا	تا گمان آب سیاهی مقابل برستا
آه مظهر چون تو ان در محبت نیست	ایضا	از همه قطع نظر کن تا بینی دوی دست

روایت اول ممله

دل پر دلم از کین خطبت یار ند	که چون طاعتی بر تیره بند زاری ند
سکون بیتیاب شود آتش بگوید	زعد و مشق اگر عاشق ناله یار ند
زنجی گریه بکام خلت شودم فزون گوید	نمیدانی که شبها بشیر یار ند
با این ضعف از شاره های روی تو نوم	که تا سازنده را ناخن بچینه یار ند
بر من تا کجا مضطربس اکافر سواد	چو تار ساز از دست تبار ند

لا اله الا الله
محمد بن عبد الله
ابن عباس
رضی الله عنهما
کتاب الفوائد
فصل فی الجواهر
در بیان صفات
و احوال اهل بیت
علیهم السلام

۴۲

در بیان صفات
و احوال اهل بیت
علیهم السلام
فصل فی الجواهر
در بیان صفات
و احوال اهل بیت
علیهم السلام

<p>خرام ناله لیلی بحسب اصفهان دارد لسان غامزه بخیر کز خندش بشو راید بکوستان نال ملکوش کن کند در محرو بنعلی گز که پای پشت پای جزون بود</p>	<p>دل صد جا کم از دانه زان کن قناری ناله زنده زان گریه کن آیم در دوی کار ناله زوان که کجمن حال در کساری ناله ز بان شخاک گردیدست از برغانی ناله</p>
<p>شب چمن می برد خواجه غزل چمن نظر</p>	<p>ز مود کسیر و دهباد و دگر ناله</p>
<p>انچه من نیستم بهنگامه بر پای شود دل در بدو کید چو خیریم زیاده کنند سکوته دلی زاده از ضعیف لب و دین گهر انبساط و خجسته غمی نیست گنجینه صفت بال جبر الفیت سر و چین بر وجه نیست رنگی بی منت آید میرا یک نیست در قیامت چو بگفت لب بر بزم خمی بر پا اندازت ای یوسف کفایت بصر نیست هرگز ناله و زاری از این</p>	<p>گر خای این است می بینی چه خونماشی شود شور و جان می فتد چون بدید می شود از دو جام باد و چشم کورینا می شود دل بخود سازی احباب کی بدین شود جلوه فاکستین آفتاب و بالایشود نقش نازم که مثنوی مسیحی میشود دل قوی دار این لما آخر سر و میشود نقش پای کاروان چشم ز لایع میشود که خیرین لویه پیشاپد میشود</p>

۲۳

در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب

از موی که از روی چشم
بافتن و بافتن
نعلین و کفش
نعلین و کفش
نعلین و کفش

از موی که از روی چشم
بافتن و بافتن
نعلین و کفش
نعلین و کفش
نعلین و کفش

۳۶

از موی که از روی چشم
بافتن و بافتن
نعلین و کفش
نعلین و کفش
نعلین و کفش

از غبار آینه مشق بی غبار می کند	سینه ام صفت از خاکسای می کند
این چمن را خون حق آبیاری می کند	گلشن رخسار شل اندید و غیرش شود
لیلی چشم ترا میار داری می کند	نوبت پرش با کاهای بی افتد که ناز
نال از هر استخوانم فی سوار می کند	بسکه طفلان از مرا با هم بشود آورده اند
روز و شب یکدیگر میماند می کند	نال که زیاران السوزت عمر او دراز
انچه با نانوایان قبیله می کند	نی صبا با بگیگل بی غلخس که است
از صفه در دستم ز گدایان می کند	کار چیست اینکه کار نه بخون غلط نم

ای بناد و دروغم ای میز مطهر
گریه میگردید پادشاه نازاری می کند

اگر عیانیم چون شمع نام برین گیرد	خدا و آتش سوزان مرا بای می گیرد
درین دیش باید که دست که برین گیرد	هنر در کار باشد عشق را چون بگاید
گریه بازم بخند آید و دلمان من گیرد	از ان پیر مرغی و چاک میسازم کرمی
که خایه بوی پیر این بیت سخن گیرد	تا اینجا بر نادر می زند ان بهیعت
چمن از سناخ گل گشت حیث در من گیرد	چو بیند آن لب پان خرد و دست می گیرد
چرا سید در بلبلس بر این من گیرد	ادم خوش که با گل منتش الفت می گیرد

نومیدی از مطالب گفت دای میشد	هر کار بسته آخر شکل کنای میشد
گفتم دوم ز کوشش گردید ضعیف مانع	تقریبه بود با بیم پیری عصای میشد
چون سایه کرد که کام نصف النهار شد	از شوق درد واد سرش پای میشد
تا چند باشد آخر طراز عزیز خاله	امروز همچون دولتش رای میشد
فرخنده ز فرود انقضای گل	هر شاخ دید بهاران پای میشد
چون شرب کتپه در شتعال آرد	اگر آب بی تو خورد کم تشنگی میشد

آینه سان صورت بر در مرغ معنی
منظره جانب حق بیت زبانی من

مبکه ز برای جان به شد	طاق ابروی دلبران به شد
عشقا زان مرید خو به شد	پیر این قوم نوجوان به شد
عاشق آن به که چون جرحت نو	همه تن چشم خون نشان به شد
دل غلط میکند که میاند	دلدهی کار دلستان به شد
توئی آن گل که لب لادن ترا	رنگ گل خار شیان به شد
بهشت ز دو خانه بختبیر	اگر نه پای تو در میان به شد
منظره از دست بود بر چینه	زنده باشی تو تا جهان به شد

این شعر از
میرزا حسن
نیریز است
و در کتاب
شعره
نیریز
درج شده است

دیده‌ام زانکه در آن
چون تو در آن
چون تو در آن
چون تو در آن
چون تو در آن
چون تو در آن
چون تو در آن
چون تو در آن

مشت خاک می چنان چرخ ز پیما شد	خوشتر مستی چشم دلبران میخاشد
بال و پروا کرد آهی بلبل لوار شد	اشک گیتی بنی بختا که فدا و کلاص گرفت
شوق ملی طاقت بود که بر پروا شد	شعله‌ی علم و شمع گرم جلوه گرفت
کردم دودی ز دل چرخ و فای بگاز شد	جست از غوغای شراری چند بزم رفت
اشک از حسرت بزم گران شد که در دانه شد	دل تاب جلوه گردید آب دریا موج زد

منظره خوش گوی از آغاز و بخت
گشت از خواب به بیدار و باز افتاد

چو آن موری که در هنگام باران بر آرد	کنم چون گریه آن مکر خنجر بر آرد
اگر حنی بر پیشانی قمر بر آرد	بنگ غنچه که از آن سیم بازید گردد
که سیل گریه ام در جای که هر بر آرد	ندامت عشق و دزدان که پارت و نرم شد
چو شاخ گل که از دیو گریه بر آرد	بود پرستش تا چون کند تیرش ز بدو
بجای شک هر شرکان من باغ بر آرد	ست گردم چون ز کس در میان خنجر بر آرد

تکلیف که میکند بخت تمامی منظره
چو گل که حبیب او باره سانی بر آرد

عشق چون تیغ کشد با پرسی گندارد	شعله چون گشت علم خشک و تنی گندارد
--------------------------------	-----------------------------------

فلاست کون
یعنی موافقت
نشان کنیز
بهر بی بی
نشان کنیز

بیلان را چو کلاغی که بر آرد پرو
مست طوف کسی را تحمل نشوم
همچو طفلی که ز گل گریه میرشد
خبر گل مرسانید بفرغان نفس

در دال از بن هر موی پرفشان کرد
بیکسی گرد سر گردن بان کرد
ترسم که شستم آن شوخ پیشانی کرد
عمید عاشور در بر این بان کرد

۵۰
ما را در این
این که در این
نشان کنیز
عبدالله
نشان کنیز
نشان کنیز

تبع چون بر سرم آن شوخ کشید
میت معلوم فلک چو فلک دریا
حسن جنبیست که غرض از آن شست
شب بزم تو کشید ز حریفان چل
چه قدر در و لش از جانب من و غبار

دیدم مرا غلبت یار کشید
اگر چه یوسف گمراه یار کشید
یوسف این رخ ز بیلوی خرید کشید
دل ابو د که صبحه مژگان کشید
که میان من و یار این دیوار کشید

تبع و دنی کشیدت بیدوی ارد
انچه از رنگ و مظهر یار کشید

بی تو خبر بزرگ بر گشتانم سپند
بخت آنم که کیش من میل به بزم کند
پیش از آن میندیکسین دیوانه را

تبع بر بیلوی آل بیهوش سپند
آن هاستقار کی بر استخوانم سپند
بی تو ای گل طعن بی برگی خزانم سپند

<p>آنچه نهیدم گناه باغبان بجا نیست بای طاق از میان دفت بیدارین</p>	<p>نیک گل آتش بجای آشیانم میزند دست دهر دم بجایان الوانم میزند</p>
	<p>التفات موت مظهر در کمال است گرچه شبهای آتش بجایانم میزند</p>
<p>جهانی اگر چه در سر شود ای تمنا دارد طبعش آخر به سبک نماید او تسکین را نخاست آنها بشکفتن آن شمع میشد درین جای نماید آنچه در جای نمی بینیم بکام دل بای گلزاران جبهه میسازد</p>	<p>ولم یلمع حقیقت اول میثاق دارد ولم از بقرار بهای خود میثاق دارد دل محمد صید کند که ای با خدا دارد یقین غم که این سر که چو خاک استیلا دارد چو بخت بند روی رخ یارب این استیلا دارد</p>
	<p>من از نیکان و ایتما می شاد شکر گلشن که مظهر آن با رخا جوانی میزاد دارد</p>
<p>با خیر ارجح ایم و فایده اند بی حجابت گری آمینه نظر یافته است کارم هست اما نطفه که از خیمه آورد عجب دگر بفرمودی که بپرس</p>	<p>بنده عشق بت اینم خدایم میداند قد نظراره ماصدق و صفا میداند پاسی نگین کند زخون و صفا میداند لذت آن بر من ایسر پارس میداند</p>

۵۴
فراخنده چو شبنم
و یکمین ای ناز
دست سحر است
ناله و زاری
۵۵
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک
۵۶
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک
۵۷
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک
۵۸
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک
۵۹
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک
۶۰
بسیار که در این عالم
چو بخت بخت
شکر خاک

لعل زلف در بزم
دوشنبه عشق
باز بخت و بخت
بخت و بخت
بخت و بخت
بخت و بخت

۵۲

شعر از سید
دانش به بیان عشق
خارج از حد است
غافل از حد است
عشق عشق
عشق عشق

۴۴

میکشنگ بآن قدر خوشتر را	لذت عالمی خوشتر باشد
دل جنون زده جز کلر خان نمخواهد	چمن نمی طلبد گلستان نمی خواهد
محبت بصفا را بگریه حاجت نیست	که باکی نظر آید و آن نمخواهد
دلمه باد و آب است غبار خود لیکن	عروج این کعبه خاک آسمان نمخواهد
بگیر دستم و از خاک ای جل جلاله	که زیستن دل این ناتوان نمخواهد
سپرده ایم عشقت دل جگر داری	اگر که بهر سپاری مان نمخواهد
چشم به گدا که بر روی تو میگوید	دست فریاد مرا دست دعا میگوید
شکر و سیر دل فرموده ما خوش جامی	که در و از گلی گرم هوا میگوید
باکی طلیعت عشاق چه گویم که جفا	چون گذر بر دل شان کرده نماید
عاشقی را نتواند چه بمشوق رساند	آسمان اینهمه بی صرف چه میگوید
میکند خدمت ما اگر در دشمن باشد	سیل جادو کیش خاوه میگوید

<p>دشمنش نکند زان خن شمع نمی بیند قفس که سبزه او جشت با می تواند بند چو آن طفل که جفا بد میسر می خورد</p>	<p>اما بخند و از جلال آبادی آید ولیکن رحم بر تنای صیادی آید مرا از دست او هر عضو در فرادی آید</p>
<p>کسی از تنیه مظهر جنید بر سر کی تواند زد قیامت میرزا تیهاست کف و طایفه</p>	
<p>دست و پا گیرین امشاط بیجا میکند با کمال خود و شیها گرفتار خود دست تا گمان عشق بودش انجفا اندیشه است خطه او از پلوی خسار شور افکند دست بر لب بارانی که می آید بالا بر زمین از هر قطع نظر که با چینی روی دست</p>	<p>ای سرت گردم خنابنگامه بر پا میکند میکنند آرایش خویش و تماشای میکند چون یقین شد بر چه خواهد بی محابا کند طوطی خاموش آید نه گویا میکند آسمان از غصه تفت بر روی دنیا میکند چشم بستن از جهان چشم درگرم میکند</p>
<p>آه مظهر حیران و محبت نهفت حسن شسته عشق بیوالتی تقاضا میکند</p>	
<p>دل دیوانه از کوی پنهان عزیمت فرود آید رقیب از من گزینهای میجوید برادر</p>	<p>بجای تو نشسته میخواند ازینها دست بردارد خدا این سنگ را از پیش ما میبرد و برادر</p>

تو از خنده از آن
چون غنای بیجا از آن
جای بیاید از آن
از آن در آن
کرتب کانت
کسی از تنیه مظهر جنید
قیامت میرزا تیهاست
ای سرت گردم خنابنگامه
میکنند آرایش خویش
چون یقین شد بر چه
طوطی خاموش آید
آسمان از غصه تفت
چشم بستن از جهان
آه مظهر حیران
حسن شسته عشق
دل دیوانه از کوی
رقیب از من گزینهای

پایان سال کار
از این کتاب است
نویسندگان
نویسندگان

در این کتاب
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان

در این کتاب
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان
نویسندگان

۵۶

<p>که ششم از روی برگ گل خنجر بود قبایت لبر و اندنگ گل ز بو آهتر دارد</p>	<p>ز بوی کفایتش این قصه که معلوم دل خون شد که دلمان تو دردم نمی آید</p>
<p>کنون در جای هیچ موقع ننگ نمی بندد بطلمان منظر را چون محبت بیشتر دارد</p>	
<p>چو شمع زنده گیم بر عین سوختن باشد که میند سکن و نخواه بر عین باشد که من شبم و کس با تو در عین باشد خدا کند همه بهوشن جان من باشد</p>	<p>چو گل شکفتن گیسو خون شدن باشد بخت تیره ز لعلت چو فغن برام خدا میباید بهر سرت کی تواند دید اگر چو طاق یک گوشه گمان نیست</p>
<p>شنیده ام تو میگفت خوش منجم که خوب نیست که منظر را بمن باشد</p>	
<p>چشمه یار تو روز لعل گرفتار تو بود کاین دل بود که شایسته آزار تو بود که سرم داغ عشق کل دستار تو بود تا بنور بصر خویش خریدار تو بود</p>	<p>یا عدو بکه در کمند دیوار تو بود رحم بر حال دل کم روی من داغ شدم شمع سان حاجی بهر نرم از انجم دادند نیست یوسف مصری تو لیکن یعقوب</p>
<p>آخر این مرده بهانست که بیار تو بود</p>	<p>تغش منظر خورگوت گذر خوشتر شد</p>

<p>یاد ایامی که در شور جزون شیر بود یاد بند و بست عشق من که در مهر جزون همچو کس بر جاده زیارت من نماند میتوان انصاف کرد از کمال دلالت</p>	<p>آفتابی چون سحر را آریان گیر بود رقیب بانار و ابر که چرخ بخت بود که چه خورم چون بجان نرغ و انگیزد در پناه که کهن بر دوزخ تقصیر نمود</p>
<p>عاقبت از بهر تحسین کان صدف عشق شد بر دوزخ جوانی که چه مظهر سر بود</p>	
<p>مرگشست باین گل نامرنگ گران داد باشم غمی مزین نمی بهار آتش گلشن نیفتد کار و بار باین درستان ضعیفان نکلی از بخودیهای جبرس تا که دستم</p>	<p>ترا پیش من چون گفت این به جان دارد که مرغی بی پروایی غریب شایان دارد دل من سوزد بر آن سیر کی عشق نه جوان دارد که روه که روه سر بی این کاروان دارد</p>
<p>بشور که مظهر نغمه آن میل شدم که از آواز خیزان دل آهر نغمان دارد</p>	
<p>آفتاب دل را با اضطراب رساند نه دست نه چرخ را آفریده است خدا انزان ندیدن روی نقابت نیر ارم</p>	<p>که این لعل باین فغان خراب رساند که سایات نسب خود با نقاب رساند که دست خنجر یاری بی حجاب رساند</p>

در این بیت
در این بیت
در این بیت

در این بیت

در این بیت
در این بیت
در این بیت

۵۷

در این بیت
در این بیت
در این بیت

۵۸

مکش بن خدا گو تو خون بگل باشد	چراغ خایه مهر محبت اگر دل باشد
وفای حبیب با آنکه دوار و جفا کاهی	که چون خم خدا بر جوی او متصل باشد
بلاک بهت آن خم کاهی خمرده بجم	و ده جان هنوز از زرقاں منفعل باشد
پند خایه مراد از آرد و آشنایان	می بینا فلک با دلبران گل باشد

اگر منظر این بهت خضر ای قائل	زنگ زندگانی تا دم درون غفل باشد
------------------------------	---------------------------------

ز یک لایسی گل نیک طبع پیغام بر آید	من آن دیوانه ام که در دوی من به آید
ز بیدار و زان رطایق دیمستان را	که چون به بهارم گریه بی اختیار آید
از محرومی جو مردم بر رخا گم گذردی	مراسازی طالع قیامت سزاوار آید
بازگشت در گاهی نامم چون نه میارم	باین شهری غزالانم اگر صحبت بهار آید

ز بیدار منظر افتاد از چشم باد	چون غم نهال از دمی من بهار آید
-------------------------------	--------------------------------

دشمن باغ در روانی بهر سید	از بهر جسم غمزه جانی بهر سید
در سینه ام که تیر تو بچکان بگذاشت	گویا بر منی شکر زبانی بهر سید
هر زخم بر سرم بهر بازوی نماز	از بهر پای بوس زبانی بهر سید

در این شعر
چون خم خدا
و ده جان
می بینا
فلک با
دلبران
گل باشد

۵۹

در این شعر
دشمن باغ
در سینه ام
هر زخم
بر سرم
به بازوی
نماز

آن خود روش آینه نماید محو شد	اگر بر عرض جنس دکانی بهر رسید
	منظر بحر خواب هم بوده این سخن تا چشم داکینم جهانی بهر رسید
بجز من که در سرگردیدن بان که میزند شناسد چشم مست یا قدر گریه مارا برون هرگز نمی آید خوابان تلغم بزاران کبابی سینه دیگ خط میزند	بغیر از بنده آداب خداوندان که میزند بغیر از میکشان کیفیت بان که میزند بجز از خیل برکت این زندان که میزند هنرهای که داند سنون خان که میزند
	نقطه پشت لب گیرم آن منظر که غیر از خضر را چه چشمه یوان که میزند
صفای جامه اش شاد و روشن که باشد ترا می سج قیامت جای پیشی و دسترا نباشد کار با دستارستان محبت را از اینجا می توان بالا بلند بینا نمید	که چین مراب شاد و روی که باشد خدا حافظ کانی را که شش آستر باشد بسان پند بینا کلام مغرور باشد مرا تا گردن آب تیغ اودا که باشد
	صدای نعل کلکون اگر نشنود منظر جدید من اگر عقیده چون بن شر باشد

<p>داغ از غمست مال که برگ خاشاک دروشن را دست زینا نصیبیت برگ نمیرد و در حسین داغ بندگی اوسوی برگ دید جرات بمن رسید</p>	<p>خون گشت لعل از بیکه تر سنگ پاشند هرگز نشکر بجام نی بوریان شد بر بام هر شمسفت رسول خاشاک گاه از دم خنک نگاهش خاشاک شد</p>
<p>منظر ز نظر نه کمال بهم رساند بیگانه شد ز خلق و در جوش نهادند</p>	
<p>گرچه آمد گل باغ با غم میکند از سپید پروا داد نمک پاشیده اند در تکاش گوشه امنی ازین شوگاه منگد همگی مرغ چمن نگینست</p>	<p>لیک دل نشود شیون میدم نمیکند کامیابیهایی داغ لاله داغ نمیکند آنچنان رستم که عقاب هرگز نمیکند در بهرستان هر مرغ و کلاغ نمیکند</p>
<p>شعرا و ادراک منظر نمی شنود آفتاب اوقرت و غم و جزا نمیکند</p>	
<p>از آن که ملوی کمی آن گل چرخ دارد همان دستم که باد امان بان درخت کاشا غبار حیرت را جان مصفا بر نمی آید</p>	<p>که از آن آب این بسیار با خاک چرخ دارد کنون گوشت و غنی با گریبان کفن دارد حجاب این صفای مشرف نفس و چرخ دارد</p>

۵۲
 در این شعر
 کمالی در این شعر
 بیگانه شد ز خلق
 منظر ز نظر نه کمال
 ۵۱
 در این شعر
 کمالی در این شعر
 بیگانه شد ز خلق
 منظر ز نظر نه کمال
 ۵۰
 در این شعر
 کمالی در این شعر
 بیگانه شد ز خلق
 منظر ز نظر نه کمال

هر کسی که باغچه کو بر می آید	دانی را که تقدیرش این باشد
سفری میکند از کوخی بان این مظهر	که چون نقش قدم هر جا که بنشیند
پایمال دور دلمان در اندام کرده اند نفس بای و بلبلان مهر نمازم کرده اند شمع سان خلق از بی سو و گداخته اند از حقیقت باور در جام مجازم کرده اند	خوش آن خاک ده فرا زانم کرده اند بی نشان بت بجزاری نیارم سر فرو مستقل و دم ز سر و ز دیده ام فرو نثار معنی است در صورت پریشان
همچو آن گروی که میگرد و ز فتنه بلند	خوشش امان مظهر از پارسه فرام کرده اند
که آب ندیم بی تو در گلو نشود کسی که در غم موی کم و مو نشود کسی که شمع خوابانند و نشود	و اگر چه گویند مرا مرد آن روز نشود حرام باد برود عوی ترا که است سب شراب تلخ محبت بکام دوست حرم
اگر چه دشمن جان من مثل مظهر	خدا کند بر پادشاه و بر و نشود
چون تروی باد و دم کار گشت	رفتی زب که کند فغان را ز خبر نشد

۶۲

این کتاب از
میرزا محمد
نعمانی
تألیف شده است
و در کتابخانه
موزه ملی
تهران
نگه داشته میشود

آن یکس که گشته شدم بگناه و گاه بلبل بجار و دج کند کاذبین چنین	تمام من شتاب لب نوحه گر نشد نشگفت غنچه که گلچین خورشید
منظر زنجیر از زین سداغ بود جان فتا افتاد و دواعی سر	
بکج باغ زبیدا و ظالماتی چند مرا جنبش ریگ و ان یقین گوید توان سرخی آن چشم سر سادیت	فتاده اند پری چند و آشیانی چند سپرده اند درین خاک نیم جانی چند که گشته اند درین گوشه سبزیانی چند
مهرسان غایت ضعف تو ای منظرها که گشته پیر زبیدا و نوجوانی چند	
دل ز لذت بیدار عشق میباید هوای قصر اگر در سرت خسرو را ز باغ آدویا و این صدها بلند	چو مرگ در محبت و ما پذیر مرگ خواب نیشه آتشی بجوی غیر مرگ که هیچ مرغ و فصل گل میباید
فلک عاقله اش بد چون غلغل کسی بخون کسی این همه دیر مباد	
آنچه گویند که جانی و تنی ساخته اند	جان چنین ز محبت مہلی ساخته اند

۱۰ زلفش چون آفتاب
 ۱۱ چو سحر و جادو
 ۱۲ آتش کز دلش
 ۱۳ جان منش کز طغیان
 ۱۴ در دلی
 ۱۵ زلفش چون آفتاب
 ۱۶ چو سحر و جادو
 ۱۷ آتش کز دلش
 ۱۸ جان منش کز طغیان
 ۱۹ در دلی
 ۲۰ زلفش چون آفتاب
 ۲۱ چو سحر و جادو
 ۲۲ آتش کز دلش
 ۲۳ جان منش کز طغیان
 ۲۴ در دلی

شعبه آن لث غرض چشم از	تا بحیرم گل رسیده تا که منبل رسد
این با باسی سیه انکی از سر و کمر	زلف می سپید بهر آن قضا کامل رسد

بی سنده نظر نباشد هیچ فن است با	ناله مرزدون که سوز از پیل آمل رسد
---------------------------------	-----------------------------------

سوز دل از بریزن میوه نمایان که دهاند	این ستم کشان لعل و چو غنایان دهاند
تا صبح مشب یزد و خوابی که از نا عجزین	رو سفیدم از دشت سوز می سیاهان دهاند
قشره زردن و خورشید که سیر از زبد گیت	از جفا یکم شسته اند اما چه احسان دهاند

ایضاً

چشم تر سیرابی رخسار زبان میکنند	ایضا ایر با این گل زمیندار اگلستان میکنند
نی گلن و صبا که دست باز خرم آب	آن جفا های کرد ستم بر گیاهان میکنند
گرد وادی نیست اینجا بلکه نام و زشت	ایضا موی خود هاتم مجنون پیشانی میکنند
آن شسته هیچ حق محبت ادا نکرد	ایضا کر بهر دست مهابزوی قائل و عا نکرد
داغم رنگ ز صستی گل چون سپید	ایضا عمرش برای ناله دیگر و فاکر و
از اشک گرم و از دم سر و آفرینده	ایضا مارا برای خاطر درد تشنیه اند
خون نیریت بجاست که سر قند ترا	ایضا چون نیره از برای نیر و آفریده اند

قصه ای از حضرت
سید ابی طالب
که در راه و از آن
دارد و آنرا از جفا
نیزین می فرمودند

یاد در زکرمه دلم مستکف کوی تو بود	اینجا	مژده عیار و شب لب پیر روی تو بود
مشتب بخودند بمن نامر اعمال مرا	دیگر	صبح دیدم که پست تر گمروی تو بود
بساط خرمی هرگاه چشم چوید یار	دیگر	چو شبنم روی گلرنگی به جادو یار
و آوازشین من دل تنگ آتش یار	دیگر	بزرگان تر شمع غمی که میخندید یار
یا و آن قرب که ترکان طالع تو بود	دیگر	دیدم پالاق و سینه لکده کرب تو بود
بچه ناز گردادی ز غبار پایاید	دیگر	اگر آن دراز دامن بنمرا پایاید
از ادب از وضع تو جرات نه دارد	دیگر	سیر گل رعنائی محبت مزه دارد
شفیع روز جزا من دید و نمناک میگردد	دیگر	ازین آب روان آخر حساب پایا میگردد
شبند انجم که بفرقم سیرامی ده آ	دیگر	کز گل زخم سرمه بوی حسامی آید
تمام عاشق آن سرور خرامان کردند	دیگر	از غبارم علم حشر نمایان کردند
جز تو بر دیده و کس نگذارد قدمی	دیگر	شهره دارد که درین خانه پری نشاند
میشوم دماغ چو نیم برودش که حیف	دیگر	در چنین قالب نازک دل نگین باشد
دماغ عشق نازک تر از حسن است	دیگر	ترازنگ و مرا تو آفریند
نوبهار آمد مرا بخیر و گلشن کیند	دیگر	دوستان مسالمت بر ملامت کیند
یک چشم نگاشت کاین دل او بیدادی کرد	دیگر	دیر دیواری کنی شست و زیادتی نکرد

چشمه شریح و چه آزار دانه اگر کند	دیگر	فتنه را از سر پایی مژده بیدار کند
زنده جا چاک سازد و جابه اندازد	ایضا	چون صهبای خردی اید و میانه بنگد
کی ز کس بر کشی یار من رسد	ایضا	زاری مگر بداد دل نای من رسد

روایت ای مملو

شور باران بنی تاب در محو من	ایضا	پنجه بر دار از سر منیا و در گوشم گذارد
دل نگین مرا باز بدست کرد خست		حاصل عمر آه تنگ کرد خست
اشک طوفانی در چشم مرا گرفتید		آن قدر جوشن دین بگر که گرفت خست
خمره بر هم نه و نم سدره اشک نشد		این دلاور که از قلب بر صفت کرد خست

مقتل این غزل افتاد و جو شمع منظر
مدد قافیه ام شایسته خست

روایت ای معجمه

بر نماز و روزه و بر سوز و ساز خود نماز	یار بی پرواست هرگز بر نیاز خود نماز
گرد باد و خاک با هم خالی از اندازیت	این همه بر دور و دامن دراز خود نماز
شعله از پیلوی س این کشته میکند	ای بد آموز نیاز با نیاز خود نماز
روند در شب اجتناب و دیبا کی آتش میرود	این قدر می شمع بپزود که از خود نماز

در تشریح این
نسخه خطی

دقت می خوردن صراحی متصل است	بهر استقبال آن لبهای نشین میکند
-----------------------------	---------------------------------

عشق را اگر خصلت نمی پوی پسین	
دست کردی اینجا سویی پیران	

ردیف عین مملک

بر نمی تابد داغ نازک با بوی شمع	تربت یکسان حاجت دارد سویی شمع
---------------------------------	-------------------------------

ردیف غنیمت مجبه

میگزیرد در سر از چشم تو چون بود چرخ	چون افزودی چشمم ای عالم از بخت داغ
که کمان ناخوش خیر معرفت شیرین سداغ	داعی بختی که باشد با قبول طراوت

۴۹

ردیف لام

در رسیدن بیان کفر و رسیدن مشکل	دین مایه دیدن بهیبت که درین مشکل
مشکل افتاد و اگر جامه دریدن مشکل	تاب بنی تابی عشاق نداری نهوس

ردیف سیم

از میان جور با طرز بجای خوش کنم	میکند سیداد با آن آتش کشم
کز برای سودن روشت با غشی کنم	بر سر راه افتدم و خطه بر خیزم چو گرد
تا ز خاک پای غمبان نتیا خوش کنم	چشمم برین نش قدم دارم و نه بشنم راه

از نیستان و عالم بر بای غش کنم ناز و صفت طلقان منیران غش کنم کز برای دفع دلتنگی بوی غش کنم نیست آن فرصت که خبر دلتنگی غش کنم	آن هر چه بفرستم که وقت انتخاب می نشینم در سر بازار و خیال دیگستان باز هر کس که غش کنم بر سر قتلان جمع انداز غش کنم
---	---

تنگم از تیر و دلا شفا می دهد که
کز بی رنجوری مظهر دلتنگی غش کنم

۷۰

مبادک شمع چون سال بر این عالم ز فالوس سرگرد و نمایان شمع اولم که دل این شمع منت بگذارد بر خاکم که با آن کشتن گشت نه بست آخر غم	ز سودا عطف دیگر که دید نیست باکم نیکو و مجاب بر باطن طینت باکم دور زنی می این بیکر و دم آتش طینت بنی جرج بر طالع تری چون من نباشد
کشته خطمیش آن چشم غم طبع جالام چو مینون سر خیمه بیابان شکفت خاکم	چو ز گسلان اگر از بهر من مویم قلم روید پس اندویدی چراغ خاندان شمع روشن

بزم شمع رعیم مبر بهر خدایم
که چون پادشاهان در این دنیا باکم

دلی دل تملاش حاصل معذرت می دهد	که انتظار آن شمع معذرت می دهد
--------------------------------	-------------------------------

شود و تا بعد قلم حیدر بر دفع بهای تخلیه های هجران چهل و شش	ترازین شستی چه چو یک منظم است میدانم همو خوش و بر از شیرین لب می رسد به نام
هم از دوری و مرگ نزدیکت میدانند هم نامح ز ترک عشق میگویند میدانند	ملی و یک من بودن انور دست میدانم که گوش من گشت چشم او کور دست میدانم
مگو از نادر استغفامی آن ضامن مظهر بخوبیهای غمی بسیار مغرور دست میدانم	
کنون پروانه دارم که نگوید و طفلی ام چو آن جامی که خالی است لطف سازد این	که از بر گیر من بهر بند بخت لب با هم که نه خود را نمی ریزد کردن خاتم از نام
چرخانوس خیالی گنبدم بر گو میگوید چرخ آگین گرد و درون من در طفلی	نیارت میکند از بس که گردشهای با هم برنگ غنچه شیر از خون دل کند و کلام
نوا آن خم دل من از هر گل و خوش منظر که مجروح جنگ بوی جان پدید نام	
عشق بر صفت کرد و در خان کا شادام به از آن وصل جود امی که خست سیاه	ساخت از باز و صراط و تیر و تیرانه ام داغ دارد و تا قبا حشمتی پروانه ام
ناتوانیهای من بنگر که چو آن رباب	قد آنم کیدار و برستون خان نه ام

۱۰ نادر و نادر
 ۱۱ نادر و نادر
 ۱۲ نادر و نادر
 ۱۳ نادر و نادر
 ۱۴ نادر و نادر
 ۱۵ نادر و نادر
 ۱۶ نادر و نادر
 ۱۷ نادر و نادر
 ۱۸ نادر و نادر
 ۱۹ نادر و نادر
 ۲۰ نادر و نادر
 ۲۱ نادر و نادر
 ۲۲ نادر و نادر
 ۲۳ نادر و نادر
 ۲۴ نادر و نادر
 ۲۵ نادر و نادر
 ۲۶ نادر و نادر
 ۲۷ نادر و نادر
 ۲۸ نادر و نادر
 ۲۹ نادر و نادر
 ۳۰ نادر و نادر
 ۳۱ نادر و نادر
 ۳۲ نادر و نادر
 ۳۳ نادر و نادر
 ۳۴ نادر و نادر
 ۳۵ نادر و نادر
 ۳۶ نادر و نادر
 ۳۷ نادر و نادر
 ۳۸ نادر و نادر
 ۳۹ نادر و نادر
 ۴۰ نادر و نادر
 ۴۱ نادر و نادر
 ۴۲ نادر و نادر
 ۴۳ نادر و نادر
 ۴۴ نادر و نادر
 ۴۵ نادر و نادر
 ۴۶ نادر و نادر
 ۴۷ نادر و نادر
 ۴۸ نادر و نادر
 ۴۹ نادر و نادر
 ۵۰ نادر و نادر
 ۵۱ نادر و نادر
 ۵۲ نادر و نادر
 ۵۳ نادر و نادر
 ۵۴ نادر و نادر
 ۵۵ نادر و نادر
 ۵۶ نادر و نادر
 ۵۷ نادر و نادر
 ۵۸ نادر و نادر
 ۵۹ نادر و نادر
 ۶۰ نادر و نادر
 ۶۱ نادر و نادر
 ۶۲ نادر و نادر
 ۶۳ نادر و نادر
 ۶۴ نادر و نادر
 ۶۵ نادر و نادر
 ۶۶ نادر و نادر
 ۶۷ نادر و نادر
 ۶۸ نادر و نادر
 ۶۹ نادر و نادر
 ۷۰ نادر و نادر
 ۷۱ نادر و نادر
 ۷۲ نادر و نادر
 ۷۳ نادر و نادر
 ۷۴ نادر و نادر
 ۷۵ نادر و نادر
 ۷۶ نادر و نادر
 ۷۷ نادر و نادر
 ۷۸ نادر و نادر
 ۷۹ نادر و نادر
 ۸۰ نادر و نادر
 ۸۱ نادر و نادر
 ۸۲ نادر و نادر
 ۸۳ نادر و نادر
 ۸۴ نادر و نادر
 ۸۵ نادر و نادر
 ۸۶ نادر و نادر
 ۸۷ نادر و نادر
 ۸۸ نادر و نادر
 ۸۹ نادر و نادر
 ۹۰ نادر و نادر
 ۹۱ نادر و نادر
 ۹۲ نادر و نادر
 ۹۳ نادر و نادر
 ۹۴ نادر و نادر
 ۹۵ نادر و نادر
 ۹۶ نادر و نادر
 ۹۷ نادر و نادر
 ۹۸ نادر و نادر
 ۹۹ نادر و نادر
 ۱۰۰ نادر و نادر

<p>بند هچا گریه بکنم که ز فیش هیچ سیرت کس که چون نغمه جوهر دارم بپایش سر نهادم که رواند یکدم بحرف مهر حیا ی قیابان که دشت بمن اورد ثابت شد پری ز خوشه میاشد کنند قالب منی فی الزلی نای جدا افتد ز خوشه خیالی آن فرنگان گیر کارم شد</p>	<p>خدا دارد بر پیش آسمان دیوانه ام صدقه لایق مهر پنهان که دود بر اندام مردیم پشت پانی بآب نیکه من دم مسیحالی لبش نمود عجا زیکه من دم اگر شستم ز در دل آید آوازه یکدم فلک دورم فکند از بار و مسایر یکدم چنان افشرد دل چرخان یکدم من دم</p>
--	---

<p>باز خوشم گاه از جور تو بنیاد کنم منه آن طبل دل تنگ در سینه من می طبلد و نفس سینه اگر شود بر کجای می نگرم جوی روانی در کوه</p>	<p>زیر دیوار تو بنشینم و فریاد کنم جای آن نیست که یار گل نشینم میرغ جان گرد تو گردانم آزاد کنم سر بسگی ز من و ما تر فدا کنم</p>
--	---

<p>گر مر شسته تقدیر بیا بم نظر عوض عشق عذابی گرا بجا کنم</p>	<p>آرد صیادی پری بشکون زده ام گرچه صید ضعیفم شست چنان زده ام</p>
--	--

دای مجنون بعدین پست از کوبا جوی شیر آوردن از کسا چندان نیست از چنین آن راوی بریت ندان بهرست	بعد عمری خاک را بر جنون آورده ام من که در سینه خود جوی خون آورده ام کحل حوریت از دم مشت بر آن آورده ام
---	--

منکه منظر آب شد ز هر دم از نامم آب این غمها نمیدانم که چو آن آورده ام
--

چسان جامه خود گذرستی افشادم گیر نام جنون پیش من که خواهر رفت نهان چگونه کنم ز رخ خود که همچو ظلم بسان دست منبل بعدین جمعیت	که این غبار چه مصورت جز و دایم ز راه چاک گریبان چو بوی گل جانم بجای شک سخن میگوید زمرگانم بشن زلف تو متر اقدم بر پیشانم
---	--

تجسس خورشید کند از عشق منظر آب مصر شترتند خاک کنگه نامم
--

با شکوه فرح حسن با صفا رانده ایم جلوه منظورست خال منظر از و تاب تا مراد دل تریای تبا آن سوده است جز پریشانی هیچ نوع عشق تا منم نیست	گر چه شایم بخداوندان شمارانده ایم خوشن و دوشان چسان جامه رانده ایم طالع فرخنده نگ شمارانده ایم ای هوسا کان لایع مارانده ایم
--	--

۴۵
در این شعر
من که در سینه خود جوی خون آورده ام
کحل حوریت از دم مشت بر آن آورده ام
منکه منظر آب شد ز هر دم از نامم
آب این غمها نمیدانم که چو آن آورده ام
چسان جامه خود گذرستی افشادم
گیر نام جنون پیش من که خواهر رفت
نهان چگونه کنم ز رخ خود که همچو ظلم
بسان دست منبل بعدین جمعیت
تجسس خورشید کند از عشق منظر
آب مصر شترتند خاک کنگه نامم
با شکوه فرح حسن با صفا رانده ایم
جلوه منظورست خال منظر از و تاب
تا مراد دل تریای تبا آن سوده است
جز پریشانی هیچ نوع عشق تا منم نیست
گر چه شایم بخداوندان شمارانده ایم
خوشن و دوشان چسان جامه رانده ایم
طالع فرخنده نگ شمارانده ایم
ای هوسا کان لایع مارانده ایم

	سفر و باکس نمی آید در سفر خوش اندیشی مظهر خیرانده ایم	
--	--	--

از دوا هرگز نخواهد رفت آزار دلم تا ز پاشی گر کند بعیش رخ من بخت میکنند بر خط پیش خود سالانم یک در بلا با اثر برای خاطر مافا دست	دلبری باشد علاج من که بیاورد دلم باعت کرامت خربانت آزار دلم زین دایا آنچه من فمیده ام بدرد دلم منقل انقل غل اندول گنگار دلم	
--	--	--

بر کجایی دل مظهر من باید راند اگر نقد جان بخت آید خیر دلم		
--	--	--

از دایه عجب عشق استانی نیستم سرمه های چرخ و دلا که کرده بود دریا صند بر خوردم عناق است و صفت مشرب چه دنیای فانی برداشتم	سرمه منی بود مظهر آسمانی نیستم روی گرم آفتابی دید و جانی نیستم سبزه بود آرزو سرور دانی نیستم چون خاک در گردن ساغر جانی نیستم	
--	---	--

خویش منظر هست لبری اندر ختم به سبب بر حسی تر جانی نیستم		
--	--	--

دل چشم تر امانل بخوانم و دیدم باید نما خون خود را دیده و در نشستم		
--	--	--

<p>چونک این نو مار از گوی پاشند گشتا عروش چون تشنه می کشد بر بیا بیا شدم در باغ و بر کف پای گلزارش</p>	<p>که خون با حقتم گردن قاتل تاویدم برای خودتی از سنگ پای تو شدم گرفتم بر گهای لاله و بر دیده مالیدم</p>
	<p>سبک و چشمها گردید و در دلمه اگران نمال سرو را با تمش چند لاله نجیدم</p>
<p>از ان چشم از پاس من بکشوده دارم صلای میرای ای بلبلان من این بهرامی فدایم از اینجا لاله میبید بشان وضع رنگینم گمان میبنداید</p>	<p>که من اریح از غیرت کنیز و دارم که در گنج نفس شست پری فرسوده دارم که چشمم بر کف پای خنای سوخته دارم بصد پای چو گل دامن آن آلوده دارم</p>
	<p>ز دران عار و ز در پی نهان منظر چو دایع لاله دایع شک آسوده دارم</p>
<p>ایو ایامی که یاری نغمه ساری داشتم علا بهر باطن همه تدوینا به عشق بود دل من سینه دایم چو بسمل میلید بر برانانی گاه پای میگذاشت</p>	<p>با غم بجز و سرخی وصل کاری داشتم رو به نهانی دایع آشکاری داشتم روز و شب با بقریه با مکرری داشتم با همه بی اعتباری اعتباری داشتم</p>

۷۵
 که خون با حقتم گردن قاتل تاویدم
برای خودتی از سنگ پای تو شدم
گرفتم بر گهای لاله و بر دیده مالیدم
سبک و چشمها گردید و در دلمه اگران
نمال سرو را با تمش چند لاله نجیدم
که من اریح از غیرت کنیز و دارم
که در گنج نفس شست پری فرسوده دارم
که چشمم بر کف پای خنای سوخته دارم
بصد پای چو گل دامن آن آلوده دارم

۷۶
 که خون با حقتم گردن قاتل تاویدم
برای خودتی از سنگ پای تو شدم
گرفتم بر گهای لاله و بر دیده مالیدم
سبک و چشمها گردید و در دلمه اگران
نمال سرو را با تمش چند لاله نجیدم
که من اریح از غیرت کنیز و دارم
که در گنج نفس شست پری فرسوده دارم
که چشمم بر کف پای خنای سوخته دارم
بصد پای چو گل دامن آن آلوده دارم

فردی که در این عالم است
بسی از آنکه در عالم است
چون این عالم است
فردی که در این عالم است
بسی از آنکه در عالم است
چون این عالم است

<p>دوستان خوش سعادتی مغتربان پیش ازین با هم در یکجا آمدن</p>	
<p>چون مایلند گریبان گلی کشوده ایم اگر چه عمری شد در راهی چمن آسوده ایم چشم نمناکی که بر باغی آسوده ایم</p>	<p>از چه جرم این عیش و نشاطی افتاده است هیچکس نمی گوید برشت خاک باختر جایی سحر است آنکه گریه می کند</p>
<p>اشاره بر روی الام فوق الام بیت</p>	<p>اعتقال از مظهر نادب بالاتر است این غزل البتة باید گفت از خود ایم</p>
<p>بر نفس بندو قبا می خرم کشاید دلم بی طلب تشریف از نانی نقره دلم روی گل تنه است بر سرم بشو آید دلم</p>	<p>سینه تاب سینه در دوالم سایه دلم بیدارم میکند از ناگویندش که باز بردن من چمن سال این نیست</p>
<p>مظهر این بیان کنان مظهر ایم اگر جانی بخورد بر هم بد آید دلم</p>	
<p>به معدوم شد نما بوجود آمده ایم ما با عجز خاکست بنموده آمده ایم خوشن بحراب تو خرم سجوده آمده ایم</p>	<p>از پی کسب نایابم به بود آمده ایم نیست از دوزخ نشان چمن با به خورده سزینا دوزخ بطاعات فردر برده ایم</p>

۷۶

فردی که در این عالم است
بسی از آنکه در عالم است
چون این عالم است
فردی که در این عالم است
بسی از آنکه در عالم است
چون این عالم است

تو زود از این
طریق علاج ایستاده
کردی و اینست که
چنان تو را
جسم میزد

۷۷

منظر از ناله گشته جهان تیر و تار خام سوزیم ز بس سخت بد و مایه کم	
از ادب خاطر آن لبت بر نشان کنم من چرا مردن مشاوه خود آسان کنم	اگر بدم تو دلم خون شود فغان کنم یار چون کشتن من زود تر گم می خوابم
بزار تو شب من حایان کنم	سیر متابع براه سلامت منظر
چون صبا باد فروش گل بجان تو ام متصل گرد تو میگردد و میران تو ام	باغبان غار است آبناخوان تو ام در نه شمع تو که چون صورت ناز تو شال
تنگ دارد چه قدر جانم چنان تو ام	انجیال تو شود سینه در پست که چاک
بهین چاک بگو چون شعله یا خود کورم بگفتم خبر باد و آتش تان از چمن بر دم	از خوش کردم گلنگی ز لبی بهین دم کسی باطل مبار عشق یا باغبان سازد
کرواغ تازه بهر ناله کورم	سبا و ناله شمع بالین کسی منظر
مرا صبری که است در دبیاست نیالم فغان هم طوری از اطوار گفتار است نیالم مرا حاجتم بیماری سر کار است نیالم	ایضا همانی که چرا ز خودم در آزار است نیالم اگر سن نیز طریض احوال است میگیم از فغان بهشتاگر تو نگردد و خوابم

ایسای رفتن یاران زمین جهان فرست از شکستی من عدم هر طرف	ایضا	بزرگ سایه تحریک دیگران رستم که تو بستی دمنفت از میان رستم
سحر عید گل عاشق پر بل صبر دیدم مناسبت با بری مزار طبعی گشتن	ایضا	بزرگ فلک سیاه چون سج خندیم رقیب لبش اما با کرد من هرگز ندیم
نیاز عاشقان معشوق با ز نامی رود دل بر خویش میوزد که شغل عکلام	ایضا	تو سر تا پا دغا بودی من میوفا کردم لغو خوابی مهرش به با بوی تمیذاردم
نه از حشمت چو چگون ز غم چو کون کردم ما زنی قحطان کسی گم گشتیم	ایضا	کشیده تیغ چو زنی بر یک گشتی دمن هم آخر ز لبش بوسه به پیغام گشتیم
میتوان او با خدایت خیال طبع خوش بیگانه شد ز جو منی میوفا دلم	ایضا	که سیالای تو هر سیرت نظر و خفا ایم یارب شود پیچ خودی آشنا دلم
رحم آید که بی تو چنان پیش میرود فراق دوستان که از ادبایت غایت نام	ایضا	بکس دلم غریب دلم بی تو اولم من آن خاکم که دهنمای یاران بودم

روایت نقل

رونی فقر فزون کرد پشیمانی من کی کسی بیشتر از وقت مقد میرود	سخت نیست بدین جاده عیانی من در شب جبر اهل کردنگه بانی من
---	---

و از شکستی من
ایضا
بزرگ فلک سیاه
رقیب لبش اما
تو سر تا پا
لغو خوابی
کشیده تیغ
آخر ز لبش
که سیالای
یارب شود
بکس دلم
من آن خاکم

و از شکستی من
ایضا
بزرگ فلک سیاه
رقیب لبش اما
تو سر تا پا
لغو خوابی
کشیده تیغ
آخر ز لبش
که سیالای
یارب شود
بکس دلم
من آن خاکم

لا
رسنی بیدار
آگاهان من
شعوت غزل
آگاهان

سبحا کرد و نمودم تنهایی صال	همچو بسیار سبک نشد ای بختیانی
از حیال او فریاد کردم افسوس	یار آگاه نشد از غم تنهایی من
چون بگری این صید ناز و صیاد	عرصه دایم چنین شذر پراشتی کن
می شود در همه جای بسیار غریز	گشت سامان و گری هر سامانی
<p>حاجت نیست بقول غزل از منظر که سخن میکند اظهار سخنانی من</p>	
نصیب من نشد و خواب هم نداد بزم	بلی این بود و فرودید شب و دامن
بنازدی و برایی زوی جبرم از من	که با صد سال چندین ایام و دامن
بکام دل نهاد این عمر کوه فرصت بزم	بیک پیانه از خشت چو گل فصل بهار من
خواب و در طمان و راز خوش خرام	بسان گرد و با وز پای نشسته بهار من
بخاکم آمدی و یکسکه بگرد و گردم	برقص آمد بنگ آسپاسنگ زار من
چنان ز خوشی رفتم که هرگز نمی ترسم	اگر می بود در دهم عنان اختیار من
روم هر چه در دلم باغ و بگل از بوم	که میانه بنگین باغ بی بخار من
بهار از خشت و گل نشد بزم من	زفت و مسال هم آید به بزم غار من
بگیرم نهال سرو و الیف خوش بخت	نشان می دهد در خوش و دوشی بزم من

<p>خوشترت از گل خورشید بر ستار زدن شد بعد خن جگر ناله من سیر هنگ این همه عرض تحمل که دهد شمع روشن شیخ بر سجده صدانه جرامی نازد شعر نازک بر این سنگدان نتوان خواند</p>	<p>نوکلی بر قفس مرغ گرفتار زدن بی شفت توان زخمه باین تلمزدون از من آبرخت گل داغ بدستار زدن نیست شین از گر چند بر نازدون نیست این کار که از نشیند بکس ازون</p>
<p>از نقش پای یار چمن شد غبار من حرف ساخت نامه بر من از زبان یار در خواب بدم رخ تو ندیدم آنکه بود در سحر وصل ماند گرفتار حال غمیش</p>	<p>آهن گل گرفت محبت مزار من مهرش نیامد از دل میدوار من خوابیده بخت یزد و شب نهاده وار من گاهی نیامد این دل کس بکار من</p>
<p>در بند ز بهار نباشد جنون من باشد خلایق طوطی چنان بدخوش من شیرین بوی شیرین باد مسلح کرد این ست بزم تو مظهره بخت</p>	<p>چون خم تمام سال زده خوش من باشد چو غنچه چاک گریبان گل من رامنی گشت لوش لب یمن من بس گری سبب غم من</p>

منی مایه زدن
یا چمنی شمع روشن
سیر هنگ
را صدانه جرامی نازد
سنگدان نتوان خواند

۸۱

در زدن
کلمات غزل
عدالت شمع روشن
کلمات غزل
بند ز بهار نباشد جنون من

نمیدانی تو طور پندیر داغ جگه بستن بود چون بند و بست منیع کبریا منورم شد کنون خست غرکستان تو ای صیاد ایاه خزان ظالم کجا بودی مبین آینه گروی ز غمی تیغ کجا چود میتوان بختن نقش تو با تصویرین	ایضا ایضا ایضا	بزم غم بستن مرهم بود بر غیر در بستن زمن دل بستن از یار جویم کم بستن نصیب من نبود مهال بشاخ آستان بستن چو گل داشت چه لازم بود بال بلبلان بستن ضرورت است ابر از حجب غمی ضرورت تیغ مدستی و در دست دگر زخمین
---	----------------------	---

روایف واد

نشست آخر خط اگر پستی بر اندازد گذاشت آد چون مار آنجا که میر نظر	نکشته گرامی آدم کنون کار دارد قیامت مظلوم خواندیم بر لوح قرار دارد
--	---

۸۲

روایف ها

بخاک خون میان که از برای مطلق کرده دلهم بر خورشید بود که آن شمع مستقیم مرلا نه صیاد بوی غمی آید چو لعل آتش این شک لایحه خورشید غنای باد به جای بت پرستش می را	خدا رحمت کند دل از ذلت های مکی کرده که خون حدیثین پیرانه را در یک لگن کرده مگر جو بقیعش از غار دیو امیر کرده چو این که جو شمشیر گمان آن برین کرده مران این منای کافر بر حسن کرده
---	--

حقوق خود را بخواه و ایستادگی کن	که یعقوب بانی یوسف چه دریت حق کند
	بحرف کس نماند حق من مظهر جلال خدا بیو سطر تعلیل اصلاح عمر کرده
روایف یامی اتحتانی	
نماند امر و زکس غمناک این بایر سودانی بجز نظاره کار نمیشد مظلوم این مرد مقابل وی شمشیر گشتن بانه که میگذا مهای شکست نشدند و داریم دل نانی شغل عشق غیر از بقیرانی نیست مقصود بنحال خط اندام القفا تا مادی ام	نغان او یکی فریاد از بیدار و نه نانی کهن با ریب لرم سر سرخسیر تماشانی نیایدی مر و خوشید کار از زیر میانی که چون شکست دلی نید کن اظفار دنیانی گنجد در خدا اتممت صبر و شکیبانی خراب نش برودوشی ملاک خوش سوپا
کن در مقامی تعلیم خود وادی برانص نخوبان کمرشی و زیر مظهر جلال	
دل بجا و ذهن افتاد در لیلان مدو گسیر بر باد و بی ابر ضرر و فساد است تاب و نوزد لم آن طفل نخواهد آرد	یوسفم گم شده ارواح غریزان مدو نیست نم و نذر و ام حضرت بلکن مدو عرض حالی چونم دیده گریان مدو

۷۵
بسته نشد و بیک
علیه السلام
بیکه نیست
عسل کرده است

۸۳

۷۵
نزد میای
چون که از این
بجایست و از این
بجایست و از این
بجایست و از این
بجایست و از این
بجایست و از این
بجایست و از این

که ازین جزویم لغزشستان بدو	دیرند که چو دایار خوش افتادست
----------------------------	-------------------------------

گفت مظهر غزلی بهر مکر گوشه تو	غوث اعظم صلی الله علیه و آله
-------------------------------	------------------------------

که با بسینه نام چو بگذازی و در دو	یقین نه که از روز درون من خبر دار
لغوی فریاد میدانم که در دلهما از دار	دل سخت است اگر نرم سازی اجبار دار
مکن ای دل درین اگر تیر نامم جگر دار	لبشوق او خنجر آری و میشت خاکم را
نمیدانم ای صحرای تو هم دیار دار	بجز دیوانه نتواند کس اینجا یی گزدار

خوابت محبت اجد قدرا فزودگار	زهی شب بیداری چو گل دایان دار
-----------------------------	-------------------------------

بجست فغان عشق تو چه فغان دار	چو منی اگر لغت شد تو چرا مال داری
سریان تو برسی که بگو چه حال دار	سیران غم و گدازم کنی چه لطف من
من جن گزیده گفت که چه خیال دار	چو نگاه حیرتم دید بزبان تنع ابرو
ز بهان خرمست مدی که تو فغان دار	سوزی و میبانی که بشیبه باهی
توفیق بجای چه قدر کمال داری	تو نیست زینبایدین نصیب مظهر

افتاد

دو قطرات

بیت را از این معنی
مظهر از این بیت
چو قدر از این بیت
یا که در این بیت
بسی با این بیت

۸۳

چو منی اگر لغت شد تو چرا مال داری

سیران غم و گدازم کنی چه لطف من

چو نگاه حیرتم دید بزبان تنع ابرو

سوزی و میبانی که بشیبه باهی

تو نیست زینبایدین نصیب مظهر

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

نمی دانم چه کار است
چون با این که در
نمی دانم چه کار است
چون با این که در

ایضا	از گرمی جلوه کرد و دم بجایم	مشاطه رقیب گشت یار بکنم
ایضا	مرسته خون نگ بزم کز نخلک	شده برده میان مرده لب بکنم
ایضا	بیش و طرب که آید بیکم چه شد	از رخ و الما که طبعیم چه شد
ایضا	الکون که بل حشر می آید	ویدیم چه شد اگر ندیدیم چه شد
ایضا	از دست تب عشق بر دردم چه کنم	گر دیده دل از حیات مردم چه کنم
دوری ست چو برود از جنونم منظر گردید آن شمع نگر دم چه کنم		
ایضا	انگرم ناگهی دلربای نسید	این آب طوطی خاک پای نسید
ایضا	این که راه سرورایی نکشود	فریاد که فریاد بجای نسید
ایضا	در عشق تو بد عقل گیسویم ایم	بر خاک ره آبروی خود ریخته ایم
ایضا	هر چینه که با بر سر ما نکند است	چون خار دایمان تو او کینه ایم
ایضا	ای سحر تن نظاره گود گم	جان دل یار به پاره گود گم
ایضا	انوار نعت ز داغ چیکل فرود	ای ماه پوزتاره گود گم
ایضا	داغ چیکل که برین هم جوهر است	چشم گشت رخ مهده این گود گم
ایضا	از بسکه نظاره اش نشوخی کردند	بر چهره ناگوش نشان نکود گم

۷۹
هفتاد و نه
۸۶

محرمات

اگای که چون سیم کوش کند کنم	خواهم که بخود از یکی آه سر کنم
اکن بر تبه خود و چون نظر کنم	ترسم که از محبت بخشش خبر کنم
با خوش سر گرانی او بیشتر کنم	
هر دم ز تار شمع منقش تعل شوی	کای نشد ز چشم تر من غل شوی
هرگز نگفته ام که خبر گیر دل شوی	ترسم ز بیوفای خود منقل شوی
گرازا میدواری خوشتر کنم	
در کوی او باین دل پر شو غلط آ	کردم ز بسکه آمد وقت علی الحساب
چون گشته خدایم که ز جنتاب	رسوایم سید بجای که انجباب
دیگر پیش او نتوانم گذر کنم	
آن شک گل کرده ام از بستر منور	آتش بدون زرقه ز خاکستر منور
خالی گشته است ز جان بکرم منور	بی طاقی شوق سپین کرم منور
نگه نشسته یار در روی برادر کنم	
چون چشم دیدم پانده بخسار آفتاب	پیش طفل شوخ که گرمی کند کتاب
یا بجز عاصی که بر بندش بی غدا	وقت دواغ او من دیوانه خراب

	با هر که رو بروی شوم گریه سر کنم	
دیدم که میوه از آه من بیجا	گفتم که بکتاب تحفیل آخت	
روشن کنم ز اشک تنگ قلم شود	النون که هیچ داد و لگم بهم نداد	
	در کوی او شینم و خاکش کنم	
گاهی که با وسیله منظر بوی او	سریک شدم بجا و آرزوی او	
اگر حسب اتفاق شوم رو بروی او	میله ز شرم عشق بجایم که سببی	
	باشون این چنین نتوانم نظر کنم	
	مخمس دگر بغزل صبا	
عرف ایشان کو که ای شوخ پیری آئی	دست چون بهانه ز کان کبری آئی	
جامه بنفشه شایر می آئی	چهره افروخته چون گل نظری آئی	
	از شمار دل گرم که دگر می آئی	
جان پاک از تن لبر انیا پیر و ن	بوی گل از در گلزار نیا پیر و ن	
حرف مهر از لب دلدار نیا پیر و ن	از صدت گوهر شهوار نیا پیر و ن	
	بصفای تو که از خانه بدی می آئی	
جیب ما پاره چو گل میش تو بهر چید شود	نیمت ممکن مبلت رشته تابند شود	

چه توان کرد که خاطر تو خرسند شود	بچه تدبیر کسی از تو ببرد و مند شود
نه بزاری نه بزد و نه بزمی آئی	
بی تو ای شوخ ز من چشم کی باز آید	در هوای تو طعم هر چه جالبی نماند دست
چون نمی بیند لب لبی بی گلابی نماند دست	از خیال نفسی با بر کابی نماند دست
میرود وقت بیا لیزم اگر می آئی	
چه خیال است بمرد کمرت چه بدین	یا چه دستار تو بر گرد دست گردین
چون کرد خوابی باختن آن گلچین	کیست گستاخ که بر روی تو آرد وین
اگر برق ناک ز زمین ببرد می آئی	
چون کنان است ای بیدار کیست	بسته آن غم زلف ای بیت چو کیست
کافر عشق تو بر روی من کیست	در بهت باخته جان من کیست
اگر چه غم نشیند غم شیر و سیر می آئی	
شعله روی تو انداخت بر صبا ب را	همچو منظر زن آتش غم صبا ب را
دم چو بتجا اگر دزد از صبا ب را	جان سحریت عشق تو بلب صبا ب را
هیچ وقتی را بزم نیست اگر می آئی	
تمام شد محسن میرزا مظهر جانجانان بر غزل میرزا صبا	

واسوخت	
روزى بقاصدى سرزايى شدم در چا	پرسيدن منظر ديگى شفا
آهى كشيده گفت كه از دست درنگار	آن ليلي كز لي رخ گل بود بقرار
اکنون مي طلب بياش نبرد گل ميرسد باغ و دشت نبرد	
گاهي چو يل سوي بيايان نميرود	چون ابرو بجاينستان نميرود
بل صفت به بگلستان نميرود	بروانه وار سوي چراغان نميرود
از بيد لي كنج غمي عديته است و بيكسي بجا تم خود خورده است	
كو محرمي كه داورسان را خبر كند	در كوي ديستان مغزيان گذر كند
بي اختيار گريه و فرياد سر كند	پسند اگر ز حال سخن مختصر كند
يعني چه جاي حرف مقام شكم منظر چيست ز در محل رحمت	
تا چرخ و ابرو پلي بيدار كرده است	دلهاي شتوان منبرش را كرده است
دشمن ز شهر در ترابا كرده است	خوشش مني بسين ايجا كرده است

<p>رحمی نعت دل بر آتش کند رقت بگریهای فرباشش کند</p>	
<p>جانش لب ز ریخ و لقبها سیده بود عمری بخاک و خون تننا پلیده بود</p>	<p>تا خوشی بدام محبت کشیده بود تا بامرد دل نفسی آرامیده بود</p>
<p>کر داین فلک تیر ملامت نشان افتاد سنگ تادنه بر شیشه خانه اش</p>	
<p>۹۲ روزی مرا خون ده ویرانه اش نمود کابی اگر تا نفس عقده می کشود</p>	<p>دیدم چو چشته بر رخاگ افتاده بود این بیت خود بر تیر خویش می سزود</p>
<p>در خاک و خون کشید پای بر مرا پیش از اجل سید قیامت بر مرا</p>	
<p>بر دستم بر شمنی آهنگ میکند مینا بمن معامله سنگ میکند</p>	<p>بابر که آشتی بکنم جنگ میکند واعلم که مرگ نیز بمن تنگ میکند</p>
<p>ای چرخ بر سر چو منی کیسی غریب اشد اکبر این همه بیدار و یاسیب</p>	
<p>تمام شد و اسوخت</p>	

مشق

خدا را انتظار میرسد	محمد چشم پر ابرو شناسیت
خدا را آفرین مصطفی پس	محمد عابد حمد خدا پس
مناجاتی اگر اید بیان کرد	بر بیتی بهم قناعت می توان کرد
محمد از تو می جویم خدا را	الهی از تو می شناسم مصطفی را
و کرب و اکن منظر نصرت	سخن حاجت افزون چو نصرت
و تحریرم غرض عرض نیست	و ما غم را ازین بویا فخر نیست
طییدن واری از دل بگشام	اصول تکلیف بسط میگشام
همین خون گریسم و بزم قیامت	و گرا از هر چه گویم آفت نیست
خیال این ترانی بهرم نام	و باغ قصه خوانی بهرم نام
ولی دارم خزینی واد خدای	اکنون میگیرم حسنی واد

مثنوی دیگر

سرت گردم ام قاصد کوی یار	زمن سجده بر در آن نگار
از آن پس آن شیخ پیمان سل	اگر بخواهی دل جان ایمان دل
چنان بی تو از خویش آندام	که از دست این ننگ مرده ام

این
اشعار
در
میان
نوشته
تألیف
است
مستقیم
در
کتاب

چه مردمست بر حال این مخمّر
 دل مرگ سود و بران نالوان
 شود مطلع گرد احوال من
 اگر نشود ده داین سینه پیش
 کجای مروت جان من
 بر آن مرغ دیوانه فصل گل
 فادوم زبیداد ایام حسر
 بر سفت مردم دین اشغال
 ملائک ضعیف نفس چون ناز
 اگر مرا شود شایه بر او سخن
 ازین هجرات قدم میزنم
 که برگزیند و این سینه سخت
 فرو رفت در حبس حیرت برم
 نبودم شکار چپان معتبر
 ز زندان بی اتقانم بار بار

۹۴

اگر جز بکنشی سستی فخر
 که از زندگی رنج باشد بجان
 کند گریه هم گریه بر حال من
 شوق بچونی ناله عالی عشق
 که افاده بجران بی نال من
 که در دو کفر فخر فصل گل
 بفصل صال تو مقام حسر
 که آنادیم کی شود رو بکار
 بوس این دشت خاکم روان
 شقیه شدم در حبس بر من
 باظهار احوال دم میزنم
 بر زندان شوم چنین فصل گل
 که بهر چه بستند یال به برم
 که لازم بود قید من اینقدر
 بطور خودم ساعتی ناگذر

در احوال من غم کن کی نفس
بصد جان گرفتار برای تو ام
نیایی اگر با شب زنگان مرا
عطا کن درم را حیات ابد
ز بحر خود انتقام کمش
باین لطف شهرم زده خوش کن
ولیکن نه آزادی از دهم شتی
من ناز با برو فای خودم
اگر نگ داری ز من این قدر
ز اظهار غم خجالت کمش
نیجاست این آید و بدو
کستم گزناهی بسودای تو

اگر بینیم قابل این قصص
بدل بنده جور برای تو ام
بگر و سر خود بگردان مرا
بر اتم بده بر نجات ابد
بماند از دیگر بدم کمش
ز آزار دیم بنده خوش کن
که صدید قران این عشق
توقع ز صدق و صفای تو
زهی آبرویم که خاک لب
ز بیایی من مالت کمش
ز دل سوزی تست فریاد من
شود بی عالم فوج غمهای تو

قطع ستارنج

الحمد لله رب العالمین
که یافت غیب گشت سمع

والله اعلم
اشب حب سر استقرا

۷

بسم الله الرحمن الرحیم

۸

بسم الله الرحمن الرحیم

۹۵

۷

بسم الله الرحمن الرحیم

۷

بسم الله الرحمن الرحیم

کان صدر نقیض زهرم لبت
 آن سید بلو الحسن که نفس
 نوزیر بصیرت و ولایت
 در عقد نجاج خود در آورد
 این مژده را جویده نگل
 رفتم بجناب حضرت دل
 فرمود دل از سر عنایت
 ای فکر محسن سلاطین
 چون هر دو تاره همایون
 در باب تران این دوسود
 من از ره عجز عرض کردم
 انب بفقیر خردمیت
 اگر بقبلم خطاب فرمود
 سبایه دست قدرت حق
 ممنون ترایم اگر گوی

ناز و بر شش لفظ و معنی
 چون نام علیست حزن جانها
 روشن کن خانه آن آینه
 معصوم در کن سلطنت با
 بخت و دماغ جمله اعضا
 از بهر ادای تنهتسا
 کاسی جان سخن جهان بینی
 وی لطف مصور مسحا
 در ساعت سعد گشته بجا
 یک قطعه دلگشته کن انشا
 کاسی مصالح امدین و دنیا
 این امر تمامه باشد اول
 کاسی کاتب دخی حق تعالی
 مفتاح کنوز علم مولی
 تاریخ زواج صاحب ما

بسم الله الرحمن الرحيم

۹۸

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

آن روز که آتش محبت افشید و
از جانب دوست سرزدان سوز و گداز
پرسید ز من کسی که معشوق بگویت
بنشست بمابای من بگریست
جز در ره عشق تو نبوید هرگز
صحرای دلم عشق تو شمرستان کرد
ببرید ز من کجای سخن آید
مجنون نصیحت دلم می آید
دل در سبزه نگاه در عشق
چند آنکه دخت حسن بند بر سر حسن
همواره تو دل ربوده معشوق

عاشق ترش سوز معشوق ماخفت
تا در گرفت شمع پروانه سوخت
گفتم که فلان کس است مقصود و جویست
کز دست چنین کسی چنان خواهی بگریست
دل را از ترا کس نگوید هرگز
نامهر کس در گردن وید هرگز
بدید ز من لباس فرزند گیس
بلکه که کجای رسید دیوان گیس
جز روی خوشست ندید از معشوق
بپایاره دلم عشق نهد بر سر عشق
غم هیچ نبیا ز موده معشوق

مجموعه کتب خطی
نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰

من بی تو هر شب بخون در بوم
چنان ترسد دل از هجران که گوی
مست تو ام از باد و جام از ام
مقصود من از کعبه و تجارستان
ابر از دهقان که زال می رود از
طوبی و ریش و سلبیل از زاید
سهلست مرا بر خنجر بودن
تو آمده که کافری بمانی
چند بر چین کنی ابرو تو ام آغاز کنی
ای بخت من بخت من از دوش
ای صبا باز آمدن دوست بخت
کاش گردون اندر من برود
خوش آنکه بگریبان بنازد کنی
دوش آنکه می سوی ملاستان
درین چین منم از بلبلان زلری
تن ارم تابیده میماند آن کاهی
شاید که بزم سرخ و دردم او
تا بخت من است که گویش گذرانید
تا بخت و عدالت از دور یک گاه
بگشتن بر منی ندانم
تا بخت آنکه مرا ساخت پالان

تو بی تو شب بوده معدود
شب بجز تو ام روز و فاست
صید تو ام از دانه و تو ام از دام
ورنه من ازین هر دو مقام تو ام
دشت از بخون که لاله می رود از
ما و لکلی که تاله مسیر وید از
در پای مراد و دست پی سر بودن
غازی جو تو ای دوست کافری
خنده زن که گرد از دل بمانی
دین سر بین که در قدم او چو میکند
با و گو تا بوی پیر این کبغان کی بید
یا مرا صبری نه چند آنکه استغفار تو
نظر دوران تن باز کنی و نمانی
گفت عاقل می شود گفت مکر دیوانه
دلی بزاری من نیست از هزار کی
که چنان می شود و مرغ دیدم شود
خو هم که شوم کشته به تیغ خرم او
چون نیست امیدم که بایسم و گر آنجا
آن هم چو بگری سبب عدالت شود
که همچو یک بید بخود گشته دبایش مقام
تو باز از شوق او چون بنور افغان کی

نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰
۹۹
نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰
نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰
نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰
نسخه شماره ۱۰۰۰
تاریخ کتبه ۱۲۰۰

بیا به مهر تو غلط داشت گلهنا	آه و عیان شد که نداری سر را
یا که تو پاک دانی صبر من از طلب	ایام با صبور را سوی خود از تو طلب
یا قدری فزون بر آن تا که در طلب	در تو تو می کنی مرا از کرم و دانش
داردی در حق از در و جگر سوار است	صبر سخت و دایمی من خویش جگری
بازی گرم است از آن چه چرخ	اگر چه با صبح و زنده باک ندارم
که خسته است از تعب و عین میباید	جدا از یوسف خود نماندم بقیه می ماند
من آن ندم که کسی از برای من سوزد	محبوب که شمع تنی مرا می سوزد
غافل گمان که شمع محبت تو	خواه بخشد و نماند که محبت
تو باشی و من و شرم از میانم بفرزد	مخوش آنکه مست نشوی تا بهانه بفرزد
خوشند بگر همه عالم نتوان بود	از مرگ رقیبان تو خرم نتوان بود
و دایم عمر کنم با دایم که کنم	چو یاد رخت سفر بست من بچاک کنم
به روز چه با جان بقیه را کنم	همروز با منی و دل نه بچران سخت
تا کی بسجده افتد و ستاک دعا کنم	شرمند ز آسمان و زمین که مهر تو
تغی بگو سگی بزنی تنی کش کاری کن	اکنون که نهاد و بیت لطف را که از تن
چه بخاطر گذر آنم که تو از یاد روی	بچه اندیشه ام از خاطر ناشاد روی
اکنون که ره گزینی چو کاخ خود کردی	بعد که شمر و نامم بخار خود کردی
که سالها محبت در وطن کردی	بیک دور و زده جفا کی بر دلی کردی
دای من گریه کن این چنین که گشت	یارب آن تر که از خشنم که خا به گشت
مجلس کاخا دو بدستد غوغا می شود	از دو چشمت در دلم صد غم نه پیدا شود
خسته را چون شد جل پدید می کشد	روزی هم بد آن لعل شکر غما می کشد
مرا ساقی گریبان می زنی و دهان	خوش آن مجلس که آخا تو به خود چون کنش

خوش آنکه جان سپرد و وصل گاه خوش
زندگانی داد از نو این الی افسرده را
خوشم بسنگد لیهای او که در و مرا
نگویم حال دل از حال من که بیخبر باشد
منی خواهم که گرسنه با نازنین من سخن گوید
باجم چرخجوی روان پوشیم
پوشند برای زیب مردم جامه
ترسم این الفت که دارد با کربان سست
مزه بر سر من می پد که نتوانم دید
تبر لوح دل چون تخته قلیه که کمان
از خون نامی شقت اینک شهاب بر کوش
میسر کی شود وصل تو ای را جان با
طرفه حلیت که آن آتش سوزان به
عشق باروی خشمیده پیر این کجا
دست سبز زان در بی تاب نیست
قابل من چشم می بندد و دست مرا
تو هم در آینه چرخ خشن
آنکس که یاد او کنی در هزار سال
بان که نسبت خسار خود بماه کنند
گر او در لغو باد سی تابو تم
بگفتیم که مهر از تو بگویم و گر

دیگر بود و بجز نیندخت گاه خوش
آری آتش کبیر است شمع مرده را
دل از رنگ بود طاقست شینک
به بیدردان بیان در دل بود و گر باشد
اگر چه قاصد من باشد و پیغام من گوید
ما خلعت در دست ز جان بپوشیم
با هر دیدن گریبان پوشیم
در قیامت نیز نگذارد که گیرد من
که تو با کس خوشی نیست از خوش کنی
هر چه بیاورد که خوشتر باشد
نگاه بام دور از لذت دیدار باشد
که از خوشی آن تباهیم به ای کمان مارا
زود تر میرود و دیر تر می ماند
باد و چشم تو دل ای شوخ شکر چکند
یک مسلمان چو در افتد بر کافور چکند
تا بهانه حجت و دلداد و دل مرا
زمانه است که بهر سخن خود گرفتار
روزی هزار بار ترایا می کند
ز شرم روی تو در یکدگر نگاه کنند
زود و کردی تو خنده لبها و زود
این چه بد بود که گفتیم گویم و گر

آری کس
بجز نیندخت

سخن بد است

۱۰۱

اندیشه

پیر می نوی نوی

ناله

طالبان

بهرت بپوش
شاه بپوش
بپوش از شکران

رباعی
۱۰۳

ولانا اوست
نعم الله علیک
شاکر

بهرانی بدین

بهران نام
فوقه افضل یکر

یکم ای شکران

ناله شمر ز غم غمب فروس می آید
نبوی خورشید از لطف آفتاب زلزل
چو در خواب در آئی بخت بد از بهر کج روی
بدشمارم در کامی دارم
زمن پدید راه در سر شهرستان سوانی
ای صبر فاجون تو شاعی بجهان شیت
بلاکم می کنده غشبان می شکایت وانه
بیتون ناز دارم چو شنید از جانشند
بسیج کس منکر جمال تو نیست
توان ز غم تو دل بند برید
زمن توان لبست بر بخیر دولت
بیای تو خوشان لک کس نیست
حشیفه تو فانی خوشیم
فاد او ای نام تو زنده خوشی
تو با کس بسیار می کشی چندی طای الا
اقلند که و محنت عشق از کمر
لغنی از تیغ او دارم که چاک سینه ام
چو ز بیم غم گشتن توان بگرد کوش
اناه حسرتم جگر شعله آب شد
چندین نفس ز شوقی بال و پر غم گشت
راز زبان محسب او بیتوان شنید

نمیدم سحر بند گریبان واکردم
که من بسیار بجز هم غم خوشی نمیدانم
مر ایداری ساز که یار آمد چه خبر است این
چه خواهی عذر دشنام گذشت
که چنان فریاد چو خون می گوئی شکر
عیب تو همینست که در کشور طای
که گاهی خصیت برگرد بر سر حدی دار
که در فریاد که فریاد و گردید است
نمیت جنت که خط برون آر
کودک توان بهمد از شیر برید
وز تو نتوان دل به شمشیر برید
کلان صد اصدای حیرت نماند
در نه ز که دل غمیتوان کند
حیث از زبان که بال کشیده شود
به از سر کار صید بپاره این فاش
بر خاتم فدا بد و گرم را
چون خمار افود تو اندک بزمی نماند
سر جان خویش گدوم که در دست زویش
وز آتش دلم دل آتش کبشت شد
آواز کی نصیب من این صفت شد
انغان که باز بانی حس شناسم

کشیده زمین تیغ آبدار کنم مرد اطلاع دولت میرسانی منم بعد از وفات بفرم آسمان ای عشق تو آرد لبیک حمد را و مقرر کن شد کار مردی و صفتش	طریق ترسان که من ملک میدنم گنج ز آسود بود و درخ را و باور سربسته نامرست بنامه بان یا و تو با دینش فرود منم را از کربان دست اگر بدو اتم بر بندم
تخت اگر ای بی در امر و دامن ترا خدا را که نان بردار از خجسته ای لیلی	اتجنان گیرم که در کانت ملک جان اگر که ناصح به بلاست میکند مجنون شیدا را
هر آغز دیرینه به نیست و کفن	صحرای کربلاست سرای بی سیم
در فراق تو من حسنه بجانم چه کنم آنکه گرد اندر زاده است راه خویش را عشق روز یکبار چاک گریبان گشت یا و همای مجنون که ز خاکستر دل پس از عمری نگاهی که رسویم کرد و دادارد چه خونها خورده از آشکار چاهاندا و دهان	ز سینه من شکل مردن تو آنم چه کنم کاش می آمیخت گشتن نگاهش را عمر با بود که مجنون تو عمریان گشت سنگ بر خانه که میریخت بیابان گشت شید زخم شسته قفا فل جبار دارد نمیدانم چه خواهم گفت در محراب دل
بر جاده چار شود از خوشنم درشته ها غاه تو یگانه یرویت دل ای که نه منع محبت کند کسی گشتم غبار را بر سر کوشنم	یکبار از غور بر سر خدای را و غم ازین با تو جز آشنایم گیرم که سینه و جبهه من که کسی دیگر چه خاک بر بطاقت کند کسی
ما حریت این قدر با بر تعلق میستم دست میدم و دامن من هم که است گر بخود دادم مگوی تو دور نیست	می نزد این نکت ابر چه تابست از غبار خاطر خود خاک بر سر می کنم فرصت نیافتم که خود را خبر نم

اول صفای
آفت منی
ایم بر بکر
مردار کز دل
ایمانی بی
و صای غافل
از غم که در
بهر انشیر
خفا تا دل
مردان کس

۱۰۳

درین غرض

نشان پای تو کرد و نشان بخت من	خوش آنکه در قدمت رود بهماه شدن
بگل بسیار میانی مباد و یوفا باشی	بخت من سخت می ترسم که از این جفا باشی
که گرد وصل آمد از جابر نه خیزد	بیکسختی غمش در دل نشسته
بی درود عای خود اندر میانه حست	قاصد رقیب بوده در غافل از غیب
چرا تو خواسته باشی خدا تو را شش	خدا اگر خواری اهل غافل از غیب
اگر جان نمیشد آدم مرده بودم	برای نثار ز شرم گریه
دیوان وی عزیزان چشمش روشن میکند	این سخن از پیر کنعانم خطاطانده است
با ما هنوز دشمنی چنان سبقت	ایکبار است آن ترا بوسه داده و دم
ای روزگار فرصتی ای مرگ مملتی	الکون که گفته نظری هست با منش
که با فقیه شود ز غمگی تمام مرا	تبی که داغ تو سودم جو شمع میوه هم
باز دیدار من و دل قیامت افتاد	در سر دل بسوس آن قد و قامت افتاد
بانه چندان بخت بود که بدیش	از قفا فلکای بی دریغی گرایش
آخوان بر نیزه خواهد گشت با مرا	در می اندازد آری سازد دل را
قطع امید از تو از دنیا نمی شود	شمشیر در خون که میکشی چرا
این نیز نصیب دشمنان شد	بودیم بر بدیش خرسند
این خطا زار سیاحت کرم منم	رفت قاصد که برد نام مرا گفت خرم
هذر بذر زنگنه است کرم منم	رفتن از قمر شب آمدن از مهر روز
قرمان دهان تو گرد و گزافم	گفتی که یکباره کنم کام تو شیرین
کیشتم همگام نشینی بر و بر من	روشن در پیش تو چون سوختن
بخاک ای کسی چشم خود میباید	رقیب میوه ما هر بر سر محتاج است
حلقه مشب و چاک گریبان منم	آفرین سوزی که در یک روان بنماید

این سخن از پیر کنعانم خطاطانده است
 یکبار است آن ترا بوسه داده و دم
 الکون که گفته نظری هست با منش
 تبی که داغ تو سودم جو شمع میوه هم
 در سر دل بسوس آن قد و قامت افتاد
 از قفا فلکای بی دریغی گرایش
 در می اندازد آری سازد دل را
 شمشیر در خون که میکشی چرا
 بودیم بر بدیش خرسند
 رفت قاصد که برد نام مرا گفت خرم
 رفتن از قمر شب آمدن از مهر روز
 گفتی که یکباره کنم کام تو شیرین
 روشن در پیش تو چون سوختن
 رقیب میوه ما هر بر سر محتاج است
 آفرین سوزی که در یک روان بنماید

درد دل با شنیدن نیت	کشت اسیر دستان مارا
یارب آن سوز فکری بدل دیوانها	اگر کیم آید آتش بر دانه خانه ما
آزاده از من باز دوستی من نیست	که چشمم مشغول تو با کائنات نیست
بدون بنجاک حسرت دیدار مشکل است	مردان در آرزوی تو بسیار مشکل است
خونی کز بوی تو بر و زنده	دل کندن از رخ تو بیکبار مشکل است
اگر چه کوه کن از پیش می توان برداشت	ولی چه سود کند سنگ راه بر و پست
بنفیکان مهر و وفاداشتی بیار	این جور با سزای من امکان نیست
زان سوز زنجیری ز ازین شو شگایستی	خون باد دل صد تن از میان خست
بافزونی و عشق کی و جنون کی	گوئی تمام شهر ز دیوانه پر شد است
داعم که سر ایامی وجودم مهر در دست	واقع تو ندانم که کی هست کجاست
از بسکه مهر و ام قادیم در سببیم	در دست کسی نیست که شست و پاش است
منکر نمی شود که من او آنگشته ام	باقر کسی بخیرگی قاتل تو نیست
لب بر لب من نهاده میگفت	جان تو بلب سیده خاویز
هنوز آن سنگدل زناز با من گران دارد	مرگشستنت بر زمین کسان دارد
خضر از سبزه و جبروی یار باقر	کند آخرین نگاه ره یار یار گیرد
کند شرمند ام بایش او یک خطه شرم	بی تو طبعم تا پیداشوم از دور بر خیزد
خود را بجز مشغول کند آه و سوز	بسیار شده مرا که طبعیدن گذارد
میکنند خسته عشقت به شقت جانی	میتوان یافت که بچاره چیست دارد
عشق را حرام بود لازم نسیه ز حرام	صورت لیلی کسی بهلوی مجنون میکشد
فانغ ز شوییدان فانی که ایشان	آن دست نازند که دامان تو گیرند
مادر خو فریادت وصل تو میستم	مارا برای خاطر جان کاه

۳

۱۰۶

<p>هر زمان نامۀ انشا کنم و یاد کنم چشم دارم که سر ای قنطار کنم</p>	<p>بسکه اندیشه آن خمی تکار کنم دل که حوصله بریزد که نماندست</p>
<p>ز دست من نمی آید که چشم غریق چشم</p>	<p>غبار جلوه زبان برگزیدای حاجی جانم</p>
<p>پس بجای حق میبندم چشم</p>	<p>ز غمت میفرستم نفسی بدست</p>
<p>کدام مهرانی جوید و فاشستن</p>	<p>کدام چشم عانی ز دل و دایه بدین</p>
<p>که تو هم نمیتوانی ز من احتراز کردن</p>	<p>شده است از دو جانبش طلبش</p>
<p>ز تو سنگدل محاسبه بهر اناز کردن</p>	<p>ز من گشته مجری ز سر نیاید</p>
<p>چون چشم سفید گشته است</p>	<p>چون شب ماه تیره روزان</p>
<p>در هر محلو که در دم کلب که ماند</p>	<p>روزی جز از تیغ تو نشنید گشتند</p>
<p>رحم پیدا کرده عاشق پیدا کرده</p>	<p>انگشتان دوازده تنش با این تن</p>
<p>گفته اند خواب که شهاب چینی</p>	<p>بیار میشوی و بمن رحم میکنی</p>
<p>بانج هم جانب ای قنار میباید</p>	<p>برگ گل پاکت باد و صبا میبندم</p>
<p>پیوند سستن میند و بدول</p>	<p>پیوند گشته و خند و بدول</p>
<p>خون بدو کسی که بند و بدول</p>	<p>هر گشتی که حالت حال است</p>
<p>اوجان نیست او تو فکر کنی</p>	<p>گفتی که کنم بدول حالتی آخر</p>
<p>وقت مردن بر سر پادشاه کسی</p>	<p>هم درین موداع ای پادشاهی</p>
<p>از ازل دید و حقیقت چرا کو نبود</p>	<p>چون اینجا آمد جانب بدست</p>
<p>کز ناگاه گوش صدت آید دارد</p>	<p>انگشتین بجز تنه ناکه دارد</p>
<p>صبر کن چندانکه مستوجب جبران بخیم زندگی غریب بقرب شفاعت بپوشد غیر ازین حرف نمی گوید که خرفی و دودست</p>	<p>اول شمع است بر آیه میبندد فلک خادم هم سر شمع که در هنگام قبل کن آه از آن بدو که خود را اگر بر آتش نیم</p>

چون از دست من

بهر اناز

هم درین موداع

هم گمانی

هم درین غریب

سنگ سبزه
سنگ سبزه
سنگ سبزه
سنگ سبزه

خزنی ساده دل مرزدگر چون هر روز
در چمن بود زلفش و محبت می گفت
منی شینم می نگه می نگذارم می سرم
مرا بر ساده لوحی های خزنی خنده می آید
گوشه که که بکام دل خود کیست
فلک شکست خاطر ظاهر کن
من انغمش غم اود اندوالم
تو شرط یاری در رسم وفاداری حسد
اگر چه میدانم بجز ترش نزار و حاکم
کاش ای محرم نمی بریدیم کان کجاست
من بحران خونم زلمست من برین ضبا
کردی پس زرقب نظر سوی من
در میخون آنچه آمد در وجود از مانتی آمد
بود صد بار از مرگ جوانی تلخ زهر
تسلیم کش از زوالگر این است
ای فلک اگر میتوانی با قیام کند روز
همان بهتر که دل در دست بجران بشاید
با دعای نتیجه مهر و وفا می تو
دور و دگر شد که دل در دست محبت بزبان آید
اگر چه که هر وقت با من به فریب است
اگر چه بشم از در حجب زبان نمی ماند

لبخندهای دروغ تو سلی شد رفت
یا دزدان که در و پنجره آسانی هست
اضطرابی میکنم اما که چه میکند
که عاشق محبت و چشم محبت از راه دور
گریه سر و سرمه و پیرهنی بیاورم
پزل شکسته ام در گذارین کن
نامح تو فلک نیک که بدکارین کن
همین دل توانی بر دو دلداری میدانی
هر چه بادا باد میگویم با و در و دلی
یک سخن گفتی و از چندین گمانم سوخت
از تو ممنونم اگر نزدیک محل گفتی که
خون مرا بخور آلوده بختی
دویدن شیوه سیل است از دریا نمی آید
که با صد گونه محبت تو باید بستانم
خوار ساله وصال تو نظر مرا
در نیمه صبحی با غریب همچون دستوار است
غیر می این چنین با وفا کامی بنماید
خوار نظر دارد که از درگاه مان
بدان ماند که عاشق گشته و از زبان آید
این بس که دل زمانی امیدوار کرد
این شام که با من است بجران نمی ماند

صورت خوب ترا چه و کشایان قضا
ذوق یک لحظه وصال تیران میزند
صد رو از نرم تو گر رنجیده و مریزیم
چو خوش شست از تو بپاشی گندوی تابستان
ز در بید و عده شب نزد تو چشمم بزم
بر نگاشتم بمن سوخته دوز وصال

قالتی خمن مرا سخت کار روزگار
اوقات خوش آن لحظه که سبکتر

بجرم آنکه نمودم بدوق بر دوز وصال
اگر نشد صدره مرا از ناز و آشتیا کم است
تنهایم که ز دار و دل امیدوار من
صد که جای که او باشد بهر سو میگویم
میگویم که او دارد اما این قدر گویم
از بس که روز و نیم و شد چاک

تو وفا دار گران کن که من سوخته دل
اشتباه هیچ وجه دل ز غمش بود
گفتمندالام در زیر گردون
صد بلخ در چشمم بهر آفت من
ای با و صبا طرب و احوال من
از کوی که بر خاسته راست کجاست

بخدا کار چو افتاد و اساس از شود

می نمودند بکیر و گرجان میدادند
که کسی تا بقیامت نگران نباشند
کشتش شوق بلا نیست که من میدهم
که بجز عین دلایم در صلیح باز باشد
که شب امید داری در خانه باز باشد
دشمن بجز بلا نیست که من میدهم

نظر از ناز بنگارم محبت نکند
از دودلی و آفتا نمود گریه است

فراق آنچه بمن میکند نمرای من است
در غم حسنی که او دارد و متوز اینها کم است
تخلفت نیست می از دیر در انتظار من
تا بتقریب بنگاهی جانب او میگویم
که من دل از ندیدم من خدا ندیده ام او را

این سینه همه بد و خشن رفت
زنده از بهر همین که جفای تو شدم

گو یا که خاطر کسی از کجاست
مصیبت خانه ام بسیار است
دست چگونگی گرفته لیر از بهر تو
از طوفان که این کعبه ای است
ای که بد بختم شایسته ای است

که ز قطعه بد بریا چو رسد به شود

بچه

مستی حیات
مستوری قبی

۱۰۹

مخزن آینه
مستوری قبی
مستوری قبی

مستوری قبی

چو آدمی بجهان میل میگردم	کسی نصفتو عالی جز نتوانم
جنون اوس گشته راه کوه و دامن	که هر سنگی است فرا می بر خاست بزم
عاجت غریب طبع و طبعی میگردم	هر که منی طرب می گویم میگردم
تغافل گوشت را غلبه است بر گوشت	ترا آنکه جهان عاشق در دست یارم
نقد در گوشتی قومی خودم	بجو خمر گریز خاسته
گشتگی بطالع مست	بر که دست چرا نگر دم
مقدر جرم ایکه جلا زدن ایلم ما	خو همیست خست شد تا کرکمان
رحم بکنده از لبیک ز مثال خود آن شاخ	از عکس شیش از جنس او دواست
عشق خالده است عاشقش زیاده کرد	آنچه با پرویزی بیست از باد کرد
آزاده مانع نشد از کیر و شراب را	نشان است بنماشاک و دیار
اگر قدرت نکند کلفت بهر محنتم	نگاه بجهنم مرا عرفت مناجات
زهر خرمجوب جهان کارگزاران	استیلا وصال جمع بر درگاه افتاد
ازین بهشت که بهرانی مباد و ابلهین باب	زهرست بر بخا و من نگاه و اسپین باب
شادم که از رقیبان این نشان گشتی	گوشت خاک با هر مباد و رفته باشد
زهر شب بگذران گشتی نکلی سوزین	مر آن تن بجان چون گشت تا فردا نکلی
سراپا از من از بزم و اس کشان بگذر	مباد و غافل از خاک برادر از زود
همسایت نیکو آلا گفتم	خاقانی را در گشت آمد
این کوزه چون عاشق تباری بود	در بنو بر زلف تباری بود
این دست که در گردن آدمی مین	دستیست که در گردن تباری بود
بجای که دل تو نامه بیان بود	آورد و زدی صال از جان بود
آفس سید با خمر سوسنانه برین	که بشنوم تو کاین مردن از برایست

نوعی باوق
تیر سوز
باز بختی
باز بختی

موی من
حالت فی
در بختی
باز بختی
باز بختی

۱۱۰

بجای خفا
بجای خفا

بجای خفا

بجای خفا
بجای خفا

بجای خفا
بجای خفا

قوای منم که مراد دلی چه سود این	که در میان من دل هزار رنگ است
ما را دواعی که دل درین چه بود	الاسه نیا که برستان بماند
بر تنم نسبت لیکن این سر که بخت را ای صبا خاک برش آرد عین از بخت اگر چه چند گنی با من آید این چاست تخت خسر میگیرم درین بخت مراتو عمری شاید اگر وفا نکنی یار میگوید که او عشقم نخواهی و جان خسروست و بخت و فاسد یا و هر بار کششی که عشق دار و نگذاردت میان	دوست میدارم که ز پیرایه بسیار بود که بلا با هر زین بخت و دین می آید منی و دوزخ منین آسمان نمی بارود که دید و برکت پایت نه بخوابد چرا که عمر گرامی کس وفا کند میکنند دعوی و مداد دل ای می کند قدری میگوید پس مهر فاسد رود بجنازه گر نیای ز هزار خوسا به آمد
بر دو عالم چیست خود گفته مرا ز بهر تو چنان است با دل	منخ بالا کن که اندانی به منور کنون با من گرفتار تو یا دل
دعوی از یاد بخت پیش گلی خواهم گشت آن فو که چون حال الفتنه بگفتندش فلان مردا و غمت گفت افاده بودم در پیش از ناگفته ایست وصیت میکنم که نشنود و بر رخسار من زبان شوخ من آید که کنی من اشک بیدلان آید می بیند کسی نماند که دیگر به تیغ نابکشی خسرو از درد هست تو خود رشتی	من همان به که گدازم گلستان کنم یا دمی آید که من روزیش او را دیده ام نخواهم مرد و جوان من جان او بجم گفتند بیای غمت گفتا و بخت پس از مرد و نشان تیر ساز تو را من چه خوش بودی اگر بودی با من و بخت کنون برید به بخت که من بختم بود ما که زنده کنی خلق را و باز کنی آواز آن وز که یارت و منم زان دور

این کج کلان بر پایش با صدک منیر او نشان ده	همیشه ز معراج باغ و نیل گفتند چار و دل با نیا دار
آب از زمین نشت با کانه گذار از جو بلور کرد مظهر انوار	تیغ از گوی سونختان تندگذرد ز انسان شده ام خوار پیش تو که خیزد
بر لب چشمه داری صحت بهایت که مجلس گریه و شوق از جوی	ناله ز من گناهی میفرمده ام تو سیاه بختی ازین پیشتر نباشد
آسمان سخت جانی همچو من بود اگر که روزگار در حیرت نشان سپارد	دست آلود از گریبان ایران بزد است آه من میکند تو صد جان بگیرد
هر چند گوش در پس دیوار است بسی است آنچه کشیده ام از محبت تو	در بزم افسوس بدی هم نبرد نام و گر مباد افسوسم که نام عشق برم
چو شخصی که در جبین گنجینه از باغیان اگر من شده با یک بیک خاک من لونی	زیرم غمزه اش نه دیده بود منی بزم سرم وصیت میکند تو صد جان باقی بماند
چون آفرینش کار است تفسیر کند هر عضو در وی مکتوب شد انهم	در گز که غایت بود تفسیری ز رفت چو فضل مریض بر مهد زمانه
تا لا اتم شامی گویی بقیام من کنی هیچ جا در حق من تخیل تفسیری نکرد	بخت آنم که ز لب لوده بپیش روی تا بپای دار از زیرم شیون کنان
من بار خود مفضل از دوش خدا نتم چراغ زندگیم شام برگ روشن شد	ساقی بده آن مایه که از پیش خدا نتم تسکین بر سر این بوقت ز غم یار
خدا ز یاد کند داغ عاشقان ترا بی سبب از خال و عیبه ره بنیاد	به برون که نشسته بیکم چراغان است آند و دارم که بر سر از تو بیدار
را داند آنچه بمن مانده از آید عوض او سحر و جادو جان تو آید	

ناله ز من گناهی میفرمده ام تو

دست آلود از گریبان ایران بزد است

۱۱۲

بخت آنم که ز لب لوده بپیش روی

تا بپای دار از زیرم شیون کنان

ساقی بده آن مایه که از پیش خدا نتم

تسکین بر سر این بوقت ز غم یار

به برون که نشسته بیکم چراغان است

آند و دارم که بر سر از تو بیدار

خار خرم گشت دوازدهستان گمل
 ابروی دودان تاک هم بقا گشت
 نیست خسرو را غمی فلکش اگر بیاورد
 جلوه گاه خوشتر است خاک لاله زار
 دید تا میکرد سامان بکلیه خط وید
 میکند بلبل گمان باغبان صیاد را
 خاک را جلوه گاه می شود که خدای گشت
 برده غم داشته بخورم صفت نیکان
 سوخت پیش از صبح تا خالی نیند جان
 انقدر خوارم که ریزد دست گلچین گل
 بهنیت گیریدستان اگر سنگ گشت
 سینه تا حمله زان که بلای حشر است
 فرصت گفته هم بهرم صیاد نم داد
 شوق انتظار دشمنی نماند و گذار
 رفتی راز شک بلبل چرخ فان گشت
 مانده و گیرستی درین بزم آدمیم
 تاک ایستاد نامی انیسبان در بستان
 گذشت بلبل جلوه گاه کیست حیرتم
 نکست نامش این جواز نفس ستند
 خشنس سینه بخیر دل بدو آورد
 بی از بند ارم که آتش در چرخ افتاد است

تو بارم بکلیش و فعل گل گشت
 دختر تر از اسب صید بستان گشت
 که لاله زان بود که شیرین بر سر زار گشت
 آن جنای نقش با بی جا بجا افتاد است
 در میان نیلوان بر که این صید افت
 مرغ دست آموخت با گل صید زار گشت
 بر باری سودن بخورند رخ انیس
 چون حلقه ماتم زدگان گردن سید
 مرگ با برانه بر دشت آسمان گشت
 در سحر آمد زان لاله بلبل گرفت
 بر سر من آمد این آفت از دنیا گشت
 اندکی گشته هر سو شنید افتاد است
 بی مروت اولین از پیشانم گرفت
 کافر بخون نشسته بر او کسی صیاد
 بود بر گل چون چرخان پیشان گشت
 می بدو ساقی بقدر آنکه بیشتر شود
 قطره نامی می تواند چرا که هر گشت
 که چون لاله انگان هر سو گریان یک گشت
 بر تخیل خانه صیاد پیشان بستند
 کمان گشتان بچه مغرور صانی گشت
 دود بوی گل دماغ را پیشان میکند

نیست در ملک خراب خوش آبادانی
از جوانی تا پیری شاد و زار است
ماجر از رخسار دیدار می بینم مباد
بر سر من آمد بسیار ز دامن گشت
چنان از قید آن حیاء تو ای دوست
بسپاس در پی مرغ شکسته حیاء
با گلشنی بسته از شیان می نگرم خرد
کسی در شامی هم نشیند چون من خرد
آشیاں چند هم گشت در دیر شام
سخت کوشیدم حیاء و محال در دهان
ای بهادر علی سرسلطان

دل از نور مرغان چنین عیب میکند
جسبان منم که می رخسار خاک میزد
بکوی شیخ که پر دل بعد با نگذارد
گل و مید از شاخ و برگ خاکستان
بهار صحبت مشور جوانی

نوبهار آمد که سوز بلبلان پدید آمد
تا بلبل گرفته کشود از کار و دم
گل گشت از جوش و از شاخ و غیرم
مناسب نفسی تا بجای خود بشوم
دو تنی رنگی بودم و نفس آمده است

عاشقان بی سببم از راه و مآورد
ز نفس کی بهار صحبت لودانه
باغبان تاد کشاید موسم گل بگذرد
دولت تیزی که میگوید شمشیر بود
که پرواز بلندم تا سرایم نفس باشد
رسد بیای گل گشت شیان سر
که ترسم برگ گل خاک ریز و قیام
خدمت گراک شیرینی بیادم که کهن آید
خانه حیاء آبادان که تعصیری نکرد
و نفس بلبل شکست گلستان آمد

سایه بال تو به نامی دولت لود
کنم چون بلوی پای گل بختیم که میکند
که سیر زودم سگی اگر از ناک میزند
که تو بنام من میفرودش غار
کو پرو بالی که جامی شیان پدید آمد

صفیر بلبل بلوی گل بود
در دمان برگ گلیم زبان پدید آمد
فصل گل آخر شد و بخت از بار دم
نیست بر بال و پر مندی گرفتار دم
چو عکس آینه از نده از نگاه تو دم
بی خبر خیزد از نده از زمان می گنم

دین وادی که من میباشم آبادی نیاید
چون جان حسین که نفس گشته در انگیر ما
زنده در عالم تصویر همین گشت است
ما را بهر بانی صیاد الفت است
یا دوان گریه ستانه که ابر از مژه ام
جنون ز روز انال بود قسم لیکن
که از پوست ز پیش صبا بکشا گریان
باشم بگوید که مردیم ز غیرت
آتش ای دربان مهان عزیز بی آید
بران شمشیر کش میا که زنده گشت
همین لیکن با بهر دوی که از ناله
سینه انم چه سازم آه با جان نموده خود
ز دود تسلیم شو اخیسته از خجانی بیت
دوشن بر نفس غریبی رخسار کردم که تو
خوش آنکه شب گشتی و روز بر سرم گونی
بجز هم عشق تو ام می کشند و فرمایت
آوای قوج محبت میاست از دوست
آخه هیچ خاطرش نذرده شد زن
ستاره ایست که کوش آن لاله ابرو
ای کاش موزخ نغمه ستند و نه پرند
تو ای خال آتش خانه سگی چه بپرند

لاریائی

میکند و لاریائی

۱۱۶

راستی نیست
علیه بنیامان
مکنته
بنیامان

سیاهی میکند از دود گاجی نرگس آهوی
پاسبان در زیر سر دار و سر زنجیر ما
خواب غفلت بهر باره ویدار است
در ز به نیم ناله نفس می توان گشت
آب می برد و خیال لب بریا میگرد
از یکدیگر رسیدیم غیب می بین شد
که در عهد تو هر یک چیز نامیاست و روشن
ما طاقت سرگونی می برد و از این
گر کسی احوال من پرسد بگوید غایت
اگر دعوی خون خود کنم باشد گواه من
برافروزد رخ شیرین خسر محض طرب
که بهر دیدنش می میرد و بوش نمی میرد
گر نیاید عبادت بجز اسم آید
همیشه گریان ترا زایل غم می آید
که آه این چه است و که گشته است این
تقریر بر لب بام که خوش تماشا است
و گرنه خاطر عاشق بیخ خزند است
رشکی بهین که طالع دشمن می کند
ز روی حسن بخورشید میزند بهلو
جرم کند ارم سر سودای قیامت
میین از روز تا روز دانه های غل بر خیزد

شب بیدار بمانم که اگر اجل رسیده باشد	بچه در دوزخ باشد که ناله می دهد باشد
بر تو بر که بینم گشت این غم که کین	چه فریب خورده باشد بچه دل نهاده باشد
گمان نه داشت کرد و دم که تنگنا فل او	خیال کرد که من تاب اینستم دم دارم
شود از دیگران دشمنم و بر من نیشاند	غباری بر دل زهر کس که دارد بر نیشاند
نه چنانسان ندارم کسی بجز تو لغت	و گرم تو بهر سخاوی سبکبسی سلمات
کسی چکیده زده دل غم نگرداد	خوابه دل عاشق بلورده دارد
رفتم از کوی تو ای خرم بجا کرده گو	صرف اوقات بگذر که خواهی کرد
نیاز عاشقان معشوق را ندانی آمد	تو سر تا باد فال بودی من برفا کردم
زگر میهای دشوین تو شب میگردم	سپید آساز جا بستم و فریاد میکردم
بر ز و وصل از آن خاطر حزین دارم	که دشمن چو فراق تو در کعبه دارم
از خدا قریب توانم که میخواست	کاشش آنا دمی مانیز نماند میکرد
زلفت بجز سپهر رضی عهد دیگر	خوبی ازین دو سلسله بیرون نمیرود
خوشم بپنگی دل خنجران گنجین	بمنت دم سر و صبا نه ازود
حسن با دید ترا دست زیر دست بردا	باغبان تربیت گلشن به خیز کند
چنین سختی که خودم دشمن جانم دم	ساده لومی بین که خواهم دوستداران خود
در بزم از آن بهلولی نهادم در	تا هست سوسی او تو از رخ نگاه کرد
هر که نیاز ز تو میخیزد مکنی	گلهای باغ را بزمه زندگینی
نقش قدمم که مردوان آبله دارد	دل سوخته چشمم برین قافله دارد
اول عشق تو بجز انگستان انتم	این مان چشمم بعد خون جگر میشود
سر و برش سد گرد زمانه میسر	بقصد آنچه بنوا که فکرت به بر دارد
ترا در این بیاضی نمی قریب	جهان بهر چه دوست تو دارد

بختی
بختی
بختی

بختی

۱۱۷

بختی

بختی

بختی

بختی

بغیر یار که او عالمی در کردار دارد
 صد چاک دل تبار خجای رفو کنند
 اندیشه کن صاحب این خانه بزرگست
 در گزیده همه جا آب و دانه بسیارست
 از شاخ گل خاک قناد و طبلید و مرو
 روزی بقدر جو صله و میوه
 گردم تیغ بود بر سر با جادو
 هیچ کس از شکستان بر سر فرما ندو
 که بگریم روزی عشرت من قائل بگفت
 که از دامان من باری ندارد
 که شایخ خلق پیوندد به از اول تحریر
 مکتوبه اشتیاق بقفا نوشته ایم
 گفتیم با دو که صاحب من می شناسست
 شکوای کن کردت جای طلبیدن داد
 خون بسز زده را دست بر لبش باد
 که دلش زخم در گوشت و قائل بود
 در پیشش من با و بر دیکدام قناد
 برادر هم خود را همان ابر باری
 اگر عاشق شن گفت من ز نامی نیم
 دیده ام هر جادوی آغما سودی کرده
 دل طلبد از ذوق چند اینک بیدار کند

رمید خاطر من از هر چه هست در عالم
 چون مگر خان بجانب عشاق رو کنند
 در کعبه اگر با ده خوری جرم ندارد
 قضای کج نفس دل نشینم افادت
 گفتیم به طبعی چگونه در فتنه رانی یار
 بیدار دارد او را و مراد و میرسد
 هر که یکدم صمیم صحبتی ما دارد
 جزو من میشد فریاد و خون میریزد
 مطلب یار در گشت خاک خون غلطید
 بیابان بلا خانه ندارد
 محبت اهل از قطع محبت لایقی باشد
 تنها نشسته ایم و طلبکار خون خودیم
 بگفته است گفت که من گسسته گو
 ای جرس این فریاد و شکایت
 چها کنم دل او گشتد بگفته نام
 تا قیامت اگر آن گشته بگیرد آرام
 طالع شهرت و مولی مجنون چیست
 که هر چه رشته لباس از که پریشانی
 دل دیوانه خود را زلف یاری بندیم
 بندگان گسسته تمیز کعبه و دیرم گشت
 بخت گرد خواب یکشب بهم یارم کند

در کعبه
 در کعبه
 در کعبه
 در کعبه

در کعبه

در کعبه

در کعبه

در کعبه

زبان چشم که گرد زرد و برکت
 گریش نهال قدر اولاده طراوت
 لحظه آینه از صیل تمجود نم
 راجب خم باوه پیر دیری بود دست
 این مشت گل که گشته خشت سر خم
 انگشک مبین زنده چه بیاب میشود
 گویند مردمان غم دیوانه می خورد
 صد نامه نوشته و جوابی نشستی
 چه آفتی تو ندانم که در جهان امروز
 بچنگ کوش که دستانم دور و بر من
 بهشتیتم بخیاال تو دهنده دلم
 پس از عمری که بهر پیشش نایابی
 چنان بدوستیتم خواهم اعتمادی
 آخر مهر و محبت نه همین گفت
 روز اول که با ستاد سپیدم را
 پیوند دوستی تو از آن پاره کنم
 چه سود از نیکه جرم دلم نشینست
 که بهر سبب بجز زاب خود بخوارش
 بسوی مصر بیا سیمی از کنان
 خود فروشی باشد اگر گویم نمی اندم هیچ
 خدایستی خواست که خون در بکرم کرد

غمی بهر که برسد میکند طول مرا
 عذر که هر دو همین قدر در اوست
 می توان گفت که اقبال کند دارد

بیانه حرفت کردم سیری بود دست
 میخواره عاقبت بخیری بود دست
 تا چشم کار میکند این آب میسود
 دیوانه بهم شدیم و غم کاسی خورد
 این هم که جوابی نویسنده است
 محبت تو دو کس با هم گفتا گشت
 هزار بار بر از بوسه بر پیغام بست
 کاین صفا نیست که دلی غم بجز است
 غم خود با که گویم بهر اختیار می آید
 که صد استم کنی و عذر خواهی نشوی
 تا چاه بر خاکستر روانه رود
 دیگران سبقت توخت من چون
 تا باز دوزم و بتوزد یک تر شود
 که در میان من دل هزار فرست
 سبب قتل من از خنده جوابی دارد
 که دهنی نزنند تشنه لبی را
 یک بر جانم گرانی دارد از آن
 میخواست تلافی کند از دهنم کرد

میرزا حسن

عربی

میرزا حسن

میرزا حسن

۱۱۹

دانیال

دانیال

یک ناول گامی کان تو بخورم	هزار تو محتاج بنده دگرم کرد
ترا نکست پیرانی مضایقه نیست	ولی بطالع مار و کاروان بخت
زکی از بخور دیسای جبر من نهاده استم	کرده که دره سر دیلی یک کاروان دارد
گردان عمر من نازم برادی سر	این قدر شد که ترابر ناز آمد دم
دل به جگر آن مرغ نازوان بود	که در قفس تنهای گلستان میرد
زکی دایم جیت غریب ملکیت	در کسی که به پیری جوان میرد
تخواری کردی از خار خار سینه چاکم	مگر دوزی که گیرد دست غار خاکم
نیکوستی ز گلی فی خراشی از خاری	درین جبین بچو دل کش کند گداری
بدخوب کن بد ده وصل بل دروا	بگذارت بخت بهر تو خوش کند
بیک شب چه عشرت آن که با تو	تماشا کنم نمی خورم از گویم
رست کن کار خود را مگر کفر و کفر	گرم رفتن چو پستی می پایش آن کرد
بچین لعل لب بر لب برین بگری	تشنه ام نگاه خود را بر لالی میزنم
درست میدارم من این لیل جانین را	تا به روزی که باشد بگذر از غم روز را
حدیث عشق چه داند کسی که به هم عمر	بسر کوفه باشد در دهرانی را
ولی که عاشق صابر بود و گزینست	ز عشق تا بصبروری هزار رنگ است
ولی از شک بیاید بر سر او دواع	که تحمل کند آن خط که تحمل بود
خبر بارسانید بر رخان جبین	که هم آواز شاد و نفسی افتادست
سعد این برادر تو بی چیز نیست	آتش نیست که دو دانه بر آن می آید
بلطف دل برین در جهان مینی دوست	که دشمنی کند و دوسه تیغی آید
دو عالم را یکبار از دل شک	برون کردیم تا جای کوشد
گفته بودم چو بیانی فخر دل با تو بگویم	چه بگویم که غم دل بود و چون تو بیانی

نعلی در جبین

زنی که پیش
آن کلامش
سیر کوبنی

۱۲۰

زبان زدی
نخستین سالی

مردمان منع کنندم که چرا دل بتو دادم
 سعدی از داغ جگر نبخش
 ز من بپرس که از دست او دلم چون است
 روی زمانی بر سعدی بگفت نخست
 سعدی از بوی هشت دلم هیچ نکوت
 بگر گل نیست که افتاده بطرف چمن است
 تنم از ضعف چنان شد که اجل حست نیت
 گاهی ز دل بود که گاهی ز دیده ام
 چشمم سرست ترا عین بلا می بینم
 گاهی از من نشان آید قدر عسای او
 عاقبت سر ز گریان تو بیرون آورد
 از ده شانه چشمم شب کف پایت
 مردم از غم سخن از دهن خود چند نمی
 بقول من کشید شریفی از بیم جان برسم
 عاشق و سالان جوی شیر و قنبر بیرون
 ز بزم وصل تو مشب نیستوا غم خجاست
 ندانم آنکه درگاه کعبه بر آورد
 اکنون که دل تو کندم وفا چاه داده او
 کلام می شنوگر می که شکست است
 بخون چکن دلیر است از آنکه در محشر
 از قتل من بپرس که دیوانیان حشر

باید اول ترک گفتن که چنین خوب چوایی
 کشتار وزن اشکده را
 از و بپرس که گشتنهایش بر چون است
 فتنه بنشست چو بر حیات تیت بنشست
 یا مگر صبح نباشد شب تنهایی را
 پنبه داغ دل بلبل خوین گفتن است
 ناله هر چند نشان داد که در پیر است
 من آنچه دیده ام نعل دیده دیده ام
 لیکن ابروی تو چه نیست که ابلا می باشد
 تانه بیند دیده غیر نشان پای او
 بوی پیر این یوسف جهان گرفته است
 ای ای کف پای آتش بر سبک است
 این نه حرفیت که گوئی در شک خدنی
 که طفلست و چو میزد گشته ام بر دوزان سم
 خنده بر باز بچه ز ناد می آید مرا
 که بیم بچه تو سر در کتار من دارد
 بعد از خوابی آن خاک تاش بگرد
 نوازش بل بل می ماچه فائده داد
 بنیاب عشق هر چه کند حق برت است
 بیک کر ستمه ببند زبان معوی را
 مجرم کنند بهر تو صد داد خواه را

سعدی از بوی

سعدی از بوی

سعدی از بوی

۱۲۱

سعدی از بوی

سعدی از بوی

سعدی از بوی

سعدی از بوی

سعدی از بوی

سعدی از بوی

مهر کاشی

کمال الدین بجا

لک

۱۲۲

مهر کاشی

نور الدین

نور الدین

صاحب

مهر کاشی

نگذاری که غباری بدلم نشیند
ناله من شده گرامش در دهر نو
در صحرای جهان من شیدائی
ویم کرد و رنوبیدار که

آب دیدن من طاق قیاس است
در روزگار عشق تو من هم ندانم
چشم بر باد من بخواران که کی بلان شود
ایتم دیک بست که به کام از نجات
غریب شهر تو ام من بخش مراد و ترس
وقت که چون صبح بایلین من
من آن نیم که نشیم مگر فرب و بد
اگر چه فاش بگرد دست من بگویم
رفیق تا بزدی بودی و صلت

هر چه دیدم من ازین شهر جان ویم
قاصد خدا آن بت عیار چه میگفت

با آن رخ زیبا که آینه نظر کرد
رسید قاصد پیش یار و میگوید
من بنیدانم که دل مشیوار غم با جگر

خوابم بکنم در پی بستی همت سینا
چون گرفتاری من بدیدم خرم فرود

در هوای عشق پروردم دل و یوانه را
ننگ ناموس چون در گردنم افتاده است

گر بدانی که چو دوست ناز مرا
دست دل که در دهرین و کم ناز
چشمه بجنادم از سر چنانست
من نیز خواب نشتم از تنهائی

تو چون نقاب کشی بر رخ بر تاشیت
افسوس که قبیله بمن کس نماند
ابر بخواران دستان خانه گزیران شود
نشم بر آستانه قافل نهاده اند
که یکس بدیار من این خبر رساند
شمع سحر که و نفس من مارم
بشنائی بلبل گریه باغ روم

دلی بین که بگردم نمی گردد
بجای پا به جاسر نهاده اند

غیر دل روز جزا با گرم کاریست
قران زبان تو بگوید چه میگفت

خود نام خدا نام خدا میکند از سر
گرفت نامه و انجم و میبویج گفت
اقتضای دست و حاجی --

اگر گریک ساغر شکر تر دهنی ندی بند
که در دام سازند و نفس نشند

چون بپندازد به آتش سبز که در دام و تار
نیست بمنونی که بسارم با و بنیور

جای ناز من غیر امید نیست دل محمود شد اسیر یاز سیما چاره در محبت آیدند مجنون خوش فاقه لیلی هر قدم	دوست سودن مال که تو بدست کار خود کرد عشق بنده لواز بیاری می عزیزان سرخس چاک عرض نیاز او زبان چس کند
تا چند دیگر که بخوان این فسانه را در چین دوش صابری تو سود میکند آینه گفت که از شکست مردم تا نیستم از شکست نازان بد	همچون کان حلقه کی کن دوخادر را گل گفت اشت زرد و منجره و دایکرو در کشتن من حاجت شمشیر دارد هنوز لذت این سخن نماند
گر کم آتش از جرم طغیانی پر بر موی تقاطع من خاک سلیم میزان او فغان نگاه کرد گاهی گذری با بیض پشم	گفت این بهجت خوش فغانی خاکساران ای شوخ و عاکیو بند دور رسد فغانی طبع دل که نصرت تا میزان آخر به دست
چین بسیم جانش جوش نهند بدعو نگاه محشر بر سر غور رسد ازین میر جویا دان ای کی بود استخوان من مجنون تقاضا است	دریا و دلاں جواب که آرمیده اند میان او مجنون گفتگو بسیار شد که آتش میزند از یک پنج صحرارا ای بهما چینی در دوزخ اموش کن
تن مدد آخلاق چسبان را دل از کف داده ام مانند کرم که ادا دم در عدم من عشق شور می ست در رتبه خاک نیز جوش نیست	جاده تنگ زرد پاره شود کسی این سخن از من به دست گرفته اند گل گریان دریده می آید سبز و دامن کشیده می آید
عالمی ز بسکه جاسوس اند نام ترا	از صبا چون بوی گل که ز پیغام ترا

نیم سکه سکه

نیم سکه سکه

۱۲۳

نیم سکه سکه

نیم سکه سکه

نیم سکه سکه

کند آب در جندان کند جافان را	فرزد خشم ترمن شکوه خوان را
ما تم گرفت خانه بگر جابج ما	شدر و ز دل سپاه بپوشش لغ ما
گریان در دجابر ز کویت غبار ما	مارا جدائی از نو کس از مرگ هم کلات
آخر جوتج تیز بر دم نیام را	بکار از میان دو عالم بدم
چون خم بر سر خاک ند جوش خون ما	بعد از وفات هم نشود کم جنون ما
معدن خرد و پشیم و جو دغا کی ما	نهان در ضعف چو گردست دریان ما
آتش دی در زیر پای ما دینی جام را	کاش بودی هست با صورت بیام را
دید نه گس از آن جان اهل مشیر است	شور بخش کرد صحرای قیامت باغ را
هنوز دور چو فانوس نبود دوست	اگر چه شمع قدر آن تیر در اخوش است
که شمع از در فانوس در تماش بود	که رام و جبین دروش مجلس آرا بود
چون گمین از حرف مردم نام پیدا میکند	این سخن در زبان نگین دل که می شنید
که طشت آفتاب نام گرد شام می افتد	بدو خط او عاشق ازین بنام می افتد
میکند ابر سیه را عاقبت بلان سفید	شده آنکرم فتنه زده دیده گریان سفید
مشک سایه من بر زمین چو نام می افتد	ز بیکان خد گش لب که دارد رخ عقیام
صد جابیک نگاه گرفتار میشود	آینه شکسته دل پیش من می آید
کز اضطرار چو سیاه پاره شود	جدا ز روی تو آینه دل می آید
بان کرشمه کر شیرین بر سیدون آید	خیال نش لبان با نهد بسینه من
که برون می تو او و چو فانوس از کفر نورش	چو میرد زنده دل خود در تاریکی کورش
عالمی را دیدم انا فادان یوا خوش	باز شد چشمم از آن سببی مقدار خوش
همچو بند نیشکر دارم سر تابای هم	ما گرفتاران شدیم از اتحاد جانی هم
سگی افتاد می بنیم نه بال هر آهوی	نبا شد بی رقیبی عاشق آنکرم می روی

خوایم بسی بر من تنگ گریستن دل از غمین ای حاجی بودست این باد که نشسته بفرش امروز موقوفه جهان مهر و کاست در دیر محمد علی فرقی نیست سر گذشت شب بچران تو گفتم با شمع دل باخته عشقم گفتم غم و نوب را چشمه خاطر صبا و غریب مرا هر کس که شبی نشست بیتی از جاک بل نظر رخ یا می کنم تا کی کشی آزار بی طبل و سلم تا چند چو فالوس خیال ز بی هم فرماندانی از سر کوی تو ای هم	چون چشم بل برده بود یا گریستن هر بر یک گنجی از آن کی بودست دیدم ز جگر گوشه تا کی بودست هر دو بود و لیک را استند گر چشم دو تا بود نگاه آن قدر سوخت که از گفته پیشانم کرد تصدیق مکش همان من خانه کجا دارم دند از شکش و ام تنگ آمد ام بسیار بر و نه مانده اند سینه چمن ز رخسار دیوار می کنم سرگشته تنه ای در طلب خیل خشم گرد و بیل تو بیل و سپ و آدم فرماندانی تو آدم و ز دیگر
خود فروشی تا بلی ایامی از فتنه بیار رفعی و سر ایای ترا سیر می یار باید که پیش جوی هر که گیت این نیست با منی شمع از بزم وصل او گمر با من سخن از فرقت دلدار گویند از شادی بسیار باد لک می یار چند برادر قریب آید و از من گذرد انموده پیش این هرگز خبر از عشق نهایش هر گاه اشک من سوخته در در و دریا	آخر از موی سفید ز رخسار شرمی بدار داعی بجگر ما نذر جای تو مار گوید که این عهد و پیمانهای ما شمع سان آرنج بر رخسار توین بخت از هر که سخن بر سر یار گویند با من سخن وصل بیکار گویند چند عمر بر سر دل دشمن گذرد ز بس بر دم کانه ای غلط کردم خبردار از شب بجز این نیست که من می دارم

بسی

بسی

تا چنان جا
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی
تا صبح نیکی

۱۲۵

نول سوخته
ایم شای هم دار
نزد آنخت و نوبی

خوش آن ساعت که بنای بریدیدیم	جو میکرد و نظر سودی غیا میدیم
ترا ای مریو فانی شناسم	بنوعی که هستی ترا می شناسم
چگونه مشوم شاد از دمه تو	که من طالع خویش را می شناسم
گذشتم از سر و گفتم باز من این قدرت	کشید باز من گفت نام من این قدرت
کی غم عاشق ز سیر این و صحر بود	مشق تابا دوست نما دوست هر جا بود
ز گردن مرگ بنحو هم جیام میدیدم	فلک سیاه زینسان لطفها نمی دارد
آنچه دل ز بیم آن میبخت در دج بود	آه از نسا زنی گردن کنی ستم
چشمان من برویت مشتاقی چنانند	کز رشک یکدگر را دیدن نمیتوانند
دمی که در دودل خویش خمیش گیم	کنند باز بنوعی مگر که نتوان گفت
خوش بشی که تو سرم صد پایت نم	تو زدی بر سر من پای و گفتی کسیت
خوش آن زمان که گویان کنند غارت شر	مرا تو گیری و گویی که این امیر است
خوش آن شبی که در آغوش گیرت بود	بزیه پهلوی تو دست من بنوا بود
شرمند ز طعنه مردم برای من	خوبی تو بلای تو شد چه جای من
نعام از دست لیلی در بوی ناله کاری	سر خود گیر و بر معجزان سر کاران ناری
تیرت گذشت از تن همچون خیال ما	این خود گذشت و نکرد کن بحال ما
به بیدر آن شبی که فتنه بر من بجا از تو	نه در عشق میدانی نه قدر حسن آه از تو
استیده ام که ز غیا رنگدل شده	ز جور ما که می کرده نخل شده
بختم اگر تلافی غمهای سر کن	یک روز خوش بگردم عالمی سر
هر روز ز خاک ستر من گفت ای بیست	چون سرمه که در یکدگر باد فرود شد
طوفان گریه که مرا بی تو بر دمست	وصل از بصر لعل تلافی کند کس مست
ز خطرات اکل گردد جانقرای لعل ما را	ز خاصیت نیندازد و باری ای جان را

۵۰

۱۲۶

۱۲۶

۱۲۶

<p>فریاد ز جندین دل برورد بد نالایخی سوزد سخت غریبان مگر قسمت خوشش از جیب غفلت</p>	<p>در کوی تو هر جا که نهادم قدم میخ میال و بر پی قفسی نداشت بر کس با نیت شایر مگر آدمیت</p>
<p>دوشم که دیده نور شمع وصال داشت بناشت آن قدر که بیزخمش دست تا بداید به رشک دل پرورید بود سینه بر خنجر اوزان که شهادت</p>	<p>این غیرم ترسم بسخت که بر دانه نا داشت چشمش مرا کار داشت خیال داشت نقش شیرین که بر گدازد دل را داشت تا قصرت از در دانه بیا داشت</p>
<p>پی مراد دل از جای بر نمی خیزم این که گاهی دوسه ذوق لایعبط کم کن ای شایر از زانو فرو نش گفتگو تن آن رشک گل ایوست بر عجب بود تا توان شایر را شکیبایی که باز بوفای دوسه خوش مراد زه شایر بود حال مرغیت الم را که باید از جبین زدست بود الم رخسارم کوی و بزمین چه خورم حسرت بر دانه گلستان ای گل اشب ای به نفسان در بخواهید کن بگلشن که با این غمزه باری وطن گم تا کی ملامت مژه اشکبار من اکشت مرا قناعت که در چندی دیار فدای سندی خوش شوم که چندان</p>	<p>که بخت خفته سر از رکن این دارد آسمان تا چه بلابر سر مخزن آرد این سخنها آدمی را زود کافر میکند که طریقی این بخت بجا که پیش بود میکند فریاد سر خشت بالین منیزند که همین است جان آفت جان خواهد ز آشیان آید و در دام گرفتار شود چو بوشل از جای بنخیزم اگر صد بار بگذرد که گنج قفسی که مکنم با دل خسته خود و عده افغان دارم زیار نگاه مرغان جبین نهان من یکبار بهم نصیحت چشم سیاه خوش یا فتنه که عاشق مکر دای بر دانه من که زار تر ز غم دید و از حسرت بود</p>

۱۲۷

شایر

باز منم ازین کجاست
دشمنی منم ازین کجاست
باز منم ازین کجاست
دشمنی منم ازین کجاست

۱۳۸

خستیم بقیه ببرد خستیم زینجا پیر
زین عشق کجوه نین صفا کمال کردیم
آوردگی اهل و فامیش تو سهل است
زمن بغیر خیالی نمانده هست هنوز
بجری لکله شهادت و رسید و جانان
دل گفت یا عیسی دست جزین بود
نوعاشقی امروز دو چارم شد و موم
امروز شد از انی نماند چه شود باز
گفتم محرم محرم این خانه کد است
من این نیم که فکر تانی من کند
دل بآن دو دونه بندم که چون نیم
فتاد از زخم دل و هم همان
ز بهر بار شفا نیستم محرم
تو آن که از دل و دل و کس هست
منید اسم که دل از کد این مشهور است
چه بلای بر سر نازل ز شفا خیال
حال آن مرغ چه باشد که پس از گل نجا
گر مست و جفا دل و چنان این
آن میرونی که تو بر تو می
تا خست و شد و کمال مال میشود
چو ستار می دارم بر سر بالین بیا

نخست مهر دین باوید سرگردانت
تو خست کرده زنا و سستی تماشای
باید که دل بر او سوسال زده باشد
بخطا طرقت چو رسم از من اختر از کس
بزنمان کرده دم و رنگ سی سیه افغان
چاک که از برای گریبان بخت بدست
که داغ کیش و خست که گریبان سی شست
آن لطف که دیر و زبمال اگر سی شست
آهسته بمن گفت که بیگانه کد است
این چندای زیر لبی عند خواب است
بر چه وصل بدو زده و زمان برود
بسوز که چه هر که شست
شوم و چهار بهر که شست
این کید و روز لطف زبانی شست
رو بودند و شست خدا که سبک از میان کشد
که با وعدۀ دیدار بخشند و شست
غنچه دل بخش و خواب گستان بند
شست و نام که حوصله شست نامند
خود را و هم فرب که زود میکند
امروز را و شست که زود کند
اگر در دم ازین بهلو بآن بهلو گرداند

باین سخن نمیدانم چو خدای کرد دستور
 مرغی چو بهای دل نرسد به شگارت
 نیست بهر از یکدیگر چون شیشه است
 دلم از بدگانی تا به صده انگند تمام
 عباد و ان گریه خفته سازنی بار
 شهرت نمک و دوی عشقت و گرنه
 باین دوروزه حیاتم سرخای کسیست
 رشک کسی که فانیست چون من پیش دل
 و فانی شمع را زانم که شرب میکند شکر
 نشد فرصت که خندانانیت رسول گیم

دلم بخت و دیار باغ میشود
 نیست بهر از یکدیگر پیش او تنی باز من لی
 کار نمی نیست فروغ رخ عالم سوزش
 ببلطاهم نم زد بر سر مجنون ایلی
 من خود میگویی که باین تو خود انصاف
 رود و گاهی که از قیمت نه پسند
 مشک و دماغی اتفاق می کشم
 آنگاه چو به دل نقش با چو خوش کنم
 بخت میداد نظاره دیدار من
 غافل ز پیش خدای ز کوشش دیم واع
 به گانم مرغ از بهر است که خواهد

که گرجای دوچار خود شود بدنام مگر
 شکرانه این صید بی کن نفسی چند
 سر بر آید یکجا است لی خالی گیم
 حکایت گوید عماره انسانی سخن خند
 باش خند که دلم بوی دفا بر دارد
 زبان گویند توان نیست که جانانه اندازد
 که گرجای ابد باشد او دفا کند
 می برم نام و صالت بر دانه نم زند
 چراغ چشمه راه تربت پروانه سپهر
 که دایم محو می من دل ابد آید

که بر صید فانی گل آستان استند
 میروم تا گریه بر تربت مجنون کنم
 این چراغ نیست که از خون من ساخته است
 عاشق این بخت ندارد زخمی ساخته اند
 یک خیمه لباس همه یک جان از این قدر
 قربان سزاوار کن سوی من اند
 این تقرب که گویم باهوش من
 پیش ازین نتوان نشان بجز بخت
 سخنانی در این که می شنیدی مندم
 دل از اضطراب بهمانجا که شدم
 عذر آن طوطی که سوزد و جگر گرم

چون لب از قفسه اظهار داشت

این چه انصافست اعی کنتهای مرا
خدا هم هزار دل که کی را جور دکنه
بهر جانی نتوان داد و از آن کشته نیم
آبر و در نظر شکوه و ملیح نماند
اشتب زیار رخصت می گرفته ام
عجب بناح زبونت این فداکار
مردمی موقوف به شمای می نظر
تو محبوه چون در آجل از سر بر هم
ای غم روا که خاطر اسهل گرفته
ای کاش که گمان خدایا بهی
و حیرتم که آینه نهادی نیت زلف
خوشید راحی از تو سهایی ازنا
تقسیم چنین شدت از تو ذلیل
کامی ندیدم از شب و صلت که در اتم
لاقین مجلس نیم یک از برای چشم خرم
شهای بجز را که رانده بیم زنده ایم
دوریم بصورت ز تو نزدیک معنی
ایسر عشق گرفتار بند تقدیرم
گهی بروی تو گاهی بسوی گل غم
چرا در آتش سوزان بنه خفته مرا

زبان گویگر تمناش کردم

مکنه راضی از لکها و زیر لکها می نمودم
بناح و بدش از آن بهتری هم
که با مان تو در روزگار آیدیم
بسکه نزدیکش بروم و باز آوردم
دستور عاجزانگی ای گرفته ام
که مفت هم بخردند هر کجا بروم
بیموت لاقین پنهان نگاشی ستم
همه جا کند منادی ز تو احتراز کردن
ما از تو زنجیرم که میریزد شانه
تا کوی گل گرفته با طرب و دمی
فراید میکند که خوشید ای کستی
جمشید و شنی از تو گردانی ازنا
بیگانه ای از تو آشنایی ازنا
چشمه بجانم تو چشمی بسوی صلح
شاخ خشک زور کار است بستان ترا
مار است جانی خرد این گمان نبود
ماند و مصحح که زبیر فاصلا دار
چو شیر از دوطرف میکنند زنجیرم
کنه مقابل کس چون کتاب را تنها
بدست همچو تو کار فرزندم ترا

۱۳۰

عجب

عجب
چون لب از قفسه اظهار داشت

شسته

عجب
چون لب از قفسه اظهار داشت

وقت مردن من قاتل هست آید مرا

ز قلم بنده سخن میکند

یک جور دانا هزار دلیل آوردند

آن بر حرم خواهی گفت از بهر خدا قاصد

دست من گیر که این دست بهشت کن

زبان دل من هیچ گونه خالی نیست

باغ میروم میجوید میسر زدم

با هر که حرف دوستی اظهار میکنم

تا من دست بردن آمد و شب بیدار کند

یک نفس شدنی دشت لعل گل زویر

مرا لطف زد و مرا آوازه داد که دیدم

بیان نقش و گرد رخ و رنگ ترا

دور از چشم و خنشاید دل ایستان

مانی چو لغش آن بیت بهشت میکند

بچون جرس دوری یار یگانم

خیمه خاورد و دلم ز خیمه باهر بود گشت

آن بخت ندایم که هم هر دو باشیم

آن بان نهان یار پس در کام از دست

دارم دلی که دارد و هر ذره اش هرا

فتنه بازار می چشمش دشت چیده نم

بسکه در سر موسی می تو دار دیده

آخر هر آرزوی دل بهشت آید مرا

که گوئی مرا دیگری کشته است

یارب که دل را با کسی گفته دان مبار

که گاهی ای غایب گانه من چشم آلودم

سالها و غم بجران تو بر سر زده ام

که نام شگل این شیشه بر زمین دشت

که او شگفتن نگذاشت تو هر آید

خواهیده دشمن هست که بیدار میکنم

طوری به پیش گرفته هست خداوند کند

مصرع مال از من بود که طبل دو بر د

دلی بعد از زمانی یاد خواهد کرد دیدم

شراب و غن گل شیرین رنگ ترا

می نماید تر کش بر تیر ز گدازان مرا

چون میرسد بسا بعد او دست میکند

فریاد خیزد از در و دیوار خانه ام

من آسایش دردی که از زبان او عا

ما و سر را می تو تو آس و دگر

نیست چنینی در میان صندل و طرب

چون خرقه گدایان هر چه در د

گفته است خوب از برای روز محشر منم

بشت موسی من هر دو می تو دار دیده

شیرین

میجوید میسر زدم
با هر که حرف دوستی اظهار میکنم
تا من دست بردن آمد و شب بیدار کند

۱۳۱

نوکت هنر

شکری تو
میرا کمال
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا
بهره بیا

نحوه کسر و اداء از این است

در خانه شکسته گیر و کسی قرار
خود پس از این با اسیران دل جان
چند که غیر جاد زده آن شکر ماند
از گوشت میبرد و در فدا غیرت عشق
رحم می آید و در میل آن بوستان
از امانل صادق دنیا لایق نیست
چون زمان است تو در گذر و نیکو بیند
عرق شسته زیندم رخ کوی ترا
سخت میخوابم که در غوغای گشت ترا
ما از توبه آید بصورت بخت

اگر تو دامن خود را بدست مانده
خود مگر از در انصاف درانی ورده
قرآن پاس غلط کرده خود میدارند
جواب سخن من بگینه چه غوغای داد
ما را شب وصل چه حال که تو از ناز
از غیرت رکابت از دیده خون را
چشم شمع تو چو بختن ترکان گردد
تا بوسه بمن ز لب لستان رسید
جای خیم روی که دل بد گمان ما
آنکه منع من محمود ز صبا میگرد
دل پیش تو شکل سر داده شسته باشد

ترسم که رفته رفته غم از دل شود
نگاهی بلند عمری گر کند بسیار میدانند
درد روزی می گمان بجایه بزم طرب دل
اگر چه زندگانی تیر و شوارت میدارم
کز آنکه گشای گل فریاد خوانست کرد
چند روزی آمد دیار آن خود را دید و رفت
این چه اقبال بلند است که میا دارد
زمن مرج که میخوابم آب روی ترا
هر قدر افشوده دل ایفشادم ترا
چون فاصله بیت بونامه را

ز دست ما گرفت کس گریان را
خند بپوشی حریف دل خود کاغذ نوشت
در نیک سرودین باغ با ناله نوشت
ستاره که ترا بای در نگار گشت
تا بند قبا از گشای صبح دیدست
اما چه می توان کرد بای تو در میان
و در جهان فتنه بهم دست گیر بای تو
چانه برباید و لب من بجان رسید
تا با بگشتن تو بعد جانیست
لب میگویند ترا کاش تانها میکرد
ما را چه کند آنکه ترا داشته باشد

در خانه شکسته

تجارت
محو

صفت
ناراضی

۱۳۳

معین
فردین
فردین
فردین

ای قاصد اگر نامه ز دلدار نیاید
نه فوق بودن منی روی بزرگ دیدن
مرا خود نیست یار ای سواد آخر چو بگری
چه عجب اگر نسوزد دل کس را در دهم
دین بهار نشد فرصت آن قدر مارا
در بزم او مجال نشستن نیست
ایکه شود خوشتر از ییلاکیت بهنگامه است
از ره خمیر و دلو فای کسی پیرس
کنی در نظرم جلو و بجا ای سرور
بچشم آنکه ز بجران لای دل تلکست
با آنکه صرف شد همه عمرم در انتظار
مرا خود نشستی اما یاد من بسیار خواهی کرد
هر که خواهد که ز کوی نور و دین من
بانو گرد عوی خونم بخواه انجامد
افصاف تو ای محنت بجران بخت
که درین روی بماند نامم صید
ز غیر میکشم از دست کسی صید
پس از عمری که با هم خود و سنا میگذر
دلیل خورشید خندان بهر عشق تباران
صیاد با ناسی ستم نازه کرده است
هر روز حیاتم شب صد گونه الهام بود

دایم

۱۳۵

از بهر تلی ز زبان منغنی و شبت
چو خنده بر لبم سیده را مانم
اگر چه بدگناه من کسی بودی و الی
خسیده ام بجای کسی سیدم
که بجز ترا بهل کفیر میسار
چون کس ایستاده کشیدیم جام را
از خدا خلت برای سفاک است
این دل که آشنای قدیم جفاست
من مگر خوبی اندامم بدیم جیت
شبی روز رساندن بهر از غلکست
اگر نیم هنوز که چشمم بر او گشیت
نشیند چون ز غلگه در تویی بر بناگوش
اضطرارش بگذارد که قدم بردارد
نیست ممکن که برای تو صد یار بود
هر چند که آشنای تا تاب تو دارد
ناله بی رفتن محمل جرس میسازد
تخلی که ز معشوق خورشید توان کرد
بهاش از عروسین بطش باز میگذرد
که کل کسار راه از بهر میل باز میگذرد
مرعی که شکسته شد آزاد میکند
این عمر نبود وقت آرام عدم بود

امسوس که شد یه بخیر و محال بان	سوی که که کردنش از دور هم بود
از آن رنگی که شیرین صحبت نیست	که خون کوکب آن جز بوی شیر می آید
برابر و در دست چین لبران را	که از تیغ بی قبضه کاری نیاید
ترانه هر چه که گوشه نظر باشد	قیه کیست که از من عزیز باشد
بر افتادن روان غلظت لب من چنین باشد	که فدا تر از چون شمع جان روشن باشد
تیغ بر رخ گلنده برد از بابل	همکست گل غمزه آید بدامش
که طالع می گر که من میا چون چشم	همسایه ای هم وفا نه را فیده ایم
روز وصل تو که کنم خود را	نوب دولت رسیده را مانم
از نظر زود عده یافت می یو فاک تو	می آئی آن مان که نیائی بکار من
بعد مرگ افتاب من خیزان مهوی که تو	استخوانم چون پرا فاده آید سوی تو
مرا بس باشد از احسان چون چشمی بیا	که تا اتم را و انتظار سر و بالاس
عشق من کرد ترا شه خوش تو مرا	هر دو در سوا می هم از چه تو تنها بختی
هر کس نظر کند به تو عاشق گمان کنی	بی آنکه یکدیش به جفا امتحان کنی
از سیر ریاض می تو چه دل و اکده	به چشم من قطره تماشا کند کسی
گیرم که رود قاصد من سوی باریش	با او که دهد نامه و پیغام که گوید
از شرم ابروان من بر بلال عید	خود را چنان نمود که کس ندید
چه شود و اینکه عتاب تو خنده آلودست	که زهر کار گریست از چه در فکر باشد
از شک که سوزم که پنهان کنی	و هیچ دلی نیست که جایی تو نباشد
طرفه نالاست که عاشق شیخ چران	خواب ناکردن من خوابی نشان
خوش حال آنکه دید ترا و سپرد جان	اگر نشد که چه کردم و صابا جیت
هر کس که دید نشسته مرا گفت این کیست	که زهر آرزوی دل از جان گذشته است

۱۳۵

عاصی

دانه صوفی

موسیقی نوازی

فرمانده

فریاد از آن محط که در دلیلم نشخ	پرسد ز من قوت کفایت
لب گزندی من از نفوق نهادم و چون	بی تو کیفیت این ابد و نه آن که چه کرد
چو می بینم کسی از کوی او نشاد می آید	فری که تو اول خورده بودم یا دی گید
چو عزیز و خواب نیاز بدید و غمی صدیم	همان چشم بالیدن کند تا شکر و سویم
چه حیاست اینکه گاهی اگر در حال پر	هنر رنگ گردی بعد انفعال پس
نه از راست اگر در پیش پندار کرد	سخن را دل خیزد که آن لبها را کرد
در حضور و غایب من این همه شام است	ای بقران تو من این لطف بی شک است
جلوه زلف شاهمی بر دل مید و را	ینی بجا بود کسی مرغ شب پریده را
از هم افراق خود چنانی که چشد	خون نمی ستین فشان که چشد
ای غافل از آنکه تیغ جو تو چه کرد	خاکم فشان را چه دانی که چشد
من و شوخی که سبیلای من در صفت خنجر	شکایت شکساز و زبانه را و از امان
تا از رخ چین کرده میر آینه گشت	و آنکه اید می نو آنجان بجا موشی مرا
نزدی می زده حال اطاعت که از بود	صد باره ز رویم لب پریده را
بنمون طبعی و شمشیر شک مید اند	که در راه تو فرادید پر و پرت
نیکم شکر که چنان تیغ شکابی که بزم	شوق در طلب از دهن کین است
عشق را بر سزای من آید و چو بند	کین طبعیت که شهور برین قدم
زوی جیت زبانی کین عنان سند	که نیکم کشته تا ز او صیبت است
بی طراوت و جو بگ بفری شبنم است	گوشت دلمان چو گلی که شک آلود است
دائم که جو مرکب دیده سیه ام	میدان تر گزاری که باغ بیش نیست
چون شکر آن کین که بریدین شوق	جو تو جو لطف خدا که نمی شود
دلی دارم که آغوش من بخرم و بدارم	نکست که بود و خیال نه خیزد و خیزد

نیکم شکر که چنان تیغ شکابی که بزم
عشق را بر سزای من آید و چو بند
زوی جیت زبانی کین عنان سند
بی طراوت و جو بگ بفری شبنم است
دائم که جو مرکب دیده سیه ام
چون شکر آن کین که بریدین شوق
دلی دارم که آغوش من بخرم و بدارم

چونم که تو بقصد خیار دل آید	اجل ستم ابل و غار دل آید
حاشا که در بساط امان و جو بود	ذوقی که غم غنچه قسم درو بود
چنان تشنه لبی مانم که آبی	ز جوی تیغ تو آوند و گلو نرو
چون کند ترک بر زلف تو که خون دلم	شانه دما چاشنی درین دندان افتا
با صد کشته آن بت بدست میرد	خود میکند خرام و خود را دست میرد
آنجا که بروی تو نمایا مال را	چون ناخن گرفته نیز زمین گفته
مردم رشاک حبس کنم که جام می	لب بر لبش گذارد و فالتی کند
بر غصه تنیت ساد و تر از عضو و گر بود	موی که بر اندام تو دیدیم کم بود
چو عاشقان بقیامت نشان یارینند	ترا نشان بر انگشت زینهار ویند
خران رسید و زبوی بهار زفته هنوز	فخیر پای جنون در دماغ دل دارم
برغم غیر چنان کشته سهرابان بهن	که حرف قتل من آورد و میبایان
زود از بر چنین گلاو و بر مخیر	باقی نماند و فتنی زود و جرسیند
تنها بدیده توان او و گریه داد	چون بر می توان بهر حضار بستن
عشق تو بر دواز دل من مهر بر که بود	این که تو مهر اکنون گناه است
بدشوازی از و قطع نظر کردم ولی برگه	بخطا می رسید بی اختیارم گریه می آید
جدائی از تو بنا کام در او اعل عشق	چنان بود که بخت کسی جوان میرد
بغیر از اینکه بر تیغ تو غافلیم بکشته	و گر دوست تو پیدا و گر چه می آید
سرتا قدمم زفته بتاراج نهک	از چشمم و دلم نهک و همین اشکی و آب
از رویب باغبان غافل شوم علی سب	پیش ازین من بدم درین باغ آشیانی
بهر جانم من من ال کف داد و دارد	بنگ نقش پا بر هر قدم فدا و دارد
من آن صیدم که خون ریشین و فتن منم	مرد و گریش صیادم کسی نامم باقی را

۱۳۷

طالع زیدی
عبدی سیستان

طالع زیدی

بهر ظاهر
طالع طالع
طالع طالع

از جوهر وادو خایان وادمن بر گزنده

بشیرت بخوار کامیاب شده

نمیدهم بنگر غصبت نظاره یار

باین نازک مزاجی تا کی هر جانی پاره

کراوسیله گل جینی بختا کسبم

نیامدی که مبادا بهیرم از نشادی

وکان گل کشاید چون نقاب بر چهره گیر

گر بی تو بزم عیش ساغر زده ام

چون دستیده سوی داده اند ست بجا

شب از میان اسیران افغان بر خفا

عشق آغوشان بختی

مرگ چو منی اگر چه بهلست

باکم خنجرش میستوان خشت

بطفله خدمت پیری نکردم

بر جگر تشنگی خضر و لعل میوزد

غالبام در سخت خطه مرا

دیدم چه بر سر آمد فریاد از خسته و

مرنج از من اگر در بزم صلاحت کلفتم

خفته بودی که لب بوسیدم

ما را از خاک کوریش بر چمنیست بر تن

نیافتم که کشته شده در کی بند

مجلسی از وی
حسب

باز از تو بگریز

تو بگریزانی
فدای این غمگینی

۱۳۸

دست ما وادمن بر کس که در نگر است

دلگیر بسته بگل غنایب آینه

درین زمانه بچشم خود اعتمادی نیست

بسان بهتر که چون عینک بچشم بمانی پاره

کسی که محرم او نیست شای من نیست

بیا که مرگ بر از انتظار میاشد

گرد در کار و افتد چو دستی بر کمر گیر

صده غوطه بخوان دیده تر ز دودم

دستی که ز جبران تو بر مرزده ام

گر خطری بی بیچاره از میان بر خفا

که ترا آورد و بجانم

گنجایش لب گزیدنی دشت

اینست بلا که کم نگاه دست

بی پیری خدمت طفل صبر دست

که ز حشر تنه بی هم آبی چشید

در نه خواب این قدر نینداید

در خاندان کسری این محل وادشاه

سرت گرد و چه پنهان تو اندک غیری دارم

قند زوی جی بلا شیرین

آن همز شتاب دیده صد جاک گمان

که او من بکشیدن کشید و آخر

نکته
مجلسی از وی
حسب

دوش که بجان او در دل نگم نبود
 آنی که بر اید دل مرا از دل جاکم
 دوق جان بازی اگر اینست تخم ترا
 بتو چون سدم یعنی که ز تو خوفش
 بیا و قاسمی در پای سدی گریه سر کردم
 در لاک نیت باکم غم آن کند بلا کم
 من محبت دور کرد و دمی مغرور و دل
 خاطر مرا از پریشانی فرخادم خست
 همان شکی که از وی بر خیل آتش کشان
 بلوغ مشهور و از این قسم دیدم
 هرگز گو که کعبه ز تجا ز خوشترست
 یارب چه بلا نیست که دهنده خیران
 هرگاه که از مملوین میل تو پیش است
 از خاک گشتن گمان تو هر گل که میشد
 خوننا بهرست یکدم از زهره گل
 عرفی بحال ترع سیدی و بهرست
 رفت آن آفت دین از بر لایم و شون
 لب بدندانست مدبر ترخ و دروچ
 اگر قدرم اینک بهرستم دهنی طاعت
 یک سجده ستانه و صد سال عبادت
 عشق میگویم و دیگر میزار

چون جویس بی زبان سچ صلی شد
 ابری شود و گریه کند بر سر خاکم
 در میان جان و جادو جان تیر ترا
 ز دل نگار مالک هزار جانشسته
 جو فرنگان برگ برش آت آبیده کردم
 که بمیرم و بجام و گران گذارم و را
 ای محبت خاک بر سر آتش ترا
 بسکه می بیند مردم در میان دمی ترا
 اکنون در پای آتش کشید بر گشتان را
 که آتشی که مرا سوخت خویش را بهر سوخت
 هر جا که هست جلوه جانانه خوشترست
 دشنام طعالت و شکنجه حرامت
 اول نیک سینه بپاش که درش است
 معلوم میشود که دل پاره کسی است
 بنیم که خدای کسی بند و نوا همت
 شرمت نیامد از دل میداد دست
 تا بنیم که چهار بر سر ایان رفت است
 گفته امی نشین گویا که این بجا است
 قبول کردن رفتن نه شرط انصافست
 فهمیدن این سکه موقوف و در جاست
 طفل ناو نام و اول سببت

خادم عادل
 دوستی سبب
 سبب و سبب

سبب
 سبب
 سبب
 سبب

۱۳۹

سبب
 سبب
 سبب
 سبب

گمان بیک تو چون بگذری جهان گزینست
 شتر سار جیت عشقم که در سنگ شام
 میردی با غیر و میگویی بیای غنی تو هم
 روم در گوشه تنهادریم خون خود در
 بر لوح فرام بنویسد پس از مرگ
 رفته تسلیم این است که در درخت
 اگر ز کاوش مغروران و دلم غول شده
 بلغم چگونه زین غم دلم آرمیده باشد
 چشمم ز بهر خویش دم منقوع نشود
 بماند زدم سازم ملت از آن ستم

۱۳۰

بعد مردن برای یاد بجای خاکم
 نه ز مهر آه همه سرالین دم منقوع
 و همین خویشم بوسه و لب خود بکند
 چنان از زندگی امروزدور از یاد بگیرم
 بیای عشق سوا می جهانم که گنجینه
 چون فرام ناز و دخته از خون لبانم
 بگفته گنجی می کشند بر دارم

خوش آن ساعت که میرفتی محبت میسر
 تو بهر عمر عشق من بودی که هر سو
 فی صبر منی قرار دهنده امید وصل یار
 غول شد دل خنک تو آن روز تو در شد

بیا جان

بزار شمع بکشد و آتش بکشد
 اضطراب جان سپردن باغ دیدار نیست
 لطف فرمودی بروگین باغی از قناریست
 صبا و اقدار درون شناسی دست من گیرد
 کای وای ز محرومی دیدار و در گشت
 زین صدمت بدامانش و دامن کش
 خوشتر که بهر سر سباب گریه از روشن
 که لبی چنان بگریم چو بوی گزیده باشد
 حرمم که من بمیرم و غم بدرد شود
 که ناله و گریه بدل آتش کاست

که نشانه مصیبت ز دهگان بهر خویش
 حیفت آید که گذاری بدلم حشر خویش
 چون در آینه سیند بتان صورت بخون
 که گردانم که فدا زنده خودم بودیم سیر
 نصیحتها می بیدار نشیند آن روزم
 ای وای اگر بشکوه شود آشنایم

که از نکر در آن قتل زانو دارم
 قنار از تو میبارید حشر می بکشد آن
 سرخون چکان فدا دلم می کشد
 چون من کسی بخار دلم در گمان نیست
 آن نیز زنده رفته به بلوی گشت

دور از انصاف است بر آستان شین
 هر چند غیر از آن محبت نماند برت
 اگر کسی که بر تنج بریت نگاه کرد
 خوش آن کسی که گماندش ز دوست پیام
 خاموش نشین ای دل گشته که این بود
 پیش ازین باب غیر عشق ندارم عهد
 بچه اندیشه ام در خاطر ناخادوسی
 تشنگی از سر یافته دست بردارد
 ز مردم یاری پر شد که حال کیست این
 و این مهربانیهای قاصد چو کوی
 حسرت نیست که با او را چندان
 ز عاشقی نگذارم جدا شود مشوق
 تا بلی آن سیه فاز و عده خاموش کند
 دوش از آن شوخ جفا بدست خود نایم
 بانه دست بر سر دیوانگی دلم
 فتنه و چشم غبار است چه باید کرد
 شوخ بخت ترا بخت پرستیها از آن
 بی تو هر که تماشای گلستان کردم
 شود بخیر شد و زان می آن شب بلند
 حیف این است که جان غیر جان تو
 پیش میاید من از بهر خدا صانع شود

مشت خاشاک لبی محنت فرا هم کرده اند
 ما را امید باز این مکان نیست
 زبان پیشتر گفته شده در خنجر
 ده قرار که بر قاصد است و نکرده
 از دست کسی نیست که زبانه توان کرد
 سینه بر خفا دل خوش شده را دور انداز
 چه بخاطر گذر نام که قفا زبانه
 بهر زمین که بر فتنه آسمان بدست
 که عمر در محبت است و کار آخر سید پنج
 مسازانیش خود حرفی که میگذرد زبانش را
 در قفس دشت که را چون از یاد در رفت
 نظام کار جهان که بدست من باشد
 یا کند فکری بجای را یا فراموش کند
 دل کشیده که یار است چه بیاید کرد
 تا آخر بیاید پیوسته چه شود
 اگر دیش لیل و نهار است که من بیاوم
 که چون تنگ نیلانیست تا یکدیگر بیاوم
 بجو گل دامن خود پزگریبان کردم
 ناله از آن من از ترس تنه بان کردم
 کاش در روز وصال تو خدا میکردم
 یک پریدن تا سر دیوار میخوابدم

کاشک بیاورم

کاشک بیاورم

کاشک بیاورم

یار از کله جور پشیمان کردم	من بیدر لغتو ای وختی
که او کم می شنید از ناز و دل بسیار گفتم	چه بیدر دانه مشبیه دل یاری لغت
که تو سیاهی من بود بقعا که همچو سیاه	از بی او روان شدم دست زود من مثل
که خفا طبع من کسی بام کند	آشنا و نه بیگانه خیریدانم
که بعد ازین بود ایام امیدین تو	ولا محالت مگر ترا بشارت باد
خوبان بیدار باواری که با من کرده	میرم دوزخ دلاغم رحم می آید که تو
گر بقدر خواب غفلت بایدم بیدار بود	تا قیامت هم نیایم فرصت خوابم
نگاه در حسرت دیش گریبان یار میسازد	چشمست ای که گاهی سکنایم بی طالب
ز پیش دیده ام غایت شستی چشم و کارم	پس از عمر یک شب در خواب پهلوی تو جانم
که خود را بینم که او را نمیدانم و چون اکرم	از ان ملاش و دنیا نه میخوانم درونم
آنقدر صبر کار کرد و پشیمان کردم	آنقدر حمت عام تو در آخرش
آه این آرزوست مکرده ایم	واری بس که غیر از اینی تو جانم
برنگ دانه میزد بر قفل کلید خفا	خویشست منیش از شایسته ناسیجا
جمع کن خاطر و چون دخن این شیر را	از خود ای خیر اکنون که شدی پیر برآ
از تیر پیر من خویش جو بقدر برآ	خود نایست که نشن نباشی که هست
که تا باشد بال خن من گردن خنم	ربانی داده بر پشته پیچیده صیادم
بتلاش کفنی آمده عیانی چسبند	از بیابان عدم تا سر بازار وجود
جور صد خونا بر آتش تا کبابم کرده است	سیل نادرست از پانا خرا بر کرده است
سنگی چو سیون بره و نشان داد	فریاد بهر گشت بجان یار عشق
جسای از دین یار باز نشننگی پروان	دران وزی آمده و من از بندگی پروان
آهسته باش تا زل شیشنها هم	پاده هر یک محفل دلهما شمرده نه

باز می آید

کوه سحرانی

باز می آید

۱۳۲

باز می آید

باز می آید

باز می آید

باز می آید

باز می آید

باز می آید

حسن شهرت عشق بر آتی قضا میکند
 مبی بیچ قباب قناد زلف چو نیرین
 شور می شود از خواب بیدار دیده کشویم
 چرخ فانوس خیال عالمی چیران درو
 نمی شوم گستاخ بر که مهر بانی میکند
 عجب برین و غرور تو شد آشنایم
 یار از بار قیام بسی گفتگو کنم
 تا بعد از آن که صبر کجا قرار کو

بر شیشه دلم افکن سنگ امتحان
 ای کاش خاک را بگذرد دست بود
 ستم بریده دلی دیدم در غم مردم
 عمری گذشت در او سلامی باقی نهم
 تا عمره خونریز تو غار تگر جانست
 جو بیخ شوم از دیدن تو رنگم
 عشق آن چاک که در پیر من سرف
 چو مرگ شد یقینت لطف ما کوی کوی نهند
 بسا بی شمع خود شاید که من همان آشنم
 بعد از این در عوض اشک دل آید بیرون
 مهره نشستی یا آب سر تر بهستم
 برو که نبره خطه تو گران می آید
 ماندا از حجاب حسن تو در سینه آه ما

جرم مشوق و گناه عاشق بچاره نیست
 مگر دست قضا از دید در بکار می بریش
 دیدیم که باقی ست شب فتنه نمودیم
 مردمان چون صورت پر و اندک گردان
 او بس که لطفی از بسیار دانی میکند

رسم نوی است گفت شاه و گلدنهم
 تا در میان تقصیر احوال او کنم
 و مدد وصل که در وقت انتظار کو

آن عضو نیست دل که توان لب بچنگ
 تا رخ بجام دل کعب باش سودی
 که تندخو دستگردین دیار یکی ست
 شرمندۀ دلم که چهار خیال داشت
 چشم را جل از دور رحمت نگران ست
 که در میان تو و دل چه راز میگذرد
 پرده بود که از کار زینجا برداشت
 مرغی مریخی را هر چه در دل از تو باشد
 زبال خورشیدی بپا نهستی بر من کش
 آب حجلان که شود از دجله گل آید بیرون
 با تو غنیمت بود یک دوسه گاهی دیگر
 این بهار است که دلبوی خزان می آید
 چون مرد و مک بیدار گرد شد نگاه ما

مراد از آن شاعر

محبوبان
 علی بن ابی طالب

عبد القادر

غیر از این

۱۳۳

فیاض علوانی

افزون

فیاض علوانی

کوشن کز نور دیده اش چشم زلیخا را	غنی ز رخسار ویر کفان بر آفتابان
چشم در راه تو دارد و در و دیوار را	حلقه در بگر رخنه دیوار همین
شرمده ام ز عمر که آمد و سو مرا	کس وقت نزع بر سرم از یکسی نبود
ز بیم آنکه نگوندا توان بین ست	منی کند بین نا توان محک آن شوخ
یعنی دلم ز دست تو ای نازنین بخت	چون است این همیشه جبینم ز بین ست
تج را اگر بدی آب خوش است	بماکی نشسته خونم با بخت
عالمی را اضطراب نفس این بخت	ما شقان جانشین مرگان چشم آفت
خوب اگر بسته شود گوهر ست	آب بود معنی روشن آغوش
که حسن ملک خان یار در بخت	کند بر قدم فریاد غمخال
در هر غماز دست برالوجه میسند	ز اید اگر ز کرده پشیمان گشته است
هنوز آب از غم یوسف بخش چاه می آید	بسی مشکل بود دل کندن از غولان لغت
عمل گفت که خس کم جهان با	بر داشت جلیل آشیان را
ما بزر ناتوانی زنده ایم	جان طلب از ضعف توانم سید
دام هرنگ زمین بود گرفتار شدم	حسن نبوی بخاطر سیر مرا کرد اسیر
کنی که جانب من با درازان نیر بودم	ز شوخی پشت بر من کوه بدو نمی آرم
میکنند خاک برای همه کس باغالی	عزت شاه و گمازیر زمین بخت
لبودی غله بر ما فرو سلیمان	چرا می کشیدم بجرم اگر دمایزد
بگرد خورشید چراغ ابید قمر را	نظر بدی که شد شاکه میگرد
که می باله بخود این و چون کازیرینا	نگرد و قطع هرگز با و عشق از ویدنا
سخت جانها حساب میگرد	کدامان میت بی در دستن
مرست غم مرا یکجس بجای شوی	ترا چه غم که ترا کسی بجای من ست

۱۳۴

خانم غنیمت

عبدالله

ترا در دیده جاگردم که از دم سنان با	نرا نسیم که استجا هم میان مردمان با
بر تو نیکنی و بهر کس دل هم	چون بینم مراغ تو سر میدهر
غبی بهین که شمره ناز و خرامیت	بسیار نیو باست تیان اگر نامیت
برده خوشتر نغانی نیاز بر سر شمس	تو یکس و غریب تر که می پرسد
چون شمره صیدی هم گریان بگلشت چمن	نهادم دی بر دی گل و از خوشنقش
بزرگم کن شد بدو گران شیر می شرم	که در روز جزا خواهند خواند شیرین
بگر که جان بهر حیات با گرفت	از کج کشته قاتل با شمر ساریت
منادی میکند امر و زنا بر سر نفس	که بی ایمان سپرد هر که ایمان و گم کرد
شید زاننده در عاشق و در محبت	چهره تمام شود کاروان مایاید
ز در و ما اگر که به عجب نبود	غرض حسن تر از تو بخبر دارو
عشق پیش از آن بگشت بهر درن نگذاشت	شادم از آنیکه مراد دست بدین نگذاشت
پهلوی جز بر زمین هم از یکدیگر گفت	گویا نمک صورت مجنون کشیده اند
نمیدانم ز من گریه طلب صیانت صاحب	دل از من دیده از من شیرین کن کار و زار
غبارم کن خدا یا در کمان گند و لاد	بود و هر کشتان و زنی مرا از خاک ببارد
بیزیران نظر حسن تو با ماه سنجیدم	میان این آن فرق از زمین آسمان میم
گر دست شوم بغزوی ختم کن	آخر چیست داسیه بر تشنه قد است
این خواری از تو یکیشم ای دل خون	دنه مرا بدوستی او چه کار بود
من که ز تو دید آمدن من جنبه شوم	آه آن مان که بر سر من چرخ سپید
دانه ام که بر سر خشم و هجاء	گر یکیشی که از تو مشاییت نیکنم
از دست جفای تو اگر گریزم	دور از تو که جو خاک بر سر زیم
بر خاک رو که افتم ز شرم	بر گردم که گردم از بزم

مرا با پند شاه و شاهی
تغافل از بی خبری

تغافل
چون بگریه غریب تر است

غافل نظری
بچه غافل
۱۳۵

یونانی و یونانی

فرمانی بهر دست

فکر بیک فنونی

بیا

بها

مردی بیک مرد
فروغی می‌گوید

۱۳۴

ج

مردم از خود سخن می‌گویند و سخن
گفته و از قول آنده من می‌گویم
سأله از گریه آمد رفت چو می‌خیزد
عالم زانسی و زانسان با برست
خوایان هزار سنگ جبار و زلفند
دم عیسی شد در سوا لی عجا کزین
رتبه حسن بدست چه حاجت بقا
شربت وصل کنی سخن از خون کلیم
در نه صبا با هر چه بخورد دست کشد
غمهای مرده و در دل از نذر کرده
ترا چه جرم که حکم و حسن این است
تا لهای زوگفتار آن غم و اندک است
میدر و بر دم گریبان نصیبی این نشان
تا شکرگان تماشا دیده بر چه چیده بود
شید رسم دیداری شوم که بعد از مرگ
فریب سخی نصیبی مخور که کعبه وصل
مسکین نصیبی در حق جان بیادینا لیم
خوشی را بر زو که مرگان شکلیشان هم
جان فدای جذبه جیسی که بر سر نگویم
ای وی ترا ترجمه درین مصحف
یک نقطه سهو در همه روی تویت

این نه نصیبیت که گوی و در فکر خد کنی
که دلش باز باز که خرسند کنی
سخنی با زلف با جگر می‌اندازد من هنوز
شدند لب خاک و مین از تو اوست
این شیشه شکسته هنوز از دوا نیست
درد آن شمع که در خلوت میریزد
به رخ تنگی که مرده کو تا هاست
به یکس با خبری از دل جان نیست
که خود همه ذوق طلب است حرمت
گویا شب زراق تو در زیارت است
که دعدهای تو از صدیکی و فاشد
در نه این یک مشت به مقصود صیاد نمود
سأله دوستی که در دلمان تنگ نام بود
چون رخ رفتی گویی این بجا خوابی نموده
طییب بر سر بالین بسته می‌آید
به نوازی با پی شکسته می‌آید
کاش شب چراغ زندگی باز از بالین میرود
آن قدر خیمه که دل میخواست و نخو نمود
موکشان نظاره آمد جان خیرش آورد
وز حال و خطت یافته زمین مصحف
گویا بنحو مصحف است این مصحف

والا مذرت چنان خواهم که هیچ از من نماند
تا کی از خون تو دل را بر چاه دارو
ملاحت تو گواه است و شوخ من
فلک امشب کلام زنده در چشم کرده
صد کعبه غلیل که بنا کن
دیرست که ازینده آدمی مید
هر چند که بی تو دیده را دوام
روز خوش چون برارم با یک ناکم
پنهان توان داشت ماه و شین
ندیده قطره خون از جگر آورده
را می شد با من بعد خون جگر که باز
ای فدای جان من اکنون غم من
اوست من از بیم منامی گریزان هست
بنوازل ایری و شانی بود
از شکوه ام می نمود و یکدیگر
خسید آنچه بدو که بخود کرده ام لاکن
بیعت شک عزم گشت و تو از کز خیر
بجز بختی جلوه گریست تو گشت
سوی خود چه جوانی از من چاه دار
نشانیده و ده مجنون را
در میکه ام روز ز جام و نه شربت

بختی

بختی

دور و نایک اندین خنجر امان من بود
آن قد جو را کن که خدا بر دارد
که با کمک بیشترند خاک آدم را
عسرت خواب است کن که شب بمرگ
کفاره بختی نیست
زین فرود غم خشک گدای می
زین شود زمین گل افشای می
سور بر خیزد که نعمت بر ما بسته
چنینش مرگان تو در سینه خسته بود
دیدن تو دل از دیده بر آورده
دل یک بی طاعتی بر من زندگاری
که غم عشق تو گدای من غمهای گذشت
زونی برسد که این چاه بدلت زنده
کعبه کس او را کس جانی بود
بگذر از برون کن از دل غم و گر
کرم از بیم تو هر آن شکو در خیرم
بس از غمی من غمیده و در و شایان
بگذر از ما بتناهی تو میرم
بگذر از ما بتناهی تو میرم
آجو من جان مان جانی است
اینها همه از محبت خانه خربت

فدای جان
خسید آنچه بدو که بخود کرده ام لاکن

بختی

بختی

بختی

۱۲۷

بختی

بختی

مگر دست تو کارگر نمی آید	همیشه دست برین می چرخد
لغزش که خسته مرغان بدین می بینند	بنالاشه تیشش مست عند لیسانه
بر کجا سیمبر این دست بگردن گیرد	دست بر سر زدن ماکند هیچ بازو
در حوصله دیده یکبار نگنجد	از جلوه بیدارم دلی این بر تو
که زیر پر خرو و دانه و خفا و پنهانش	خواب رفته بینید چشم فاش
خون چون من یکبسی خود قابل نکاشد	تا حتم گرفته از قتل من ننگر شود
روز و شب گریه می غیرم که آزار کجاست	بخود شادی و با برادر و دلداری
تغریه تنه مرغان گرفتار کجاست	نیست مادر هیچ نیستی ای مرغ محروم
ای اجل محی بحال که که وقت مرگش	یار مستقی فلک نامزدان طالع زبون
این تیغ زهر داده کنش قتلست	یار بچه کرده ایم که مفتون جان است
که هر چو ششش از این اندام است	آبجوی دارم امید خلاصی
زگر دبا و یه بوی کباب سب آید	کدام سوخته دل آب و دهانجا
بخاک با و یه آلوده روح مجنون است	نه گرد و نه نمایان بطرف امانت
افسوس که غمهای آسان دل فرست	جان رفت تنهای با جان دل فرست
از کسی گناه رسد ز کسی گناه دارد	سرکش عشق گروم که بخش محبت
میخواری و تخم سوختنم غار نباشد	آزاده دل از گرمی خوی تو بگردم
این مان کار با فشردن تو گمان افتاد	دیده ام مرا که غنی بود و بصد گنج گهر
که جانی میکند فریاد و کوی بیستون بر	سر بر پندیر بالین شیرین کی ببرد
گر نهایم دل خود را نصیحت که خوش	گردد از غم نصیحت گریه و گریه
این نصیحت آنکه با سان خود برم	ای دل خور دین می شود کشتاب
از بسکه سینه سخت محبوب نفس زدم	آن بلبل که شده دلم از قطرات خون

تو بیکباری بخوان

شدم بباغ که نسکین دل دهم دیدم
 وقای و صده همین بس که در دولت لود
 ز شرم و صده خلایق کن کنار من
 سرگویی تو نباشد سرگویی دیگر
 من دیوانه مجنون را در دلی باید بود
 بخاطر گذر اغم از دوی وصل میترسم
 آبی زده بر آتش اگر بیهوش
 با من بودی منت نمی دانستم
 رفتم چون از میان ترا دانستم
 بر سر خاکی مجنون ناز و دیگر میکند
 نمی خواهم که بوی پیر من از نوید آید
 اگر داغ که از کوی یار بر خیزد
 نظر زلف در رخ و فال نیست شای
 در دوش سری بر خیزد این غم میکشید
 سدره مصیبتها شد بریشانی مرا
 میکنی بزم امی تا صبح را خوب
 جز بزرگ عشق با تو تمسک را چاره نیست
 روی عرق نشان تو که در بختین مرا
 بیچسب اگر از شرح اشتیاق مانده
 در قتل آنکوهی انتظار تو
 شلم غمت که بای محبت در میان با

میان بلبل گل گویی که داغ ندادم
 که آن سیر شکش در انتظار من است
 نیامدن ز تو و ذوق انتظار من
 به این بلبل شوریده چمن بسکات
 پر پروی که من نارم پر پروی و گداز
 ز بهر کینه ام کاری بدست و نگار افتد
 خاکستر بر سوخته پروانه به از من
 یا من بودی منت نمی دانستم
 یا من بودی منت نمی دانستم
 تا دلیلی گرام و زین مهر گذشت
 گرفتار دیده روشن کردی و فرشت خیار آید
 نشسته ایم که از انا غبار خیزد
 تو واقعی که سرشته در کجا بدست
 ای چمنین شکاف در دلم و خستی چرا
 داشت عیالی نگه زالوده و لمانی مرا
 صد جواب از باره کردن و دکتوبه را
 آخورد سلطان من این سنگ خاره نیست
 تقصیر آفتاب و گناه ستاره نیست
 نامه من چون بان لال هرگز نداشتند
 کوتاهی که بود و زعم از بود
 دل از دست تو زخمی خود گرفتار تو شد

باز از دست رفت
 بختی از تو خجسته

مجلس خجسته

نوع

۱۴۹

نقدان از کزنی
 داغ خجسته
 پر زانم نفلان

بختی از تو خجسته

از تن سرم جدا کن و از من جدا باش
 فطرت از نامه راینه ای یارم و گشت
 خلاف و عدو همزی این تن و گشته باشد
 بقلم کینه در دل ما و دوی زمین دارد
 خوش است آنکه شود صفت یار چالی ما
 فقیر از سعادت همی قرق کافی است
 نقد جان در عوضی تر آن قبول
 بر خاسته از دامن این دست خنجر
 غمگشت و نیا سود دل ز ناله هنوز
 همچون بکس شبیدی هیچ کافوریه است
 در دلی نیست که یاد قدوز دل نیست
 بی تو همچون کوه و صحرا بی باغ افتاده است
 کی سبب آن فن بحی را یگان و بند
 از او دیده هیچ گدازد یار با می دل
 رحمی که آب در درگاه قناریم خواند
 مردم ز رشک چند پیغمبر که جامه می
 بهر گناه تو صد خون اگر کنم و حوس
 تجمیل تو جو آبی کشیدم از حسرت
 مگر از غم غم برون بود کشتی کوشش
 با که اگر کشته شدن نیست از آن می رسم
 نمی آن صبر و عجبی که بآن می نازی

یاد تو که در دلم
 می زند و می بیند

۱۵۰

آقا یارین
 مملکت سانی

حاج خان
 ملا محمد علی یار
 زاهدین محمدی

عسکری

بی رحم باش جان کسی بی وفا باش
 گردل این بی وفا سنگ منی نیا هم
 چرا شب نیایی چون نمی آبی تو فدایم
 نهان چون جو بکینه جینی چسین دارد
 و گر برای چکار است زندگانی ما
 که منفی بشکست سایه هانگدشت
 که خردار فقیرست تو که خود نیست
 ای منتظران گرد و یار نباشد
 کاروان رفت بهمان بکانه امی آمد
 صبح مشهورم و مید و خون منی امید است
 آخر این صبح ما بتدل آمد بیرون
 خایه چشم چراغان بچراغ افتاده است
 سیدی است آن فن که میویند جان
 مانند برگ گل که آب روان و بند
 دیگر دل و دماغ و خادایم نمائند
 لب بر لبش گذارد و قالب تنی کند
 زمانه با همه خصمی گواهی من باشد
 بران شدی که نگاشی کنی جیا گدشت
 هیچ دو قمر نه نگاشی در دو دیوار نبود
 که هنوزم نفسی باشد و قابل برود
 بنمایم تو چون او و دوسه منزل برود

بنا خوش شگفتان چون لبی لای بی بیم
 واقع فرزند می کنند سر زود گیر اید
 سخن گفتن و از نوجو یاران دیده
 گردست بمن زنده می بیند از شک
 اجزای من چو لاله گران هم جدا شود
 تهرسی ز چاک پیر من گل صد بیم
 شنیده ام که از دوزخ که این طایفه
 مانند گنجی که دعایست بآن نقش
 آلاام چون دیده و طفلی پر
 نام رقیب رلب جانان من گفت
 نشد در زندگی چون از وقوع غارت
 ز خضر عمر فروخت عشق باران را
 باز دانا خود آن مرد با لایحه
 چون باد و خا هم از این خاک گران گفت
 پیر غنی بشک خنده قتل مردم کرد
 بود همیشه جان من سر تو بکنه کشی
 دل های پرشته شده و زین حرم او
 خرم خاک هی سزای پایی
 ما را بود دلی که کار آید از او
 جز آن گریه که کو جا گل کرد
 مرسو ام در غمی غلی نشوم

که گنگار کسی با من زارند زیاستم
 تنگتر گیر ز مجنون در بل صحر مرا
 زین غم شده چون سلی باران دیده
 مانند درخت های باران دیده
 هر جزو ازین بلای و در مبتلا شود
 کان هم بر انصیب یک بیان باشد
 بان بر و ای می نام که نقد چراغانی
 در خانه مانست به نام خدا هیچ
 گفت این با افغانی مشید
 واقف نشد کسی که چه جان من گفت
 چه حاصل بعد گرم که بگل گیری این
 اگر عمر شاندر و در جسدان را
 کس بنامش گردد ست تن از دست
 این کج می و شستیت که توان اتان کن
 جو گفتش که مرا به کیش تسم کرد
 هیچ تنگیش مرا من چه گناه کرده ام
 ای شک و ان شو که نشود و تدلم
 غریب افتاده هر عضو بجا
 جز تا که دومی هزار آیدند
 فی سید و الهامی آیدند
 مجنون خوش بوسل لبی نشوم

تندی زینده
 زنی زیندی
 نخلان یک
 حاجت حاجت
 میستار
 تندی یک
 تندی زیندی
 شتات شتات
 ۱۵۱
 کلان اسمعیل
 بی
 بی

تو تیانده سر فراز بگیری چرخ آن روز خوش گجاست که از جرم کجاست دیشب ز سر صدق و صفای دل جامی بمن آورد که بتان در نوش خوشا مصیبت یعقوب ای سرخ خوبان کنند از کعبه ماطره و چشم شادی در دل و درود و در داد کسی که پیش تو میرد چرا غمش شد در آتش غم خمر و خنک نشاتم بس هر زبان تیغ کین منایم هر زمان گردی ز کوی دست بر می کند گفتش سالها خاک درست بخو کن از خوشش و شام کسان را از صد سخن نموده کی گوش میکنی بجز آنکه جان بگذازی تو نیست هیچ موم بر از تو تاب حست نموده چشم بکبار کن و ام آخرت دشمن بخش گذار یکدم سازد خوش تا من حست فرود را کو فریجده این جالبان اندوز را تو تیرسی ریلی قنای دارد از ملاکم هر دم انظار پیشانی کند	همچنان تکلمات بسز می دارد جلاد است و خمره میانم گرفته بود در میگرد آن روح فرای دل من گفتم غمخیزم گفت برای دل من که چشم دارم و سالان یک لغت دارم تا سلسله ما و شما گسلد از هم کاین خلوت عشق است کسی را ندارد که چون تو سر و قدی شغل غمش باشد کس قطره این بچاند بد با هم هر امیکند این چنین می نماید تا که ام افتاده آسمان خاک بر سر میکند سوده ام روی خورشید گفت سوز این تحفه لعلی بدعا گوی تو دارد آن هر گفته ام که فراموش میکنی برو ای غم از دل من که ترا هم از موم ایکی بر روز من گردی کی بر روزگار من که بعد از حست به تو میگذازم او را گوید شنوده ام سخن نمیشنوده را تا بشغل اشتغالش بگذرانم روز را تو تانیکه کم از صد نگاه حست نیست این سخن بگره بکین دل را تا بکست
---	--

مجلس

سال

سال

مجلس

مجلس

۱۵۳

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

مجلس

بسیار سیاحت و جفت کرد

میرم از شوق بسوی تو نیامد
سخت اگر خواب یکدم بدارم کند
چایس شکستین کن که تیرفته جو

در خواب ندیده بود میله
خرابان بر آرزو دین با صیقل

دانسته که عشق تو با جان من میسر

تو در دلی تمام میله

یه حریت اجازت یک مودی نداد

پس از عمر که نشیند بعد تفریق و بربش

ظاہر کرده ام تو در استیلا که هنوز

ترسم بر وفا تو خود متغیر شوی

میروم از سر کوی تو دلی در هر گام

نباشد چاره در آرزویش غیر جان دادن

اگر نخواستی می آمیختم بهت بر میان

میل داری که بمرید جهانی بهوس

انگنند ام تر باز بانها و خوش دم

همان در میان با غیر چون قتل من دار

رفتن با دگی جانیه بخون نکبت

بجری کاش میشستم که در کمر است

چو غافل از این صیدی سوی میامی آمد

دانسته که از تو دلم را اگر نیست

ببخودیهایی دلش تو نشنیده کند

دل طبع از مدق چند اینک بدارم کند

نیز در وصل تو بی خست بسیار برخیزد

اسودگی که در رخ دیده

با ما با عتاد و فاجاها کف کند

کز خاک نشینان گذری سرگران هنوز

کس با تو تو می جفا نشیند

هر چند یافتی که دل زده میروم

سوال از دعامی من کنده از در خیم

چون بر خود حماد تمام میباشتم

گر از امید واری خویشیت خبر کنم

روی حسرت بقفا میکنم و میگیم

که باشد عیب پیش غمزه نسیم از آن

تو هم دایسته باشی از کمان خط است

از وفا نیست که بر تربت با میگذر

کز شرم آن نگاه ببرد و نمیکند

که سویم کوشه شمشیر شای سخن دار

که تحریک نشینده عمل باشد

بدست و پایش افتد بر در خواست خود

نخستین فنین خوشتر آن که یاد می آید

نخستین

ز روضه تو من انبش بی نصیبم
خوش آساعت که خندان پیش آید پیش
بس چندان گناه از بدگمانی میکند
خواهم ز پنهان غلغلای بهر ببرد
چرا پیوده شادی در دل رخ میسازد
ز صفت کردید در آن خرابی که زنده بودم
ز لطف عشق را نامم که از بهر حاج او
فغان از میوتون در ماتم فراموشی آید
بسیار از مدیگند و گر کسی مجلس
زین رخنه گاه و گاه برون نمیشی غی
آن قدر خاک که باید بر از دست تو کرد
کس نمیداند که خواهد در کجا مردن کرد
بمنور از خاک کوی او غبار کفن دادم
زیر جاکند و تابوت من فریاد بر خیزد
بی دست یکدور در صبحم که از فراق
کز فلک یک صبح دلم بر گریان باشد بر
من هر گاه بدم و دو جهان اگر بمن
بجام دل نیدم که نفس در دست عشق
ز کوشش میکند خمار صبا چشم است آنجا
در غمت رفته عمری که کفایت بود مرا
تک خوریزی که باشد قتل مردم کشید او

سفر تو کردی من در وطن غریبم
تو باشی بر زمین من گمان من بر من
اگر من هم دلمان افتاده بدارم که نگارم
این همه دل نیست که با من بگذارند
همین دم میل غمی آید و دراز میسازد
الهی کاروان عشق جانی از خشناید
میخارد بر بالین بود دیار می آید
زبیداد جدائی تنگ در دیار می آید
دل سوخته در پس دیوار نباشد
ای بهشتین شکاف دلم و خنجر
چکنم آو که در دامن این صحرانیت
بند میدانم که خواهم در تپای تو مرد
بهشت آن بکر بر من جای و بسیار شد
که آه این مرد و گمین میرو و سخت آید و در
چراغ شمع نور بریده دارم خنجر بنور
شام هر دو من میروم چون آفتاب انور
بخشد عذای من بگدای دیگر دهم
کنون چشمیکه دارم بر نگاه و اسپد دلم
بجود الله که تقریبی شد از بهشت آنجا
مصرف در و خلق جای که بیا بیا شد است
بیش از افتاده و غمت سر میز او

بسیار است
ماتم فراموشی آید
بسیار است
ماتم فراموشی آید
بسیار است
ماتم فراموشی آید

مست بخاری
مست بخاری

با کمال آفتاب غریب غریب می رسم که باز
 چون غم غم ز غم دلم خیمه گیر نیست
 آن طایفه کجاست غم غم که درین با
 خزان رسید کسی شتای عشق نشد
 گیرم که ز فیه نفس آرد و گندم
 درین بهار طالع جنون من نکند
 یارب آن کس که در عشق را آبی داد
 میا از خانه بیرون که جهان بیت عشق نشد
 سپهر از جان با بجا یارب چه بخوبی
 حسن معی عشق را نام که از کفان مهر
 در اوقات گل از باغ و قفس کردند
 اگر در چشم تو جادوشت بر صلت رسید
 ز شوق سیر طیاران قدر صفتیم
 زبانان نگاهم گفتگوی ناز میدهم
 دلم در دام قیامت افتاد
 منم که در جگر فدا که در حق من
 اقبال حسن کار تو از پیش میسر
 بخوش بپندم از صدای خنده گل
 زاهد که در راه چو مانت ناسد
 لغنی که در مکن بند زین من
 چیز که خاطر می نگارند جهان درشت

به چو شمع افشاید زندگی از سر گرفت
 بر گل گلست سید عاشق حریت
 امید که داشتن اینچ کسم نیست
 بهار به چو فرمان ازین دیار گذشت
 که وقت پای که تو انم به چو رفت
 که وقت سیر گلستان وقت زنجیرت
 رحمت تشنگی روز قیامت نکشد
 نمیخواهم ترا بنده کسی که چشم من باشد
 که هر روز آفتابی بر سر دیواری آرد
 میشود خوابی و بر عاشق شبنم میزند
 بگلشتم من معتقد تا بهار شود
 عاشق از نظر افاده ندانم که چه کرد
 که در پای گلی من شینم و غار غنی دلم
 از یک جنبه این رخسار بکشد و اتم
 از آن لایم می رسم که نهاد قفس را شتم
 اگر آرد گندم بخششیم
 ورز صلاح کار ندانم که بهیست
 دماغ ناله لیل درین بهار کجاست
 بیگانه ترا چو شت ناسد
 این را کبسی گو که ترا نشاند
 می زان حرام شد که دل نشا و کیند

ای گل آن نر که قوداری اگر ز نسیم
 قیست مانع بهر قلم تیغ بیدار ترا
 طلی خند بهار عمر و غم دیر ساله ماند
 مار داغ گلشن و باغی نمانده است
 همه تر دیدی ملک بچار سر کن شکوه
 غرض این بود که از ذوق بحیرم و در
 این بود عده و مسلم امید و اندیشه
 نذارم قوت رفتن بدان کوخست آنم که
 سبزی چشمم او شد قوت گشتن منم و چون
 هر زه گرد داغ چون بلبل نیم پروانم
 بنجا که من نظر می اندازم و خوانم
 امروز صبا گرد و یار ندارد
 منی شد که دل از غیر تو پر دافتم
 اجرات من جو صبا بیدری کرد
 بر قلب جدائی زده بودم خود را
 در آتش غم سوختم و یار ندانست
 چنانچه سپاس شود محو در میان و شمع
 آن قدر صبح وصال تو نگریده سفید
 غفلت کاذب دل ناگه میکند
 در سینه دلم گشته هستم بکیندم
 من کیم کیم تر بچو تو می داکنم

میدهم کز قفس بلبل آزاد کنم
 از خوشترین ترک خواگشت فدا و ترا
 چون داغ قار و در دیم در پیاله ماند
 ای بوی گل بود که داغی نمانده است
 نیستی شرمند و لطفی زیانست لال است
 این استعدیه سزاوار پیام تو بنمود
 که بچه جو کرد ستانستار کند
 که گوید ناتوانی و شرم در این پیش آمد
 که بچو می بخون غلطی از شکست با من
 میتوانم کرد پروانیکه بس باشد مرا
 ز گرد و سر بالا میزند دامن بخان را
 گویا که بران را بگذر چشم منی هست
 اگر قدم بچو کنی گوشت تنائی هست
 گلزار شکلیب روی در زردی کرد
 فلج بچو می و صبر نام روی کرد
 حاشا که محبت انزی داشته باشد
 نه جبار و نه چو آینه رو پر و گردو
 که کسی چیده داغ شب بچو ان سازد
 خود حرف صلیح گوید و خود جناب میکند
 غیر از تو درین خانه کسی را نماند
 که کند حرف مرا گوش گرفتار کنم

۱۲۹
 ناله خنجر

حسرت

اتفاق محنت

۱۵۷

تلاش

اگر دیدم در خانه که من خرم و بزم دارم
سخت جانم خوار و دوار

تن چیست غم دور و بزم را بهر
القهقهه بصد جان من بهر
خو می برد با محبت آسودگی است
بجز در آن روز مرغ گرفتار شدم
بر رویم از نفس در فیضی توان کشود
بعد از این بیگانی باشد بخوان باره ام
خسرت یکدم آبی و اگر از تیغ تو داشت
در تمام روز و شب با آنکه صبا کشتم
آن را که در روز باندوی کسب نمود
عیش با بر من رنگ محبت کشید
که بجا و دم از کسره جانانه جدا
برین در جان براداری غافل نشد

نظر نامزد این خاک که نیست ترا

زمانه حالت بیماری ابله دارو
دلم فشرده آن پنجه بنگارین است
بیگانه دار میگدیزی از سواد چشم
دکتر شد و کرد و خلق کن کوی است
ز دست برد و دلم با صفای مایه
آن منت بی قتل من آن مغرور می آید

تاسن من به این دنیا بیکم می آید
همه بصرش سری هم بگفتان

دل چیست در دین بینه نوی و گفته
مرگ از طریقی و زندگی از طریقی
زنجیر در خانه دیوانه جنون است
دیگری یاد تو میکردم از کار شدم
من هم از آشیان با میدی پریده ام
آشنائی می شود سوز و قطره ام
بر لب آفتاب زخم که انگشت زدم
خشک لب چون باطلم خنجر و می کشتم
دست پر آید صدف چرخ برود
شیشه تاب چون غنیمت کشید می شود
دست مشاطه آتی شود از آتش جدا
تا کجا شمع جدا سوزد و دیر دانه جدا

دایم خواندن خط غبار نیست ا

که ادم روز که بر تر زرد ز اول نیست
مخمس که بل انخی زندان است
ای تو دیده خنجر طعن از دل نیست
همچو ناخن اگر از دست تو بر می آید
گواه عاشق صادق در همین است
که پنداری طبعی بر سر بخوری آید

بانی

لا اله الا الله
محمدی است
بانی عالم
مخلک

۱۵۸

بیت
صفت

من چون قلم سخن زبان دیگر گفتم این خدای که بر سر کوی تو میکشتم ز دل بگشتم مفضل از غم او بمان توان بکوی او رسیدن شنیدم گفته که جان مخلص چه خواهد که شک عشق و گاه شکایه شنیده ام آن مر که ز بیطاعتی من نگه دارد بجرم عشق تو ام میکشد غوغایت امید که بر گزیدل خوش نشینند چون شراب زنده طراوت نهائی را مانند لایم گوید اگر فغان کیت بی جام باوه میر گلستان تمامیت تا گشته است که رسته میخانه بزم معارف و مشو که کنی خانه خرا بدتر از زمان گدائی ز سرایان در گریه ناله که بکوی تو میکشتم گریه دیگر چه سبب تواند کرد گلشن اگر چه صیف از آینه دست آنکه با وصل هم نمی سازد قبل افغان من بختی غم خوردا در جهان از اصل کار با کسی آگاه نیست	چون کار من بخت سداگر بر سر گفتم بر گزید که نعل بجای دیگر گفتم که همان عزیزت من جاندارم چو اشک برده میباید دیدن بقربانت روم حج من باید از تو رسیدن این قصه را بچند روایت شنیده ام گو آینه بر گیر و جواب بگذازشنو تو نیز بر سر بام که خوش تماشایت آنکه که تر گفته که با جنبش خانه باید از رنگ که بید باشد و عوی ازادی سر و چین رانده ایم دستی که بی پاله بود شاخ بی گلست آبی بخور و در گراش جوادلم ویدانه باش از دنیای شو و پند هر که ببار گرفتست و در میگردد فریاد میکنم که مرا آب می برد ناله خرد کار گرفته آرد اما بگردد من صحرای سر دل بی صبر بی تو نیست بر سر من بانی که تو است نا آرد این موقع را اگر قصه خرقه بگرم ما
--	--

سید حسن
سید حسن
سید حسن

۱۵۹

سید حسن

سید حسن
سید حسن
سید حسن

سید حسن
سید حسن
سید حسن

حسن رقیه تماشای تو مکن مرا
روزد دل نگم بی نظاره گل شب خراب
کار بر کس نیست جاد او را چون گل لعل
مخلص آن است خناب و در
میفرودند بر عالم گم
بنی تو دوست مکن معیوب تنه ای نیست
تا زده از شتری بغارت نه قل میگر
از سر نو باز بر دل عشق زده آورده است
نباید غافل از احوال مخلص بود و این
بسیان تهلران و آن ترک کار انگین
بند و بست هر کس که این لاله است
بست غیر چه و امان او نظاره کنم
از آن بر حلقه در می کشد سر گلستان
قیامت بر سرم آورده از لیون تنه ای
کاش بخت و طالع ننگ حسا بودی مرا
بهر من دلر الا مان بهتر از آن زبان بود
نشتر حاقبت چون آفتاب زهره گویا
اگر این بار در کسین با من دلش مهند
نگیر باطل ابل صفا ننگ از نظر باز
بجای ننگ طفلان پاره ای نشاید
چشم چشم چو آفتاب در قدری است

خاکه از چشم و دانه از دانه

کرد و خاکیه ز نظر بند مرا
خاکه دیوار سازان زمین را بخت ب
بعد ازین می تپید بر سنگ آن نهادت
برو بر خون که بر دشت است
چشم بد و در هنوز از آن است
بچه کفان غیر معمولی خراب نهادت
تا جود و دم متاع حکویم در بار نیست
در کس به بنگاه سازی بشور آورده است
که چون فصل گل آید این جان دیار میگردد
شانه تخم پی موی کمر پیدا کرد
کاروان بوی صحرای میغامیرد
بغیر ازین که گریبان درم چه بار کنم
که این رعنا جوان بسیار میانه بین
تو خواهی بعد ازین دماغ بون من می
تا بکام دل تریای تو جا بودی مرا
دماغ مجنون آینه شد از دیدن محارم
سیر کردیم آنیک چشم پوشی روی دنیا را
بگل خراش گرفت ای طفلان آرشانی را
تقریب است بر کرد دل آینه صفت
چون منظر میرزا دیوانه نازل طبیعت را
حلقه بر حلقه چو آفتاب در قدری است

رو تافتی و کار من در مینست	چون عکس دیدار تو مانند خطار
<p>یک سنگ نه نیست که لوح مزار نیست خبرش نیست که در صخره لجامی نیست از بلای داغ دل آتش ز طور آورده است تا پیشانی جوش شیرین را بشور آورده است بر سر نازش نیاز باز آورده است بنجاک و خون طعم و گوشت از بر نیست که این تبیست که مخصوص تو خوان نیست تو واقعی که جز از ناله مرغانی نیست آفتد کاهیده ام کز من کناری زده است ببر که من تو اگر نشا میشوی چه غمست بهر مقامی نتوان ناز میجا بروشت اگر حرفی بپرسد باز دل فتر بدلت در که تاسا زنده و ناخن بجهنم زاری ناله آخر این مرده همانست که بیا تو بود برابر میکنی با خنجر که بوی دهن دارد اگر چه خونم چون سحابت سرخ و منگی بود ترا بخش من چون در گشت این جهان بود عمرشش برای ناله دیگر دفا نکرد که گل زخم سرمه بوی حمامی آید شهره دارد که درین خانه پری میباشند</p>	<p>جان داده اند یکدیگر خیابان درین ایار عشق میگفت در محبت ایستاده است تاجر جنس در بازار داده آورده است در و محرومی اندر دار که مرگ کو بکن اکی بهشتی سران شوخی آید فرو هزار عمر خدای می کمن از شوق کمن باین جنگی ای قیام محو می شوق ضلالت کرده بر من زبنت کند در باد آفتابی رفتند غم ز من در غم چنان اگر چه بر دل جانم چه است نیست حیف دردی که زخمتان را داره است باز غمخوارانک نیسی بهر میگردد با ضیعت نداشتند تهای بر تو در شوق نعلش غمخوار کوی گذر چشم میباش و بانی را که تقدیرش آید زنگی نشاند بیکس بر جامه زیبا ن قتل میباشند مرگشت باز این من که باین گران و غم زنگ فرصتی حل که چون شند سپید شب نازم که بغیر سرمه بای زده است چون تو بر دیده ام کس ناله در قد می</p>

گفتم روم ز کوشش گرد خیمت مانع
نوبهار آمد مرا ز پیغمبر گلشن کسید
بر آتش که اگر گشته تو بهیچو منی ست
می طبع چید که می سازد عشقم بدیغ
انچه من در نیستم بهنگامه بر پا نشود
انچه با غنچه مخفی نیست که فیض صبا
نی بهین تنها زانم کامرانی میکند
بسکه این نازک نهالان تا تو انم کرده اند
کردن گلین تر خط سبز تو خسار ترا
نیست خاک یکسان نیست شمع چرخ
وفای حیایم آرزو دارد و جفاکاری
چشم بهرگاه که بر سر تو دوام گیرد
ز صد جاک ساز و جامه انداخته شود
تو ای صبح قیامت تا به پیشوی و پیغمبر
صدای لعل کلگون اگر بشنود منظر
کجا صفهای خم گمان آرد و ندیده جاباید
نه چون دوست نام من چون شکر بای میگرد
سایه گرانی من بایده در خرامین
مرا بیکانگی از خلق با حق آشنای کرده
ز بس تاراج کردی ملک دل او نمی گوید
دل او را بر جرم آورد آخرت را زارم

لغزیه بود بپیم پی مصای می شد
دوستان اسال بر بر بطور من کینه
چه ممکن است که در عشرت و خواه شود
دل هشت عدد را بر من چشم میکند
گر خدایین است می بینی که خونها نشود
دل بخود مسازنی ای بابک و بشود
در دهم از بهلوی مازندگانی میکند
بر تن زارم سبک و جی گرانی میکند
گلشن تصویر را مو اخیانی میکند
خار بر گوشت غریبان گل فشان میکند
که چون روم خدایم می او متصل باشد
دست در او دست و پای کرد
چو آن مصای بند و بر که در میان می بند
خدا حافظ کنانی را که با شکر آید باشد
به دیر دن اگر در قید آید چون شکر باشد
نه از بویایم خانه ابل صفا باشد
سرت گردم همان بهتر که دشمن نه باشد
هزاران فتنه خوابیده را باید از می سازد
بطبع من کس که ساختن بسیار باشد
که این دیوانه گاهی بعد ازین معنی کرد
بلی عجز عشق نیست اینک از این دور می کرد

نرس از تربت من سست و خوابان گویند
 بهر اندک وصل چسبیده امی کرد اختیار
 گرفتار حیات از بهر آن که اعدا گیرم
 از دوا هرگز نتواند رفت از دلم
 چون من در چنین سالهایان چشمت
 صفای جامه اش مشاطه حسرت باشد
 وسعت شرب چه دنیا می آفریند
 دل چشمت ز مائل بخون استم دیدم
 باندازی هر پای منی چشمت زار من
 از نقش پای یا چشمت شد فایر من
 حرفی ساخت نامه بر دم اندبان یار
 میتوان بست بختین نقش تو بقصیر من
 یاد آن دوزن که مظهر بهر تیغ کشی
 یقین شد که از سوز و دمن من خردار
 اگر یکدم از وفا غافل شوم خوابم بیدار
 سر آن غور کردم گیتی چو لطف من
 چو نگاه حسرت دیدم زبان تیغ بود
 خوشتر ازیک از انداز و ناز خود خبر گری
 چون خود همی سپید گیتی با بخت گری
 و در آن کفر تم غافل گری ای بسین
 ای تو ستم خانه و دوا پیش افتاد و در

خاک گردیده و چشمش مگر هست هنوز
 داغ دار و ناز قاحت منی بیدانه ام
 بموی سته است این زندگانی بجز تصویر
 دلمهی باشد علاج من که بید و دلم
 بوی گل تندست میترسم بشور که دلم
 که چنین دمن او شانه موی مگر باشد
 چون فلک در گردش ساغر جهانی یافتم
 باینها خون خود را دیده و دانسته بفرستم
 که با صدیکس با چندین امید افتاد کار
 آخر بکل گرفت محبت فرار من
 ششش نباید از دل امیدوار من
 تیغ در دستی و در دست دیگر بفر من
 سینه میسودی و سنگین جگر بگری
 که با بیدینه ام چون بگریزی و در دگر
 که خوابم را چو محفل نیست غیاز قطع تعبیر
 سر بانی تو برسی که بگو چه حال دار
 من خن گرفته را گفت که چه خیال دار
 منی بیدینه ام بایی دوستی بر کردار
 که جادو دل شکست تو چون بخت سو
 گریه کردم خنده ز دلی اعتباری همین
 میسوی را از امید واری ای بسین

۱۶۳

بر کمر

شکوه کردم بر خورشید ساز گاری باین
گر نمیداند کس آخر تو میدانی مرا
ما چه گفتیم و چه کردیم و چه دیدی از ما
از برای خود چه کردی که برای من گشت
این نیست آن شبیکه با فسانه بگذرد
چندان جفا کند که خود را خود غفل شود
بمه از جوری تر تند و من لطف بیکار
جمعی بسره که کی از این سخن آتی

دارد لب تو فامده اما چاه فامده

شکوه بل فرود که تاب نطق نیست
فرامی آتوان تو فرامی دیگر است
زمانه و سهری روزگار می هست
بان شبیکه کل بدست خواند خزان بدست
که پنداری کشد از سینه خود استخوانی را
و گز بر وی خود آن دست از عیا گذا
به آن برسی که دیگر بار از آن ده گدای
تیر بر دل ندی و از همه جا خون آمد
آخیز با ما در دلش باشد نصیبش آن شود
بود با مصبار است می نیست بر من
از درودمان که هرگز در درو ما
از همه شفاعت هم جای تو فامده

صبر کردم بر کشید و شور سر کردم مسیه
از تو خواند بریدن کس آسانی مرا
از میدی بر قیاب در میدی از ما
تا کی بیدل فکر در برید و ای من گشت
بجو اچیز ز جگر در درگ میزند
قدرو فای من چون اندک از شستم
ولی دارم خراب از انقضا چشم بیکار
یا این همه بر خون که مبارک و از بیم

بیا عشق را ز ما و اچ فامده

میرفت و عالمی بخوانش نمی کسی
من سیرم آه و عده و فرا چه بیست
چه لازم است که ز ما قتل من باشی
پس از گل گرو و بل گلشن جایی ندارد
شکلی قاصد که نامه بار از فضل برین
نهاده لب من دست به رخامرشی
نی ز بهر آمدن برسی و ویرانه ام
بسکه بیکان ترا جذب کند حضور حضور
من شبیکه بر نصیب می بجان شود
خوابی که کشید از روان ازین سخن
گر در کند بای تو ای حور زوادی
این درو من دست بر منش رحم آمد

شکوه بل فرود که تاب نطق نیست

بیا عشق را ز ما و اچ فامده

نمی گشتی

نمی گشتی

نمی گشتی

نمی گشتی

نمی گشتی

۱۶۴

در این خط است

کردم ز شکوه منع دل ز خویش را
جریم من هست بدیش تو که قدر من گشت
شرم می آید ز قاصد طفل محبوب مرا
بی سبب گودادی آزار غم از من مباد
همین بس شایهلی اختیار پیکار شایه فان
و عاکنید بوقت شهادت مرا
درفتن تا قدمش هر کجا که می نگریم
نیست لذت ز نظر بازی نزدیک و دور
شکر از غم مردم و پیشیت نکشتم بخار
خون ترا چه قدر نظیری خوش باش
پاییم پیش از سر این کونست
یاد از غم دوست و نظیری بخود پیر
زبان طعنه ناکو تر از بریدن است
رسو آنم و گر نه تو صد بار در دم

قاصد بگرم سوخت چه پیغام و چنانکه
بیند چه کسی سوی تو گیرم سر زان
چنان کرد و بداید ابل تمام از آب
ناظر زبان بخود اگر ندیده تو شد
جایی خوش است همان ای جان خوش نیست
بر برون خلفه ناکو میکند
در خانه قاف و حدت ز کمال نیست

انداختم بر در جزا کار خویش را
خوگنده ام پسند خریدار خویش را
بر سر بر آتش میزداید مکتوب مرا
آوده ام خاطر نشان خویش صد قصه را
اگر عذر از جانب دوست بود چه زلیخا را
اگر این می هست که دمای آسمان است
گر شمه امن ل می کند که جای نجات
خنده زیر لب و گریه پنهانی نیست
حال ام چند میگفتم دلت با دلت
این بس که دجوی از طرف قاتل است
یاران خبر دهید که این جلوه گاه است
بیچاره دل که یکپاشش باره ساز است
علاج شکوه مارا بجز نشینان نیست
رفتی و آمدی کسی را خبر نشد

دل بود جهان خوش که باید خبر بود
تا فوق تماشا می تو دزد و دزد نگاش
فغان از بیلان بر جانت من بخت
خود را فروختن به تو بخت خریدت
آه ازین خانه آباد که پر و پران است
و مانند و بکار حال که وارید
چون سحر که حرف از صبح بیايد

۱۶۵

نکته ای
نکته ای

خانۀ دور تر از خانه عفتا بخشد	دل به نزدیکی غلغم کشد کاش مرا
که از دوش اگر صوبه بگریزم و گریزم	مرا شرمند و دارم مهراینها ی صبا که
نمی کند با کس و نخواهد دارد	اقبال به بیند که آن چشم جانها
بیای من بین که گرفتم مهرش	شوخی که رود فتنه بفرمان بخش
راه گشت به نزدیکی منزل مارا	بر دمارا جوس خام زده در پیرس
که قطع آن ره از ابل و پیر وانه می	رسمی از کوچه چشم بست تا کوئی نداشت
طالع گر تفضل بر آمد کلید من	شد بسته از زبان در گفت و شنید من
نه من شاختم در انداختن ساخت مرا	نرس که حسن فود و خوش که خست مرا
خبر گیر که از این خبر و جگر است	صدای سنگ که ترشیه میخورد
آرزو خوبست لیکن بقدر ناخوبست	سخت می رسم که من بسیار میخیزم ترا
مارا بر مصداق حساب باقیمت	مرایقی و ما بتاب باقیمت
هر کجا هست است آنگاه گمانی لازمست	باید از چشم مردم باستانی لازمست
یک شب جبر و صدف خونست	شب بجهت کسب دگرگونست
گفته آید کس اعتبار کند	آن قدر جو گر که اگر بجای
این چند فتنه اند که حدیک زمانه اند	زلفت است و چشم و بار و خسار بستی
تا که با او دفا عرش و فاداری نکرد	بعدی مگر این قدر دانم که خالی گشت
باین تمرد و در کج از توانخت	جدا ز اهل مارا بیزخاک کنید
فریاد بر آمد که کسی دل کسی بود	دل به دمی و نا نا بگردیم و زهر سو
معمول بود است که دیرانه کرده اند	باور نمی شود که گهی این دل خراب
غمی اگر گفته باشد گفته باشد	دلی اگر نشد مدی غمته باشد
مهر به بینید و کار را نگرید	من و فدا و جفا کند با ما

باز بخت کوی زنی

بخت کوی زنی

ماداره ایم دل از ما اگر چه
 دلبر و دل شکن رفته خوشتر است
 فی ترا من شمع فی سر و چین نمیده
 هر چند که در چنگ است
 یارب سر که چه کرباست
 تو خود گوی در دامن کرا گیم
 بر مده تو دل خسته شد و توان کرد
 خانه سین که طرح از ل اندخته اند
 ز جرم بر لب آید جان بر حکم میزد
 کس تا به نیم روز غم ز سایه در پهلوی خود
 می تراشی خط مشکین باز روی جو ماه
 کی راز دل خود تو گفتی که این من
 امشب تنهای می روی تو را روز
 مرا بدین صد دوست با دوست جانان
 بهر خدا نگاه بسوی نجات کن
 بستید محرم سره چشم سیاهش
 براه ماضی پر دانه باشد نه ماضی من
 خدایک غمزه بطلمی ندی و آتشید
 بهشت است که دشمن اصل شمع
 و جلد من باد ای منی چاکریت
 خوابم که آن بدین نه می خورم

جان وادن آسان دل داشت
 بشوای شوخ کس جمله ترا میگویم
 کس نفهمید آن چرخ من نمیده
 بکشتن آن آن محاسن
 این راه که در پیشو است
 مرا که چاک ز دست تو در گریبانست
 اگر بر تو مهر کس اعتماد توان کرد
 مدون دیده بی رفتن دل ساخته اند
 کسی را و ده دو کور امید است باشد
 آن هم چه نمیدی و گرانه از من و خود
 ملک خوبی را بر تو تیغ میداری نگاه
 چون میان باد و دیوار سبکست
 چشمم حور رخا تو دیران شده با دست
 مسلمانان ازین غم چاک خواهم در گریبان
 آخ چه شد که تو غم بنده شد
 خون کرده و دیرت نشسته است نگاه
 بسوزم بهر یاری که بسوزد و آبر من
 زبان بریده و گداز من نمیده است
 ازان نگاه کنوی بهیچ خرسندست
 مشکری بودن در هر یک نشان است
 تا دل تو گوید غم در بر نه خود را

بخت بد

۱۶۷

مفضل می
مهم معانی

نیکو

مهرک نظی
دشمنی

بخت بد

نایب سلطان

برادر

نایب خان

نایب خان

نایب خان

نایب خان

نایب خان

۱۶۸

آمی که دوستی می نهی ملک منی حال است

چو میز دبر سرم شمشیر کین بره انیکدم
با خیال گلرخی سرور کفن جویم کرد

نمرواست تا را بجاود خود را ندان
چو بود و جان نرودم طفل شکست

یک دل نازده است که دشمن بخورده
چو با دام و دمنم از نافع دولتی ارد

اکم کشتی می تو خود چشم
کشتی دولت هنوز نکست

ای که جان را در دم سبل غنیمت
کشتی مرا کشته شد از شک عالمی

قضا باد لبران چون با حسن و دلایلی ترا
بر درن میاز خانه که ذوق امید دل

کاش پیوسته بود آینه پیش نظرین
آمی بر سر خاک من خرمند شدم

آه امانان افعال گذر دشنمان
مرو ز دیده که یادم ز پیر کفالت

که گزینم آرزوی بوس می میل کنار
خوش می کاند ز حد ز محبت جان

ای خوش آن دم که من گشته بخون شتر
چاکه پیر این بویست که گشت نهی بود

ساعتی نشین کین ذوقم دل از جلا رفت
نبودی که رخسار منظور را لایک کردم

تا قیامت عیش و یک پیرن جویم کرد
که هزاران امید با منی داشته

بر دروای فراق خدا از میان ترا
که معشوق و یک پیرن جسد می خواهد

خدا کند که خواب نشنا شود چشم
بر لوح قرار می نویسم

رنگ بر من میبرد و کس که جلا نیست
هر خون که می کشی تو بعد خون برایت

بعد چرخ هر یک که دهنمت بیوفار
بتر ز دیدنی است که بیوفی آرد

تا نظرو جانب عیان زینت در کس
کین نان از پل قران جان میاست

شکوه جو بروم برین جانب ایشان رفت
که روی دوست نمیدانم چشم نقیصت

یک کف خون صند زینت جان دارم
در بغل گیر دهنتم را و کفی بر سر کند

اوزه و یکیش شیر تماشا میکرد
خنده بر سستی ز پیر زینما میکرد

علاجی کن کندم خون نیاید	شکست ز خرمالک کردن چاه
باید این کار اجل بر تو مسلم دارد	عالمی زنجی گشتی اگر انصاف است
که غلغلان می ران خراب یابید	بر آشیانه طبل نسیم باز دو گفت
که پندارد من بخار میل استین دارم	طبیع بزم بخنان از روی منت میکند چاره
راوه دمی سردی اندیشه تراوی کن	وقت مردن چشم بختنا و انگی می بین
تا هر که بنیدم نکند میل سویی او	ای عشق خوار تر کن این بزم کجوی او
کا مروز بگذردم بچه تقریب سویی او	ناصر ملائم کند من دین خیال
چو گویمت که کن بشنوی مبارز کنی	خوش آنکه قصد دل از غمزه عشوه مانی
شرمی بد را از دل آرزوی ما	قاصد یار بخش جان بودی
بجفا هم نیاز مود مرا	با منش او فغان باید کرد
جان را لب باد پرست ندیم	من بل لغزب چشم مست ندیم
وصیت میکنم باشد از من باخبر مشب	ز شبهای دگر دارم تم غم بیشتر مشب
رقیان انسانی آستین بزمی مشب	مرد من نشان مرگ ظاهر شد که می بینم
باغ نزدیک است اما طاقت پروا نیست	بلبل گلشن پرستم لیکن پر پا نیست
علاج ریخ تعاف دل در دوزخ بر میرشد	مریض طفل مزاج انداختن در نه
با عمناد که مای رحمت انگیز است	ولیری کردم کرد و میکند در وصل
عیار و ازادای نگاه نهانیت	دو مگوی و لیک بمن مهر با
هر چند ظلم است ستم مست بود است	جائی هنوز نیست بدوق و عیش
بکشود یک درو کو دوکان خداوند اند	حقوق نعمت خدا را لعل طاف
نزد دولت حسنی نزد این کار نیاید	فرماندهی کشور دل کار بزرگ است
آن روز چشم منده کرد و کمین نبود	افسانه است بودن شیرین بگوین

۱۶۹

نزدی
دالیه
کمال الحزن و دور

دل میبرد و چشم بیایلیکسند	رسم کیست این تو کور کد ام شهر
اندر میدار و اما کی شیب چنان سحر دارد	و عایای سحر گویند میدارد آخر هست
در بسته باغ خلدر برضوان گذشتیم	می آید از کشادن در بوی منست
سگ و فای خودم بنده محبت خوشیم	باینکه بر سر لطفی کنش نه منت خوشیم
معافا شده اگر روزی بپرست در کنار تو	زین عشق بر وضع جهان خوش نیاورم
اگر بناز کشائی دمی کربان را	تلاقی غم صد ساله سینه چاک میاست
اگر برون بکشند از دل خندک ترا	هزار سال پس از مرگ بدو انم نیست
که قطره قطره ادا کردم دیار	با بزان قدر از آب چشم خود دهم
گو یا چای چشم این آب شد	یک قطره اگر بگویم کور می شوم
گر کسی با من سواد نده سودا می کرد	شب بچری لعناب دو جهان بدادم
خاک کوی تو با نداد صبا بر سر خوش	آهنگان گشته ام از ضعف که می افتادم
آرد نوید وصل تو باور نمی کنم	نرمیدم رسید بجای که گریستم
میتوانم حال خود گفتن با تو نیست	از تو آیمین ترم ای سخت زنه پیش یار
خشمم این بار تو چون بخشش با بر تویت	می نمایم که سر عهد شکستن دارم
تلاقی مستی که تو در گمان من است	رو ادا که گرد و بدل از تو میدم
چو مرغی که بام افتاد از پر واز شدند	چو پیش آمد و لرم اگر طبعیدن باز شنید
حیا گردانم خاموشی غیرت خروار	ببرش چند قرب مدعی تو نم بچوش کرد
یک حرف نیکفت که صد ناز نیکد	بی عربه مشب سخن آغاز نمیکد
این زمان محتاج دران ندیدم چای	و آتم در دمی تا اکنون دران عار داشت
بشوفی سر برادر دمی و رسوا شئی را	بگفتم تا بیکدیگر عهد را حدیث نشنید
یا خود را در کس کوی تو بهار را	مدعی یا کند از تو بپایگاه را

دلی آهنگ

۱۷۰

دلی آهنگ

بیزاد از غنچه

مگر ایستادم شب نشین تیغ خفایت
 بزرگ میشوی اکنون ولی نمی گفتم
 تو مهران نشدی در ده آنچه در دل بود
 همت زده ام که بدین دگر گشت
 سخن نگذشت که دستی بهم زد
 تنهایی تو ترک دو جهان کردی
 گوی من قاصدا و مژده دیدار نیست
 رقیب مانع قلم چه میشود بگذار
 دل که هر دم خورشید بخت
 چون بدو نیک بر من خرم چند
 صد شیش غصه در بگروا و دلم هنوز
 خرمند باید جو است دلم کاش
 بخواری که منم با چو لطف کردی غیر
 خوش آنکه ولی خست مغرور و گوی
 جزین چه شکوه تو انم از آن سگر کرد
 به جرمی که ولی در خور چندین خوار
 به صحت گداز میکند ولی در نه
 حسرت نگر که میشد از تیغ حسرت
 آرزو صد کار شکل از پیش دل نه
 نگر تلافی دل من کن که محبت
 بودش نلی تو غرض ای دل خورش

که گینا و گشتی نه میشود از او است
 کشت که جام زیب است ناچیزه است
 هزار بار فرون ناله از زبانم گفتم
 بر سنگه غیر از تو بعال دگر هست
 در نه این باز بنور از تو نهان میاست
 مهربانی تو هم در خور آن میاست
 چون گاهی که من دشت بغیر است
 که مرگ پیش ولی بدتر از شفاعت است
 اگر نلی بکامی نشود و معذرت
 آه اگر آنچه بدل کرده ام از من سپند
 ذوقی که شمای تو بر من میسر
 قاصد که رود جانب و دیر تر آید
 که میرسد بچمن و شر مسامی کند
 بیچاره ندانسته که بی از تو ان بود
 که هر که در حق من هر چه گفت باور کرد
 بود روزی که بجز خوش قرار نبود
 ندای است اگر صد هزار جان دارد
 این حسرت دگر که پشیمان نمی شود
 در نه بر من ناامیدی کار آسان کرده بود
 این بار آن نکرده که هر بار که در
 این وعده اتقاسی تقاضا میکند

<p>که بعد چو تلافی چه لذتی دارد بیچاره همه عمر وفا کرد و جفا دید و پشیمانی که هرگز نتواند بقیه او دید این صبر بجز عاشق بیچاره که دارد این صبر بجز عاشق نظاره که دارد</p>	<p>فغان که مردم و از خواهریم نشد معلوم مسکین دل از عشق چه گوید که جهانیست بگذشت ز پیش آمدن و غرض سخاکیت نایب است جز دل آرد که دارد در مانده احوال خودم این چه جفاست</p>
<p>و انست که اندوه عالمی دارد</p>	<p>بدری طاعت خود بولی نمی دارد</p>
<p>خاکت بس که روز شد و زنده هنوز شد خجل گفت که احوال تو می پرسیدم تن بخواری داده ام مرد جدی نشستم که رشک وصل تو برای من آن نمی بودم بامید شفاعت جانب غیار میدیدم شوقست و صد هزار تناسل چه جرم که بهر آن قدم کار چه خواهم که من حرفی اگر شنیده از امانت من حرفی که شب وصل نرسیده ام از تو</p>	<p>این شام چه بود ولی چون بسر رسید در سخن بود بغیری چه برناشیدیم هر چه بخوانی کین اکنون سخن ناکست زدی و بجز نوای کاش طاب نمی بودم هزاران آه از آن بخوار که چون کز نایب که خواستی کند دل شیدا مرا چه جرم من می میرم اگر نام جدی شوم نایب تغافل تو ندارم حلاوت را فریادانان روز که یاد آرم و میرم</p>
<p>خصت اول از پشیمانی بخواد که این چنین ستمی بعد از وفا دارد شاید که تو هم شنیده باشی میکنی اما زبانی نمیکنی در بیخ از نو که این شنیده را شنیدی شبم هنوز برین شکل آب میزند</p>	<p>این چنین کیا باز دستم داده بعصر دل هم اما خدا را دارد بهر تو شنیده ام سخنها و عده لطف نهانی میکنی مرا به نغمه می توان تسلی داشت یک صبح دم به صبح گشتان گشته</p>

۱۴۲

و این غزل
 از تخلص غزل

بیاورد

چون بگویم قصه شیرین دمان خویش را
از غم بچو تو ام بیکه مدون لبر نیست
دیدم آن چشم پرستی که جانش نامند
بنام ادبی پروانه دلم سوز و
شوقی انسخ پرده شرم ترا میکند
خندان غم جوئی ز صراحی که این صدا
بیار کسی چگونه سازد

انگیدن آب میازم دمان خویش را
نال چون خط نرسد ز خون لبر نیست
آن قدر آب که دوست لوان شست
که بر چراغ زده خویش ما تمام نیست
لیک بهنگامیکه عاشق را خبر خویش نیست
آواز پای آمدن گر به من است
چون بادل خود منیدان خست

عجب دست از شاخ در نیز نخورد و حید
بسان مغز باد می که از تو ام جدا ماند
سرای یار میگیم بر کس می رسم آما
امروز با تو دعوی مل چون کند حید
گشتم خجل ز دامن جانان معی خویش

هر که را دیدم از صاحبان در سکار
در اغوشم نمایانست غالی بودن جای
بنود از رنگ میگویم که باریت بخیر باشد
روزی که داده بود خطی در میان نبود
تا چند شوق گیر و دست مرا کند

بجز بود که در جبر این خواهد ماند
بجمله شد که بجز آتش و غم رفت یار آمد
ماند نشان بود که بجز شمع از د

قطره آب در آن دندان که گوشت
ز جان سختی نمودن عاقبت را بکار آمد
شد فغانا خاک که قدش نماند

بیایم بستی خود چون ننگ و فدا دم
نرسد تا پاچه سنی نداری غیر از لب
ز زخم تیغ نرسیم ولیک می ترسم
شما بخانه ما بمشتر اگر تو بجای
وای بر جان خلایق اگر آرد بمشتر
ای اجل روز فرق آمد و روزی نیست

چو باز شد نظر چشم از جهان بستم
که هر عضو تو گذارد که عضو دیگر تبستم
که زنده مانم و گردی تو شمر ساز این
بجای ریزه خم تو به شکسته براید
عوض روز قیامت شب تنهایی را
من اگر کشتم بهتر این روز نیست

۱۷۳

نظری بر کمال
شوقی شمع ای

امروز دگر پیش من کن بخت
عاشقان نامی بهر ذاتوانی دشتند
بهنگام و دغش منم نو عهد برین
دی بیغیمیز و میگفت پنهان لب
علاج کس کشی او تعاضلست درین
آنجان غره حبسی که میان عدالت
خویش فلک کشد و آید ز غمت رها شود
نکس طرک کلاهش بظرف نقاش
بچه خال جاگدشت مشت استخوان
مسی جان زندان که در دل من دیده
نی کلاه است اینجا بر خسا بهوش میزد
یک دیدم تانی صد سال فرقت
دین بدت غم جوهران حبش بنفوس پند
گویا تو بر دین میروی از سینه دگر نه
بیدی در همه جانا مرادم که مباد
مشوار حال من غافل که زخم کارانی
شد عمر گرانی او بر طرف نشد
آنکه شام زنده گانی شمع بهیشت
من بهر از فرما خود آرد و میگردد و یک
دولت این بود که دیکم بهنگام و دغش
اگر ز کلبه منی نفسم را نمی شناسی

از این بزر
مقام فکرت
نقشه

اولی بزر
۱۷۲
فاضل ز سینه
نقشه

کین خسته اگر دیر زید شام بسوزد
کو کین آفریند و این قوم را بنام کرد
چو بیماری که وقت مرگ ایمان آید
این مژای انگه اظهار محبت میکند
که در طبیعت عشق این دو مهر دارد
بکشی خنجر و خونریزی و پروا نکنی
و اندر زهرق چون بد طعمه سپاس شود
و این خمیر لیلیست که بالا زده است
سگ کوشش بجای آورد و رسم آدمیت را
تبسم تو کند کجا چشم سرمه کشیده
تا نسوزد عالمی آبی بر آتش میزانی
گرد و غم فراق تو مرگم امان و بد
نداشتم که از مرگم دل خوشند دیگر دو
جان دادن کس این دشوار باشد
خون من بیزی و گویند من را در نبود
مباد و دیگری صید تر از خاک بگیرد
بر من بقدر مرتبه عشق ناز کرد
کی بس از مرگم چای بر سر گویند
گر بیدم لب افغان سینه روزن مشغول
آن قدر زنده نماندیم که محمل بود
جانی بنده را که گوش حسین

<p>مراد سواهی عالم ساخت چشمر که آلودش کلم از دست بگیرد که از کارش دم خود را بچنان بخود بی سوخت که دم برین بشدم که این قدر ز نار می تسم سج گشته گفتن که از کار کردن آن مانع گوشت برین سخن خا بزدن بکدام امید داری که شکیات از تو مایی بودم بچاک آقاوه ای که زنده کرد همه مانع شوند و خاکستر نشین کرده اند ترسم آخر شکر جاموشی کند گویا مرا</p>	<p>نظیری را به بختل مردم از دزدان بوی بایرین ازین است و فامی آید بی روی تو پروانه اشب بکار غم کار خد مت عمریت می بندم چه قدر چشمه است از دیکدل سر جت بکار کردن عمر اگر نیست بخت شما کس خواهد شد آن بدل بکار دارم طلبی نهایت از تو دو چشم منم بکار یکجا هم شرم زنده کرد اکثر اسفرد از کار داران اما زده ام این قدر فیضی که من این بختی برده ام</p>
<p>بیزی که بخت بخت بخت بخت کرد</p>	<p>بزمین برد و بخت بخت بخت بخت کرد</p>
<p>مرد و راجع زرد یا بخت از اندازد چشمه است خرام تو بخت را نگاه دیده چون بختی دو عالم را تا شای فریاد که این آب و نمک نشسته زدم کرد زاکه همچون غم تازی می بود بخت که درین بخت جو دل غم زده بسیار است حسنی ای قاصد از شنیده بختی فعل کن از در خانه نامی گداز می خوش باشی</p>	<p>دل که بخت بخت از دست حق و شود هر کجا می روی ای شمع همان در نظری در حقیقت بختی بخت بخت بخت بخت بخت بخت بخت بخت بخت بخت بخت آسمان که خلعت منت پریشان بخت آی خدنگ اندکی هست ازین بخت بخت نامر اما او که جان بخت بخت بخت ست تازی و در خانه خرابی داری</p>
<p>چون قبله نما حق اهل بخت</p>	<p>از عالم علی بن عباس است</p>
<p>گریه کردن بخت بخت بخت بخت کرد</p>	<p>بیرم بخت بخت بخت بخت بخت بخت</p>

چشمه است

چشمه است

۱۷۵

چشمه است بخت بخت بخت بخت
دیده چون بختی دو عالم را تا شای
فریاد که این آب و نمک نشسته زدم کرد
زاکه همچون غم تازی می بود بخت
که درین بخت جو دل غم زده بسیار است
حسنی ای قاصد از شنیده بختی فعل کن
از در خانه نامی گداز می خوش باشی

از این بخت بخت بخت بخت
دیده چون بختی دو عالم را تا شای
فریاد که این آب و نمک نشسته زدم کرد
زاکه همچون غم تازی می بود بخت
که درین بخت جو دل غم زده بسیار است
حسنی ای قاصد از شنیده بختی فعل کن
از در خانه نامی گداز می خوش باشی

فی قفان مار
از نام غنایان
ظاهران
موشکمالی

نورانی
ایوان امیر

۱۷۶

نیران
کلی
ماقت
موشکمالی
نورانی

بسیار ترا نمی پسندم
یا آمده بود در مهر

آن گس که پنهان بکوی تو سر نهشت
یار بارگزینا زار و دل غمیدار
ای که میر سی ز تو تکان ماه و منزل کجا
ما صحرایان گشود که لشکین و مهر
چنان از باغکده امروان فتاد و جاشم
آنگاه کن در آینه خود را حبیب من
بروزی کسی جز سایه من نیست یا من
گل در پیش صبا زان گل غنا کردم
بیت آید و داد و آنکه دلستان مرا
نشستم تا که در خون اشک لاله خون
نیایی هر چه می روی که صبا به پیش
قصه جان کرده الیک است این حال
یک دم که با تو ام بسوی من نظر کن
صبر من وصل و دین و عشق در یابی
شود و خواب چون میز مرا آنکه می بینم

تجربان من هرگز از حیا نمی
جز خدنگی که نشان از غمزه یارم دهد
جز کوی تو دل را بنوختن از کج
سیرم غم خود نشی از بوم و

عشق است و جزایر بگمانی
بی مهری روزگار گذشت

و آنکس که سر نهاد و بیای تو بر نهشت
گل سر آتش است اما نسوزد و خار را
منزل و دور دست اما نزد دل گشت
نام تو بر دو باعث صد مظهر باشد
که فردا بر تخم بلکه فردای قیامت هم
اما بشرط آنکه کردی رقیب من
ولی آن هم دار و طاقت به کام من
اگر بی دشت و لعل غنچه صفت و اگر دم
یکی دو ساخت بلای که بود جان
و چون تو شمع شندی من به کم بسته خون
بفرغادم و گریه می ریاد و بالایش
که من بی سر و پا زنده بجان و گرم
سیرت ندیده ام خودم بخیر کن
چون لشکر گشته هر یک فاده جانی
که گردن خوابان بندم اید و میگردد

حیا کنی زمین شرم از رضا نمی
بر که در پهلوی من نشیند از دم
گیرم که بود یاد اگر دل دیگر
شاید که گفتت بیدارم شود

جان جنت بشت زنه تان بود که من	صد بار مرده ام که برای تو مرده ام
در دِل من نغمه نیت	دین مردوگر گفت نیت
بگذاشت بدار و اند دل	این غنچه بگذاشت نیت
یک چشم زدن غافل از آن ماه نیکم	فرستم که گاهی کند آگاه نیت
پس از عمر یک با من گفت از او وفا	چنان گشت ز خوشی که آزارم نیت
دستی که عنان خویش گیرد	امر در دست من کس نیت
نیتم گلچین برویم در مینای انبان	می نشینم گوشه کا و از بلبل شنوم
چو میرم به جان در گوشه گلشن گذاریم	که آتش را جهان خاکستر او در کفن گذر
چنگ ناصح آویز آن که پاهای	که بناید با دل بر درخ اری نغمه های
ای از زواری او فدا می ترس	بسکه آستان این ده تو را خج امید
زنجیرش دل عاشق نمی شود سیراب	چو باغ تشنه که آزار پست آب درمند
دو گیت بداد الشفا می کند	ز بهر مرض که بنا کسی شراب بچند
به از دل در متاع آفرینش نیت کالای	چرا عاقل از آسای نیا برسد اراد
در تمام عمر بچال که با جهان گذشت	حرف خصلت بود آن غرضیکه از او گذر
ز دست عقل نغیدم علی بکارم عشق	چو کوکی که بجاز را با دیب رود
ز غم دل دیدنش از جرئت	جای بیکان خویش می میند
بروز در دو غم دوری زیار و آشنا بهتر	چو عضوی در دمنده افتاد از اعضا بخدا
هم نهم هر گشت که بهر آن طلب شوم	میگیرم هر برگ که منی برب شوم
و آن سبای بکمی جان تو میداد و هنوز	ناز میجو هست که بر بهر ناز این سودا را
بروز به سبایا نظرد عشق کار خست	من حرف پیشین بخت گوش کده ام
کی ترک سجد تو بیت در با هم	کار که کافری کند من کلاه کنم

بای
یعنی نیت
جای بیکان
بیت
بیکان

۱۷۷

نیت
نیت
نیت

عبد الرزاق قریشی مرحوم نے حضرت منہر کے اردو اشعار مختلف تذکروں میں سے جمع کیے ہیں لیکن انھیں بھی اعتراف ہے کہ بعض اشعار الحاقی ہیں چنانچہ بہت مشکوک اشعار خارج کر کے صرف حسب ذیل اشعار یہاں پیش کیے جاتے ہیں۔

بسم الله الرحمن الرحيم

(۹)

گئی آخر جدا کر گل کے ہاتھوں آئیاں اپنا	نہ چھوڑا ہاتھ بلبل نے چمن میں کچھ نثار اپنا
ہم اے ہاتھ سے بیل بھی بھاگا لے کے جاں اپنا	ہم اس کو جانتے تھے دوست اپنا ہم سب اپنا
کھوجا باغیاں سے شیت رہ کے گلستاں اپنا	چلے ہم آتش گل سے جلا کر خانماں اپنا
نہ گل اپنا کیا میں نے نہ بلبل باغیاں اپنا	چمن میں کس بھروسے باندھتا ہوا آئیاں اپنا
یہ حسرت رہ گئی کیا کمروں سے زندگی کرتے	اگر ہوتا چمن اپنا، گل اپنا، باغیاں اپنا
جنوں سوں اس قدر دُشمن کہ سوا ہو گئیں آخر	ڈبایا ہائے ان آنکھوں میں آخر خانماں اپنا
قفص کے بیچ کیا حسرت بلبل یہ کہتی ہے	کہ بھر بھی دیکھنا قسمت ہوئے گا بوستاں اپنا
یہ بلبل بے اجازت باغیاں کگل میں ملتی ہے	مجھے معلوم ہوتا ہے کہ جی دے گی تہاں اپنا
کہیں دینے میں جی کے وصل ہونا ہات لگتا ہے	دیا بر باد پر وانیں ناسحق دودماں اپنا
مرا جلتا ہوا دل اس بلبل بے کس کی غربت پر	کہ گل کے آسے پر چمن نے چھوڑا آئیاں اپنا
رقیبوں کی نہ کچھ تعصیر ثابت ہے نہ توہاں کی	مجھے ناسحق ستا ہے یہ عشقِ بدگماں اپنا

۱۷۸

جو نوئے کی سودشمن بھی نہیں دشمن ہو کر رہا ہے
 کوئی آزرہ کرتا ہے سجن ایسے کو اسے ظالم!
 بہار آنے سے ٹیلل نے بگاڑا ہے مزاج اپنا
 بہار آئی کھیل آتے باغ، ٹیلل پھول کر بیٹھی
 گلوں کے فرش پر تھ چنڈے کو ٹھٹھا ٹیلل
 سحر اس سُن کے خوشد کون جا کر جنگا دیکھا
 نہیں پایا مرے رفتے کوں اور فریاد کو بادل
 سجن کس کس مزہ سے آج دیکھا ہم طرف یارو
 ہمارے دل کوں کس کس ظلم سول دیکھا او ظالم نے
 سجن کوں اپنے رنگیں اچلوں خوبی کی فوجوں میں
 جوائے کر تیندے تیری طرف دیکھا اوسا لادن
 ہوا ہوں بتا اس کے غم میں... اس دن سوں؟
 میں دیکھا رات اوس کی زلف کے سچوں کے بندوں کوں
 کبھی ملتا نہیں میرا ہٹیلایا کروں مظهر

غلط تھا جانتے تھے تجھ کو جو ہم مہرباں اپنا
 یہ دو تخواہ اپنا، منظر اپنا، جان جاں اپنا
 سماقی نہیں ہے پھولوں میں نگرانی ہر راج اپنا
 دیوانوں کو کہو اس وقت کر لیوں علاج اپنا
 خزاں کے آنے کی سچہ خبر رکھ سر سے تلج اپنا
 ظہور حق کوں دیکھا خوب دیکھا، باضیا دیکھا
 برس دیکھا، جھڑی کوں بانڈ دیکھا، کڑکڑا دیکھا
 اشارہ کر کے دیکھا، سنسے دیکھا، مسکرا دیکھا
 نظریں چھان دیکھا، داغ کر دیکھا، جلا دیکھا
 پیٹ بے باک دیکھا، ریز دیکھا، من چلا دیکھا
 تہا چہر کا دیکھا، غضب دیکھا، بلا دیکھا
 کہ وہ مجھ کوں نظر مجھ کے دیکھا، دل جلا دیکھا
 سحر زنجیر دیکھا، دام دیکھا، از دہا دیکھا
 تصدق ہو کے دیکھا، پاؤں پڑ دیکھا، منا دیکھا

۱۷۹

گرچہ الطاف کے قابل یہ دل زار نہ تھا
 لوگ کہتے ہیں موصیٰ مظهر بے کس افسوس!
 اس قدر جو روح جفا کا بھی سزاوار نہ تھا
 کیا ہوا اس کے تئیں اتنا تو بیماریا نہ تھا

زخمی تری نگہ کا اک پل جیا تو پھر کیا
 صیاد کی بغل میں ٹک دم لیا تو پھر کیا

ہیں کچھ غم کہ کیوں ملتا نہیں پیاں گل میرا میں روتا ہوں یہ دل کی بے کسی پہ ہائے دل میرا

جواں مارا لیا خوبوں کے اوپر میرا مظہر بھلا تھا یا بُرا تھا زور کچھ تھا خوب کام آیا

(ت)

رات کو عیش رہا تھا گل رخسار کے سات جیسے بیل کو خوشی رہتی ہر گلزار کے سات
زلت کوں بات لگاتے ہی پکارا دل نے جی چلا پیچ میں اس زلف گرہ گیر کے سات
دل بہا اس طرح سے اور... ہو یا رو جان جاتا ہے جد امشک کی جہکار کے سات
گرچہ اسلوب نہ ہوتے تو کچھ انصاف کرو زندگی کیوں کہ کٹے ایسے ستمگار کے سات
ایک دم تھا سو وہ بھی نہ رہا پھر مظہر جی گیا، جان گیا، دم بھی چلایا ار کے سات

۱۸۰

(س)

ہم نے کی ہے توبہ اور دھو میں چجاتی ہے بہار ہائے کچھ چلتا نہیں! کیا مفت جاتی ہے بہار
لالہ و گل نے ہماری خاک پر ڈالا ہے شور کیا قیامت ہے موؤں کو بھی ستاتی ہے بہار
نرگس و گل کی دکھو کلیاں کھلی جاتی ہیں سب پھر بھی ان خوابیدہ مستوں کو جگاتی ہے بہار
ہم گرفتاروں کو اب کیا کام ہے گلشن میں لیک جی نکل جاتا ہے جب سنتے ہیں آتی ہے بہار
شاخ گل ملتی نہیں یہ بلبیلوں کو بارغ میں ہاتھ اپنے کے اشارے سے بلاتی ہے بہار

لوگ کہتے ہیں مر گیا مظہر فی الحقیقت میں مگر گیا مظہر

(ق)

جہاں آباد ان دونوں کے ہے بیچ ادھر جہاں، ادھر رہنا ہے تحقیق

(ل)

اب کوئی ساعت میں آویا کرتا ہر لول ایک دم کوں بلبلو کیوں بیٹھتی ہو پھول پھول

(م)

اتنی فرصت دے کہ رخصت ہو لیں لے بیٹا دم مدتوں اس بلغ کے سایے میں تھے آباد ہم

(ن)

گل کو جو گل کہوں تو ترے رو کو کیا کہوں ڈر کو جو ڈر کہوں تو اس آنسو کو کیا کہوں

مجھ پر ہوا ہے تنگ سخن عرصہ سخن بولوں نگہ کو تیغ تو ابرو کو کیا کہوں

مدت سے اس خیال کے آیا ہوں بیچ میں گرم کہوں کمر کو تو گیسو کو کیا کہوں

رونے سے تجھ فراق کے آنکھیں مری گئیں ڈوبایہ حاندان اس آنسو کو کیا کہوں

دیوانہ کر لیا ہے مری جان و تن کے تئیں مالی تری بہار کے جادو کو کیا کہوں

کرتا ہے جو رجوع عرض اپنے ہی یار کے مظہر ترے ستمگر بد خو کو کیا کہوں

۱۸۱

رشتہ جاں ہی اگر ہو تزا تا ردا من آہ! اس پر بھی سمجھتا ہے تو بار ردا من

دیکھ کر گل نے کہا تجھ پہ نزاکت ہے ختم کس ادا ساتھ کچھکتا ہے یہ مار ردا من

کسی کے خون کا پیاسا کسی کی جان کا دشمن نہایت منہ لگایا ہے سخن میں بیڑہ پاں کوں

توفیق دے کہ شورے اک دم تو چپ رہے آخر مزید دل ہے الہی جس نہیں

(۹)

آتش کہو، شہرہ کہو، کوٹلا کہو مت اس ستارہ سوختہ کو دل کہا کرو

آج مت رنگِ حنا سے کفِ پالال کرو لے بتاں اس دلی پُرخون کو پامال کرو

اب رقیب اس بزم میں جا کر ہوا پیرِ مغال جائے تعظیم است لے بارو! اے گرجی کہو

(۱۰)

اس گل کو بھیجنا ہے مجھے خطِ صبا کے ہاتھ اس واسطے پڑا ہوں چمن میں ہوا کے ہاتھ
میرزا ہوں میرزا ئی گل دیکھ ہر سحر سورج کے ہاتھ چوڑی و پنکھا صبا کے ہاتھ
آزاد ہو رہا ہوں دو عالم کی قید میں مینا لگا ہے جب سیتی تجھ بے نوا کے ہاتھ
منظرِ چھپکے رکھ دلی نازک اپس کا توں یہ شیشہ بچپا ہے کسی میرزا کے ہاتھ

پھولے ہیں گل چمن میں صنم کا جمال دیکھ لالہ بدل ہے درغ ترے مکھ کا حال دیکھ
بلبلِ فدا ہوتی ہے ترے رخ پہ لے صنم سنبل ہے پیچ پیچ تری زلف و بال دیکھ

کیا جواں مارا گیا خواہاں کے ہاتھ لاکھ حسرت کھیت آئیں جس کے ساتھ

(ی)

فلک یوں چرخ کیوں کھاتا زیں کیوں فرش ہو جاتی	تجلی گزری پست و بلند ان کو نہ دکھلاتی
یہ آنکھیں کیوں بہو تو یہ انھوں کی نیند کیوں جاتی	خاتیرے کف یا گرنے اس شوخی سے سہلاتی
تو کیونکر آفتاب حسن کی گرمی میں نیند آتی	اگر یہ سرد مہری تج کو آسائش نہ سکھلاتی
محبت گر ہماری چشم نر سے منہ نہ برساتی	الہی درد و غم کی سرزمین کا حال کیا ہوتا

ارے ہنسا کیو کیا وہ دیکھ دیو اے بہارا آئی	جھکی ہے فوج گل اور عندلیباں کی پکار آئی
کہ غنچے کا دل نازک چین کے بیچ پھاڑ آئی	نہ جانوں صبح دم بادِ صبا کیا جا پکار آئی
خدایا، باغ میں آئی قیامت یا بہارا آئی	کیا بلبل نے نالہ آہ قمری نے، روئی شبنم

۱۸۳

یہ بلبل تھا قفس کا آشنیائی	کبھی اس دل نے آزادی نہ جانی
یہیں تک تھی ہماری زندگانی	خدا کو اب تجھے سوپا ارے دل

یہ راہ چھاتیوں کے کواڑوں سے پٹ گئی	قائل کو دیکھ بھیر گلی کی سمٹ گئی
------------------------------------	----------------------------------

اس کشمکش میں عمر ہماری بھی کٹ گئی	اودھ رنگہ کی تیغ، اودھ آہ کی سنان
-----------------------------------	-----------------------------------

حلاوت فیم دل کھاتا، میٹھے جگ کے سب کھارے	سجائے اس لب شیریں مجھے خوش تہیں شکر پائے
گلستانِ دل کے چشموں میں گلِ شبنم کے قوارے	او گھرو نے لگایا عینِ زلفوں کے پیچوں میں

بوجھایا دلبر جاتی نے اگر میر جنت سے
 طبیب ٹھہ جا سرھانے میں علاج (اب) ہو چکا میر
 رسی ہو چکا و شاہ حسن کو جلدی جل ہوئے
 شب اوس ہناب کی بزم میں مہر عرق افلاں
 رقیبوں نے نپٹ دہکا دیے ہیں غم کے انگڑے
 جہاں میں کوئی جیتا ہے دیوانہ زلف کے مانے
 لے تانڈا اشک کا لے لے توں سوئے... بنجائے
 کلیچا پھٹ گیا ہناب کا کرنے لگیں تارے

یہ دل کب عشق کے قابل رہا ہے
 نہیں آتا کسی تکیے اوپر خواب
 خدا کے واسطے اس کو نہ ٹوکو
 گذر گئے دین اور دنیا سے تس پر
 کھاں ہم کو دماغ و دل رہا ہے
 یہ سر پاؤں سے تیرے پل رہا ہے
 یہی ایک شہر میں قاتل رہا ہے
 تیرا گھر اور کئی منزل رہا ہے
 یہ مقتولوں میں ٹک بسل رہا ہے
 غنیمت جان قاتل جانِ مظهر

۱۸۴

خبر کو یار کی دل کو میں بھیجا ہر جالاوے
 عزیزاں ایک لمحہ میں مرا جی اب نکلتا ہے
 موم مظهر ٹپا ہے یار کے کوچہ میں کئی دن سے
 نہیں معلوم ہوتا ہے اسے کب تک خدا لاوے
 طبیب عشق کو کوئی شتابی سے بلا لاوے
 خدا کے واسطے اس کو کوئی جا کر اٹھا لاوے

اگر ملے تو خفت ہے وگر دوری قیامت
 کوئی لیوے دل اپنے کی خبر یاد دلبر اپنے کی
 غرض نازک دماغوں کو محبت سخت آفت
 کسی کا یار جب عاشق کہیں ہو کیا قیامت

الہی مت کسو کے پیش رنج و انتظار آوے
 ہمارا دیکھے کیا حال ہو جب تک بہار آوے

حضرت مظهر کی فارسی شاعری

(از جناب ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب)

حضرت مظهر جانِ جاناں رحمۃ اللہ علیہ (دم ۱۱۹۵ھ) کا شمار صوفیہ اکابر میں ہوتا ہے۔ شاہ ولی اللہ محدث دہلوی (دم ۱۱۷۹ھ) ان کے متعلق لکھتے ہیں :-

”شرعیّت و طریقت کے راستے میں اور کتاب و سنت کی پیروی میں اس قدر ثابت قدم ہیں کہ اس وقت بلادِ کور میں ان کی مثال نہیں ملتی۔ شاید مروجین میں بھی نہ ملے۔ بلکہ زمانے کے ہر حصے میں ایسے عزیز الوجود لوگ کم ہوتے ہیں اس عہد کا تو ذکر کیا جو فتنہ و فساد سے بھرا ہوا ہے۔“

ایک اور جگہ شاہ صاحب فرماتے ہیں کہ :-

.... اس وقت حضرت میرزا جانِ جاناں کی مثل دنیا کی کسی اقلیم اور شہر میں کوئی نہیں ہے۔

۱۸۵

جسے مقالاتِ سلوک کی آرزو ہو وہ ان کی خدمت میں جائے۔“

حضرت مظهر واقعی ایسی عظیم المرتبت شخصیت تھے کہ ان سے بلادِ عرب بھی مستغنی ہو جاتے۔ ان کے خلیفہ حضرت شاہ غلام علی علیہ الرحمہ (دم ۱۲۰۵ھ) کے فاضل شاگرد اور خلیفہ حضرت خالد گودی دہلی (دم ۱۲۲۳ھ) کی وجہ سے ترکی، عراق، شام اور عرب میں بکثرت لوگ فیضِ یاب ہوئے بلکہ ان کے نام نامی کی وجہ سے ان کا سلسلہ خالدیہ کہلانے لگا۔

حضرت مظهر رحمۃ اللہ علیہ شعر و شاعری میں بھی بلند مقام رکھتے تھے۔ اردو شاعری میں ان کو اس تحریک کا بانی سمجھا جاتا ہے جس نے ابہام گوئی کو ترک کیا اور جذبات نگاری، فطری اور حقیقی شاعری، نیز سلاست اور روانی کو رواج دیا۔ لیکن فارسی شاعری میں بھی ان کا یہی رنگ ہے اور اس شاعری کی تمام روایات ان کے یہاں موجود ہیں۔ ان کی پسند کا یہی رجحان ان کے خریطہ جواہر میں بھی ہے جس میں ان کے انتخاب کردہ تقریباً پانچ سو معروف اور غیر معروف

① مکتوباتِ شاہ ولی اللہ (مترجمہ احمد ریک) مطبوعہ سہارنپور، صفحہ ۲۴۔ شاہ صاحب نے اپنے مکتوبات میں حضرت مظهر کو قیصرِ طریق احمدی اور داعیِ سنت نبویہ وغیرہ القاب سے بھی یاد کیا ہے۔

② بحوالہ انقاس الامرار از نعیم اللہ بہار نئی دہلی (مطبوعہ اسدی لکھنؤ) ۱۲۹۱ھ صفحہ ۲۴۔

اشعار میں سے قریب ایک ہزار اشعار پیش کیے جا رہے ہیں۔
حضرت مظہر کے دیوان میں زیادہ تر غزلیں ہیں۔ رباعیاں کم ہیں۔ واسوخت بھی ہے اور محبت
میں ایک محسن میلی کی غزل پر اور ایک میرزا صاحب (دم ۱۸۳۷ء) کی غزل پر ہے۔ دو چھوٹی شتوئیاں
(نظم) ہیں اور ایک قطعہ تاریخ بھی ہے۔ غزل میں ان کو طالب آملی (دم ۱۸۳۶ء) کی زبان اور
"خوش ادائی" زیادہ پسند معلوم ہوتی ہے۔ فرماتے ہیں:-

کے تو ان شدیم صیفر بل آمل کنیت یاد و باز نگر خاں غیر از فراموشی مرا
بے سند مظہر نباشد تیج فن را اعتبار نالہ موزوں کر دم از بلبل آمل رسید^۱
لیکن ایک جگہ وہ خود کو آزادانہ طرز سخن والا کہہ رہے ہیں کہ:-

سرفرو با کس نمی آرم در طرز سخن خوش ادائیہای مظہر میرزا را بندہ ایم
اور یوں بھی ارشاد فرماتے ہیں کہ:-

بحرف کس مانند حرف من مظہر چو جبریلیم خدا بے واسطہ تعلیم و اصلاح سخن کردہ
اور یہ بھی کہ:-

میرزا مظہر بہرہ ویاں نہ دارد احتیاج ہچو نور مریدک شمع شب تا خود است
لیکن لوگوں کی داد اور تعریف سے بے نیازی بھی ہے:-

حاجتم نیت تعریف عزراں مظہر کہ سخن می کند اظہار سخندان فی من

① غالباً سعد اللہ گلشن دہلوی (دم ۱۸۴۷ء) کے متعلق اشارہ ہے:-

بخاطر ہمت کزدیوان گلشن نقل بردارم و سیم جای بسم اللہ شکل شایع سنبل را
ممکن ہے کہ آپ کے بعض اشعار سے اردو شعرا نے فائدہ اٹھایا ہو۔ مثلاً آپ کا شعر ہے:-

آن خود فروش آئینہ نادید محو شد کز ہر عزمی جنس دکاتے ہم رسبد
غالب نے اس معنوں سے قریب اس طرح کہا ہے:-

آئینہ دیکھ اپنا سامنے لے کر رہ گئے صاحب کو دل نہ دینے پہ کتنا غور تھا
ایک شعر ہے:-

می توان بست این چنین نقش و با تصویر من تیغ درد سے دور دست دگر زنجیر من
لیکن داغ اپنے لیے کہتے ہیں:-

ہاتھ نکلے اپنے دونوں کام کے دل کو تھما ان کا دامن تھام کے

اُن کا مزاج نازک اور تہایت نفاست پسند تھا اس لیے فرماتے ہیں کہ :-

چو بواہر گل ایں بلغ پیوند است جانم را
چو مظهر میرزا دیوانہ نازک طبیعت را
در جای سنگ شیشہ توان بر سرش زدن
طفلاں دواغ مظهر دیوانہ نازک است

نفاست پسندی اور نازک مزاجی کی وجہ سے حسن پسندی شروع ہی سے رہی تھی اور وہ پیری میں بھی ہی فرماتے ہیں :-

مظہر گو کہ پیری و نظارہ بد نما ست
نگیر و باطن اہل صفا زنگ از نظاری
دین ما دیدن و مہیات کہ دیدن مشکل
باشکوہ فقر حسن با صفا را بندہ ایم
گلگشت لازم ست چو باد سحر مرا
نصوف نیست ہرگز ودلی آئینہ صورت را
نہ رسیدن بہ تیان کفر و رسیدن شکل
گرچہ شاہیم اے خداوندان شمار بندہ ایم

اپنے نام سے فائدہ اٹھاتے ہوئے ایک اچھا مضمون پیدا کرتے ہیں کہ :-

ز تاثیر محبت در دلش کریم جامع مظہر
اُن کے یہاں مضمون آفرینی یوں بھی ہے :-

نرگس از توتہ من رستہ و خویاں گویند
میر قسمت کن کہ چوں زنجیر جہر دار چرخ
یک سیرطہ بدست من و یک در کف او
توبہ خود کہ دم ولے ذوق شرابم در سر است
خاک گردیدہ و چشمش نگر است ہنوز
صد ہزاراں مو پہناں کردہ دہر دانہ ام
شانہ ہمنزلت بود سینہ صد چاک مرا
از نگہ بوسم دہان ساغر و مینا ہنوز
من ز کوہ سینہ خود جوی خوں آورہ ام
خوابیدہ بخت مدیدہ شب زندہ دار من
باہم آمیختہ اورا دہنے ساختہ اند

کبھی کبھی الفاظ کی رعایت سے بھی فائدہ اٹھاتے ہیں۔ مثلاً :-

ما از نے قلیان کے کام گرفتیم
می توان داد با خدمت خیاطی خویش
آخر ز لیش بوسہ بہ پیغام گرفتیم
کہ مبالغہ ای تو عجمیت نظر دوختہ ایم
بخود بھی کندہ کس کہ باد یوانہ بد باشد
ز جوہر ہای خود داتم بہ زنجیرست زنجیرم

چشم پر چشم چو اقا دگر قرار بہا ست
 حلقہ بر حلقہ چو افروزدگر زخیر است
 در خون ہم میرزائی از علاج من رفت
 کز بے خوشی حوائی ز گنہ داشتم
 لیکن اُن کے مزاج بلکہ اُن کے خمیر میں حُسن پسندی و دیعت تھی اس لئے وہ ہر جگہ اس حُسن کے منشا تھے
 جذبات نگاری بھی اسی لئے اُن کی شاعری کی نمایاں خصوصیت ہے۔ مثلاً: ①

جان دادہ اند بسکہ غریباں درین دیار
 یک سنگ راہ نیست کہ لوح مزار نیست
 ہزار عمر فدائے دے کہ من از شوق
 بخاک دفن طبع و گوئی از برای من ست
 سینہ واکرہ بہ گلشن چو خراماں گذرد
 ببل از گل گذرد گل ز گریباں گذرد
 و ماغ عشق تازک تر ز حسن است
 ترا رنگ و مرا بو آفسریدند
 شمع ساں جائے بہر نرم از آغہ دادند
 کہ سرم داغ بعشق گل دستار نو بود
 بجای جان کہ تو باشی بجان کہ پروازد
 تو در دلی بغیم این و آن کہ پروازد
 مظهر از ناگہ گشتہ جہاں تیرہ و ناز
 خام سوزیم ز بس سخت بدود آمدہ ایم
 مظهر از ناگہ گشتہ جہاں تیرہ و ناز
 نفس کے سدا راہ و حنن مای تواند شد
 ولیکن رحم بر تنہائی صیاد می آید
 شاعرانہ لطافت پیدا کرنے کے لیے کبھی کبھی تکرار یا الفاظ سے بھی کام لیتے ہیں۔ مثلاً:-

۱۸۹

خوش شد دلم کہ دوش بجائے زکوی دست
 سنگین گذشت دیگر گذشت و گراں گذشت
 آہ مظهر تو کجائی کہ بے جستن تو
 مسجد، مہر جد، چرخ جدا می گردد
 رحم آیدم کہ بے تو جہاں پیش می برد
 بے کس دلم، غریب دلم، بے فادلم
 بود چوں بند و سبب و غم بکس در خوشی نش
 زمین دل بستن و از بارِ بخوم کمر بستن
 لیکن تصوف اور مخصوصانہ زندگی ان کا شعرا تھا اور اس کا ذکر بار بار آتا ہے۔ مثلاً:-

نہ کرد میل بہ دنیا ی فاحشہ مظهر
 اگرچہ حُسن پر نیست پار سای خوشی ست

② حُسن پسندی اور دوست و نازی لازم و ملزوم ہیں۔ اسی لئے وہ اپنے دوستوں کو بھی بہت یاد کرتے ہیں۔ مثلاً:-

ہرم از یاران دیرین یاد می آید مرا
 کوہن از آب شیریں یاد می آید مرا
 مظهر و یاران دور افتادہ اش جزو ہم اند
 این و قہار کہ می بینی کتابہ بودہ است
 شد پریشان مجمع اجاب و نہ ہنگام گذشت
 ظاہر از آن فرقہ مظهر نام یارے ماندہ است
 فراق دوستان کرد از جایت خوشی ناشادم
 من آن خام کہ رفتہای یاران دلو بر یادم

منظر زعفران کمالے ہم رساند
 بیگانه شد ز خلق و ز حق آشنانه شد
 ارباب صفا دوست ز دشمن نشاند
 بر روی بدونیک درآینه باز است
 تمتعت ز دنیا، نه ز دین نصیب منظر
 تو بفیق بے کمالی چه قدر کمال داری
 کثرت این نقشہ عرض تجلیہای اوست
 دد و عالم غیر یک نقاش کس موجود نیست
 عمر باشد خوش به کج نیستی آسوده است
 میرزا منظر حریف بر تو هست و بود نیست
 انہوں نے وجود عدم سے متعلق بہت لطیف انداز میں فرمایا ہے :-

منظر ہمہ بخواب عدم بودہ ایم غرق
 تا چشم واکنیم جانے ہم رسبد
 از پئے کسب فنا جملہ یہ بود آمدہ ایم
 بہر معدوم شد نہایہ وجود آہ ایم
 کے کسے پیشتر از وقت مقرر میرد
 در شب ہجر اجل کرد نگہبانی من
 اور یہ عجیب بات ہے کہ ان کے متعدد اشعار ان کی ”بے گناہ“ اور معصوم شہادت سے متعلق
 (بطور پیشین گوئی) پائے جاتے ہیں :-

بنا کردن خوش رسمے بخون خاک غلطیدن
 خدا رحمت کن دایا عاشقان پاک طینت یا
 بہ لوح تربت من یافتند از غیب تحریر
 کہ اس مقبول را خبر بے گناہی نیست تقصیر
 اگرچہ بے گنہم می کشد خوشم منظر
 کہ می کند بہ وقایار امتحان مرا
 ہزار عمر فدائے دے کہ من از شوق
 بخاک و خون طیم و گوی از برای من است
 ان کے دیوان میں دو شہوایاں (منظومات) ملتی ہیں۔ ان میں سے پہلی شہوای کے چند اشعار اپنی
 سلاست کے باوجود حمد اور نعت میں بڑی مقبولیت رکھتے ہیں۔ اور ان کو نظر انداز کرنا گویا
 حضرت منظر کے کمال کو نظر انداز کرنے کے مترادف ہے۔ ملاحظہ ہوں :-

خدا در انتظار چہ دیا نیست
 محمد چشم بر راہ ثنا نیست
 خدا مدح آفرین مصطفیٰ بس
 محمد حامد حمد خدا بس
 مناجاتے اگر باید بیاں کرد
 بہ بیتے ہم قناعت می توان کرد
 محمد از تومی خواہم خدا را
 الہی از تو عشق مصطفیٰ را
 دگر لب و دامن منظر فضولیت
 سخن از حاجت آفرین تو فضولیت ...

اس کے بعد ایک اورثنوی تیس اشعار کی ہے، پھر ایک قطعہ تاریخ ہے جس کا تاریخ والا شعر
یہ ہے :-

دی غمہ کشود از سرِ راز رعنائی سرود شد دوبالا

۲۰۰ + ۹۴۶ = ۱۱۴۶ م

اس کے بعد خریطہ جواہر ہے جس کے چند اشعار یہاں نقل کرنا بے محل نہ ہو گا۔ ان اشعار سے
حضرت مظہر کے اعلیٰ ذوق کا اندازہ کیا جاسکتا ہے :-

زاگشتم نیم غمِ فردوس می آید نمی دانم سحر بند گریبان کہ واکردم
بدشنام دگر امید وارم چه خواہی عذیر دشنام گذشتہ

مے باقی و ماہتاب باقی ست مارا بتو صد حساب باقی ست
(دستی تھانیبری)

دیوانہ برا ہے رود و فضل برا ہے یاراں مگر ایں شہرِ شامنگ نہ دارد
(خالص)

شورے شد و از خوابِ دم دبیرہ کشویم دیدیم کہ باقی ست شبِ فتنہ غنیم
(غزالی شہیدی)

برادرانہ بیاقستے کنیم رقیب جانِ ہرچہ دوست از تو یار از من
(مرضی قوی)

عجب کہ شمع شبے در سرائی من سوزد من آن نیم کہ کسے از برے من سوزد
(ابلی شیرازی)

لے صبا باز آمدن و سلامت یوسف از مصر باز گویاوی پیرا من یہ کنگان کے سرد
(شیخ اودعی)

لالہ دارغ ست از غنای بلب و گل بے خبر آشکار ہے نہ کرد اما دلی بیگاہ سوخت
(ابو طالب کلیم)

سیر دیوانگی سلامت باد رازِ بار اچہ پردہ پوشی کرد
(سعد اللہ گلشن)

عشق روزے کہ بے چاک گریبان می گشت عمر با بود کہ مجنون تو عریاں می گشت
(مرزا جلال آسیر)

باقرمان مهر و وفا داشتی بیار

این جودها سزای دل بد گمان تست
(ملا باقر کاشانی)

نمی گویم حلم او دارا این قدر گویم

که من دل را ندیدم پیش خود تا دیده ام او را
(میر حسودی)

مارا و دارع کرد دل و دین و هر چه بود

ایلا سیر نیاز که بر آستان بماند
(امیر خسرو)

کشتی که عشق دارد نگذاشت بدین سان

بجنازه گریانی بزار خواهی آمد
(")

تبع از گوی سوختگان تند نگذرد

آب از زمین تفتی به لنگر کند گذار
(صائب)

کاش در تراج گلشن جبر گلچین می شدم

پیش از آن که آفتاب صیاد بردارم را
(راغبی دانش)

پیوند دوستی تو زان پاره می کنم

تا باز دوزم و بتو نزدیک تر شوم
(عاطف شیرازی)

به لطف دلبر من جهان بینی دوست

که دشمنی کند و دوستی بیفزاید
(سعدی)

۱۹۲

آخرین ہی کتنا پڑتا ہے کہ :-

ز داغهای سراپای خود خوشم منظر

که جزو جزو مرا غم به انتخاب رساند

www.maktabah.org

المصطفیٰ اکادمی

لطیف آباد، حیدرآباد

Maktabah Mujaddidiyah
www.maktabah.org

This book has been digitized by Maktabah Mujaddidiyah (www.maktabah.org).

Maktabah Mujaddidiyah does not hold the copyrights of this book. All the copyrights are held by the copyright holders, as mentioned in the book.

Digitized by Maktabah Mujaddidiyah, 2012

Files hosted at Internet Archive [www.archive.org]

We accept donations solely for the purpose of digitizing valuable and rare Islamic books and making them easily accessible through the Internet. If you like this cause and can afford to donate a little money, you can do so through Paypal. Send the money to ghaffari@maktabah.org, or go to the website and click the Donate link at the top.